

การหาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมของสหกรณ์การเกษตร
จำแนกตามขนาดและรูปแบบย่อยของสหกรณ์

กาญจนา จิตเพิ่มสุข

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ.2547

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์

ชื่อเรื่อง

การทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมของสหกรณ์การเกษตร
จำแนกตามขนาดและรูปแบบย่อยของสหกรณ์

โดย

กาญจนา จิตเพิ่มสุข

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.รัตนา โพธิสุวรรณ)

วันที่ 26 เดือน ๗ พ.ศ. 47

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชุตักดิ์ จันทนพศิริ)

วันที่ 26 เดือน ๗ พ.ศ. 47

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ศิริพร กิริติการกุล)

วันที่ 26 เดือน ๗ พ.ศ. 47

หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชัย ต้นวันนากุล)

วันที่ 26 เดือน ๗ พ.ศ. 47

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทองวุฒิ เพ็ชรประดับ)

รองประธานกรรมการ โครงการบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 29 เดือน ๗ พ.ศ. 47

ชื่อเรื่อง	การหาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมของ สหกรณ์การเกษตรจำแนกตามขนาดและรูปแบบย่อยของ สหกรณ์
ชื่อผู้เขียน	นางกาญจนา จิตเพิ่มสุข
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.รัตนา โพธิ์สุวรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินซึ่งจำแนกแบบภาพรวม แบบรูปแบบย่อย และขนาดระหว่างของสหกรณ์การเกษตร ในปีสถิติ 2544 และ 2545 และ 2) ศึกษาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละด้าน

วิธีการศึกษา ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ที่ได้รับการตรวจสอบบัญชี และแสดงความเห็นต่องบการเงินจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ปีสถิติ 2545 คัดเลือกเฉพาะสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจและมีผลกำไร รวมทั้งมีอัตราส่วนครบทุกอัตราส่วน แล้วนำมาคำนวณหาค่ารวมตามหมวดบัญชีในงบการเงิน ได้แก่ งบดุล และงบกำไรขาดทุน โดยแยกตามรูปแบบคือแบบภาพรวม แบบรูปแบบย่อย และขนาดของสหกรณ์ จากนั้นนำมาคำนวณหาค่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน แล้วทำการเปรียบเทียบระหว่างแบบภาพรวม ในปีสถิติ 2545 กับ ปีสถิติ 2544 และเปรียบเทียบระหว่างแบบภาพรวมในปีสถิติ 2545 กับแบบรูปแบบย่อยในปีเดียวกัน

ผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ที่หนึ่ง โดยเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร จำนวน 12 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน อัตราหมุนของสินค้า อายุเฉลี่ยของสินค้า อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตรากำไรขั้นต้น อัตราค่าใช้จ่าย และอัตรากำไรสุทธิ พบว่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแบบภาพรวม ในปีสถิติ 2545 มีค่าใกล้เคียงกับแบบภาพรวมในปีสถิติ 2544 และอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแบบภาพรวม ในปีสถิติ 2545 แตกต่างกับแบบรูปแบบย่อยในปีเดียวกัน กล่าวคือ แบบรูปแบบย่อยจะแสดงให้เห็นความแตกต่างของอัตราส่วนทางการเงินได้ชัดเจนกว่าแบบภาพรวม

ผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ที่สอง พบว่า ควรมีการปรับอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินให้เหมาะสมกับการวัดประสิทธิภาพทางการเงินของสหกรณ์ โดยตัดออก 2 อัตราส่วน ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น และอัตราค่าใช้จ่าย เปลี่ยนอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

เป็นอัตราของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น และเพิ่ม 2 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยรับต่อลูกหนี้เงินกู้ และอัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

จากผลของการศึกษาดังกล่าว มีข้อเสนอแนะดังนี้ ในการจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ของสหกรณ์การเกษตร ควรปรับปรุงการจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินจากแบบภาพรวม เป็นแบบรูปแบบย่อยและควรจัดทำทุกปี พร้อมกับจัดทำเป็นคู่มืออัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแยกตามแบบรูปแบบย่อยของสหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์โคนม สหกรณ์กรป.กลาง นพค. สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. สหกรณ์กองทุนสวนยาง สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตรทั่วไป เผยแพร่ให้กับสหกรณ์และผู้เกี่ยวข้องทราบต่อไป

Title	An Investigation of Optimum Standard Financial Ratios for Agricultural Co-operatives Classified by Sizes and Patterns
Author	Mrs. Kanchana Jitpurmsuk
Degree of	Master of Science in Agricultural Economics
Advisory Committee Chairperson	Dr. Ratana Pothisuwan

ABSTRACT

The objectives of this study were to: 1) study comparing the standard financial ratios of all agricultural cooperatives in general with those of agricultural co-operatives classified by size in the statistical year 2001-2002; 2) study the suitable types of standard financial ratios. The secondary data of agricultural cooperatives, from Cooperative Auditing Department, that have operation, profitability and entire required ratios were used. The data were calculated to find out the consolidated financial statement and the standard financial ratios. Then the ratios in 2001 and 2002 were compared in general while the ratios in 2002 were compared both in general and group classified by size.

It was found that there were twelve standard financial ratios: current ratio; quick ratio; debt-equity ratios; inventory turnover; average day of merchandize turnover; total asset turnover; total revenue on assets; rate of return on assets; rate of return on capital; profit rate; overhead rate; and net profit rate. The standard financial ratios in 2001 were similar to those in 2002 in general but different from those classified by size. It was also found that the financial ratios should be changed for fitting the financial efficiency of cooperatives by cutting profit rate and overhead rate and adding loan rate and overhead rate on operating.

It was recommended that on setting the standard financial ratios as benchmarking, they should be done annually according size and pattern of agricultural cooperatives. Moreover, the manuals concerning each type of standard financial ratio should be done and publicized as the guidelines for Land Reform Cooperative; Water Users Cooperative; Livestock Cooperative; Dairy Cooperative; National Security Command Cooperative; Accelerated Rural Development Cooperative; Rubber Cooperative; Agricultural Marketing Cooperative; and General Agricultural Cooperative.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.รัตนา โพธิสุวรรณ ประธานกรรมการ ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูศักดิ์ จันทรนที และอาจารย์ศิริพร กิตติการกุล กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และช่วยเหลือตรวจสอบแก้ไขปัญหาพิเศษของผู้ศึกษา มาโดยตลอด จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และรองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ จรรยาสุภาพ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร โครงการผลิตมหาบัณฑิตสำหรับนักบริหารสหกรณ์ ที่ให้คำชี้แนะตลอดระยะเวลาของโครงการ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณท่านอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ คุณสุพัตรา ธนเสนีวัฒน์ และผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ คุณประสพสิน แม้นทิม ที่อนุญาตและให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ขอขอบคุณ คุณผาณิต บุรณโกคา และเพื่อนนักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สหกรณ์ ทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณนางสาวกัญจิกา จิตเพิ่มสุข บุตรสาวที่ข้าพเจ้ารัก และเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อถนอม และคุณแม่เกตุ ธรรมจารุ บิดา มารดา ของข้าพเจ้าผู้เป็นกำลังใจและสนับสนุนช่วยเหลือข้าพเจ้ามาโดยตลอด ขอน้อมรำลึกถึงพระคุณท่าน และขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

กาญจนา จิตเพิ่มสุข

พฤศจิกายน 2547

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
สารบัญเรื่อง	(7)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
นิยามศัพท์ทั่วไป	9
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	11
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร	16
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
กรอบแนวคิด	32
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	33
ประชากร	33
เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล	33
วิธีการรวบรวมข้อมูล	34
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	36
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์ ได้แก่ จำนวนสหกรณ์ที่อยู่ในเกณฑ์	
การคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานและข้อมูลทางการเงิน	
แบ่งตามขนาด	36
จำนวนสหกรณ์ที่อยู่ในเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วน	
มาตรฐาน	36

ข้อมูลทางการเงิน	40
ส่วนที่ 2 แสดงค่าอัตราส่วนทางการเงิน 4 ด้าน ได้แก่ อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง อัตราส่วนการวัดการก่อหนี้ อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์และอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร ทั้ง 2 รูปแบบ คือ แบบแยกตามรูปแบบย่อย แบบภาพรวม และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ	45
อัตราส่วนทางการเงินทางสหกรณ์ ขนาดเล็กมาก	45
อัตราส่วนทางการเงินทางสหกรณ์ ขนาดเล็ก	51
อัตราส่วนทางการเงินทางสหกรณ์ ขนาดเล็กกลาง	57
อัตราส่วนทางการเงินทางสหกรณ์ ขนาดใหญ่	63
อัตราส่วนทางการเงินทางสหกรณ์ ขนาดใหญ่มาก	69
อัตราส่วนทางการเงินทางสหกรณ์รวม	75
ส่วนที่ 3 อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมกับรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตร	81
บทที่ 5 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	86
สรุป	86
อภิปรายผล	90
ข้อเสนอแนะ	95
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	96
บรรณานุกรม	97
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ตารางภาคผนวก	100
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	134

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	เกณฑ์การจัดขนาดของสหกรณ์การเกษตร	3
2	เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์การเกษตร	6
3	จำนวนสหกรณ์การเกษตรที่คัดเลือกแบบตามรูปแบบย่อย แบบภาพ และ แยกตามขนาด	39
4	เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดเล็กมาก	49
5	เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดเล็ก	55
6	เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดกลาง	61
7	เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดใหญ่	64
8	เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดใหญ่มาก	67
9	เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดโดยรวม	73

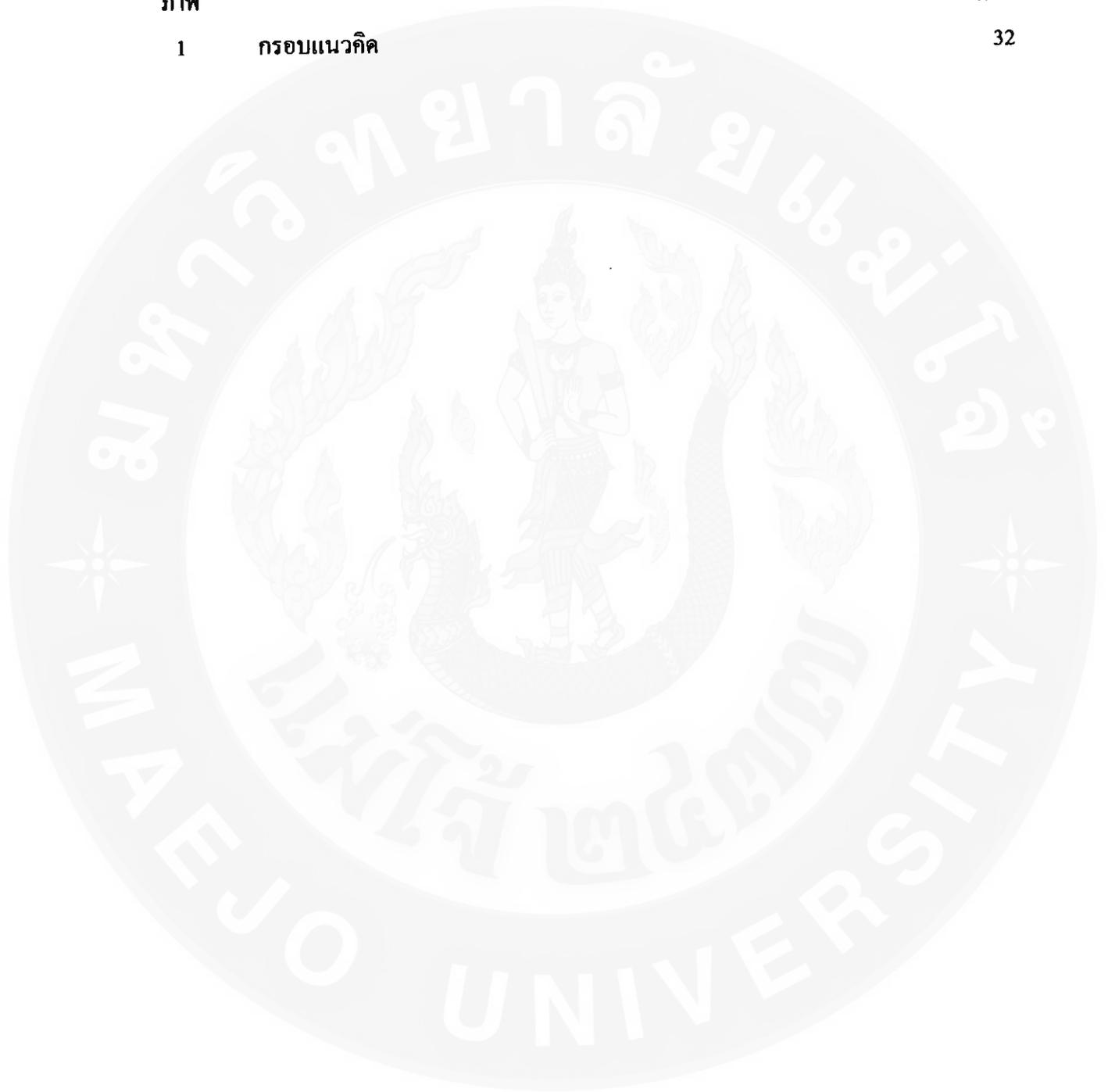
สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

1 กรอบแนวคิด

32

บทที่ 1

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี 2540 เริ่มจากวิกฤตค่าเงิน ต่อเนื่องมายังวิกฤตสถาบันการเงิน และวิกฤตในภาคที่แท้จริงโดยเฉพาะ อสังหาริมทรัพย์ ต่อมาได้ลุกลามไปยังประเทศเพื่อนบ้านจนก่อให้เกิดวิกฤตในหลายประเทศในเอเชีย นักเศรษฐศาสตร์ทั่วโลกสนใจศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤตในประเทศไทยและประเทศอื่นในเอเชีย ผลการศึกษาสามารถแบ่งสาเหตุของการเกิดวิกฤตเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก เกิดมาจากทางด้านปัจจัย เศรษฐศาสตร์ คือเกิดจากระบบและกลไกเศรษฐกิจ รวมทั้งนโยบายเศรษฐกิจที่ผิดพลาด กลุ่มที่สอง เกิดจากปัจจัยที่ไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ความผิดพลาดในการบริหารงานของสถาบันการเงิน และนักธุรกิจ เป็นต้น

จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้นักวิชาการ ผู้ประกอบการตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องมีดัชนีที่สามารถชี้วัดถึงสถานภาพของประเทศ ในด้านต่างๆ เพื่อเป็นสัญญาณเตือนภัยที่สามารถสะท้อนภาพระบบเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่ การจัดทำดัชนีชี้วัดต่าง ๆ เช่น การจัดทำดัชนีชี้วัดสถานภาพและศักยภาพอุตสาหกรรมของกรมส่งเสริม อุตสาหกรรม โดยสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการ เป็นต้น

สำหรับสหกรณ์ถือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ รัฐบาลให้การส่งเสริม สนับสนุนในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่การช่วยเหลือด้านกฎหมาย การเงิน การผลิต การตลาด การบริการ การจัดการและการสอบบัญชี ซึ่งในการส่งเสริมสนับสนุนดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นหน้าที่ ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์รับผิดชอบดูแลตรวจสอบบัญชี วิเคราะห์และประสิทธิภาพด้านการเงิน การบัญชี การบริหารจัดการของสหกรณ์ และตระหนักว่าวิธีการหนึ่งที่จะทำให้สหกรณ์ทราบถึง สถานภาพของตนเองว่าเป็นอย่างไร จะต้องสร้างเกณฑ์ในการชี้วัดเพื่อทำการเปรียบเทียบตนเองกับ สหกรณ์อื่น ๆ ที่เป็นสหกรณ์ประเภทเดียวกัน เพื่อจะได้ทราบว่าผลการดำเนินงานของสหกรณ์อยู่ใน เกณฑ์ใด กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ดำเนินการสร้างเป็นอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่มีมาตรฐาน เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking เพื่อเป็นแนวทางให้สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นที่อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุง พัฒนาศักยภาพทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความสำคัญของปัญหา

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาระบบสหกรณ์ รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งในเชิงการบริหารการเงินการบัญชี บริหารการจัดการต่างๆ กำกับดูแลภาวะเศรษฐกิจทางการเงิน และส่งสัญญาณเตือนภัยให้แก่สหกรณ์ ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำบัญชีและงบการเงินของสหกรณ์เป็นไปอย่างมีมาตรฐานตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำอัตราส่วนทางการเงินที่มีมาตรฐานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (เฉพาะที่อยู่ในความดูแลของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เท่านั้น) ให้ผู้สอบบัญชีถือใช้เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2545 เพื่อใช้เปรียบเทียบและชี้วัดประสิทธิภาพในการบริหารทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เช่นเดียวกับองค์กรธุรกิจต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางให้กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในการปรับปรุงองค์กรของตนเอง โดยการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นที่อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานและเป็นสัญญาณเตือนภัยที่สามารถสะท้อนภาพของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารทางการเงิน อัตราส่วนมาตรฐานดังกล่าวจำแนกตามประเภทและขนาดของสหกรณ์ โดยแยกเป็น 8 ประเภท และ 5 ขนาด ตามลำดับ

ประเภทของเกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน มี 8 ประเภท ดังนี้

1. เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์การเกษตร
2. เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์ประมง
3. เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์นิคม
4. เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์ร้านค้า
5. เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์บริการ
6. เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์
7. เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินกลุ่มเกษตรกร
8. เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินชุมนุมสหกรณ์

ขนาดของสหกรณ์ มี 5 ขนาด แบ่งตามเกณฑ์การจัดขนาดของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ โดยใช้ตัวแปรเกี่ยวกับทุนดำเนินงาน ปริมาณธุรกิจและจำนวนสมาชิก มาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาดของสหกรณ์ ประกอบด้วย ขนาดเล็กมาก เล็ก กลาง ใหญ่และใหญ่มาก (ตาราง 1)

ตาราง 1 เกณฑ์การจัดขนาดของสหกรณ์การเกษตร

ตัวแปรในการวิเคราะห์ขนาดสหกรณ์						คะแนนรวมทั้ง 3 ตัวแปร	
ทุนดำเนินงาน		ปริมาณธุรกิจ		สมาชิก		ชี้วัดขนาดสหกรณ์	
ช่วงข้อมูล	คะแนน	ช่วงข้อมูล	คะแนน	ช่วงข้อมูล	คะแนน	ช่วงคะแนนรวม	ขนาด
หน่วย : บาท	(1)	หน่วย : บาท	(2)	หน่วย : คน	(3)	(1)+(2)+(3)	สหกรณ์
>0 - 22,000	1	>0 - 44,000	1	1 - 22	1		
> 22,000 - 59,800	2	> 44,000 - 120,000	2	23 - 40	2		
> 59,800 - 163,000	3	> 120,000 - 328,000	3	41 - 73	3		
> 163,000 - 443,000	4	> 328,000 - 890,000	4	74 - 134	4	1 - 6	เล็กมาก
> 443,000 - 1,200,000	5	> 890,000 - 2,420,000	5	135 - 244	5	7 - 12	เล็ก
> 1,200,000 - 3,270,000	6	> 2,420,000 - 6,580,000	6	245 - 445	6	13 - 18	กลาง
> 3,270,000 - 8,800,000	7	> 6,580,000 - 17,900,000	7	446 - 810	7	19 - 24	ใหญ่
> 8,800,000 - 24,150,000	8	> 17,900,000 - 9,000,000	8	811 - 1,480	8	25 - 30	ใหญ่มาก
> 24,150,000 - 66,000,000	9	> 49,000,000 - 132,000,000	9	1,481 - 2,700	9		
>66,000,000	10	>132,000,000	10	> 2,700	10		

ที่มา: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2545)

อัตราส่วนทางการเงิน แบ่งตามประเภทและขนาดของสหกรณ์ เป็นอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ 9 อัตราส่วน สหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์บริการ 12 อัตราส่วน ส่วนสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประมง 12 อัตราส่วน ซึ่งอัตราส่วนของสหกรณ์การเกษตรมีดังนี้

1. อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio) 2 อัตราส่วน
 - 1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน
 - 1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว
2. อัตราส่วนวัดความสามารถในการก่อหนี้ (Leverage Ratio) 1 อัตราส่วน
 - 2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ (Activity Ratio) 4 อัตราส่วน
 - 3.1 อัตราหมุนของสินค้า
 - 3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า
 - 3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น
 - 3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio) 5 อัตราส่วน
 - 4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์
 - 4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น
 - 4.3 อัตรากำไรขั้นต้น
 - 4.4 อัตราค่าใช้จ่าย
 - 4.5 อัตรากำไรสุทธิ

ผลของการจัดเกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์การเกษตรทำให้ทราบถึงอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน (ตาราง 2) ซึ่งเมื่อได้พิจารณาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินตามประเภทของสหกรณ์แล้ว พบว่าสหกรณ์การเกษตรมีรูปแบบย่อยในการดำเนินธุรกิจที่มีความแตกต่างกันหลากหลายรูปแบบ เช่น สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. จำกัด ส่วนใหญ่ทำธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์โคนม ธุรกิจหลักคือการรวบรวมน้ำนมดิบ เป็นต้น

และภายหลังจากที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ประกาศใช้อัตราส่วนทางการเงินที่มีมาตรฐานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรดังกล่าว ทำให้เกิดเสียงสะท้อนกลับจากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรต่างๆ ว่าอัตราส่วนมาตรฐานดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่สูงเกินไป หรือต่ำเกินไป สหกรณ์เหล่านั้นไม่สามารถเขยิบเข้าใกล้

เกณฑ์มาตรฐานดังกล่าว โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรที่การดำเนินธุรกิจมีความแตกต่างกัน หลากหลายรูปแบบ การกำหนดอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแบบภาพรวม จะได้อัตราส่วน มาตรฐานทางการเงินที่มีความละเอียดค่อนข้างน้อย การเทียบเคียงสหกรณ์ของตนเองกับอัตราส่วน มาตรฐาน อาจไม่ได้อัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

ดังนั้น การศึกษาอัตราส่วนทางการเงินที่มีมาตรฐานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ โดยศึกษาเฉพาะสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากมีรูปแบบย่อยที่แตกต่างกันมาก โดยใช้ข้อมูลตามปีสถิติ 2545 (อัตราส่วนมาตรฐานเดิมใช้ข้อมูลตามปีสถิติ 2544) และนำมาคำนวณหาอัตราส่วนมาตรฐาน ทางการเงินทั้ง 2 รูปแบบ คือ แบบภาพรวมและแบบรูปแบบย่อย ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด ไว้ 9 รูปแบบย่อย เพื่อจะได้ทราบว่าหากแบ่งประเภทของสหกรณ์การเกษตรตามรูปแบบย่อยแล้วจะ ทำให้อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินมีค่าเปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างไปจากแบบภาพรวมอย่างไร เพื่อ จะได้เป็นแนวทางในการหาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสม และเกิดผลดีคือสหกรณ์ใน การเทียบเคียงตนเองกับอัตราส่วนทางการเงินที่มีมาตรฐานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ และจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุม ดูแลสหกรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวชี้วัด สถานภาพสหกรณ์ที่ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสหกรณ์ในที่สุด

ตาราง 2 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์การเกษตร

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					รวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	2.80	2.51	2.16	1.48	1.52	1.52
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	2.31	2.13	1.89	1.27	1.32	1.32
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	0.44	0.70	0.96	1.87	1.76	1.76
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	32.61	25.64	42.52	43.32	13.23	16.05
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	11.19	14.24	8.58	8.43	27.59	22.74
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	3.84	2.66	3.25	1.14	0.45	0.54
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	386.93	271.77	330.62	116.94	47.40	55.74
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	6.32	10.95	11.84	4.38	3.76	3.88
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	16.71	19.85	23.02	12.95	10.34	10.70
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	3.91	7.00	8.10	9.92	16.80	15.10
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	98.36	95.97	96.42	96.26	92.06	93.03
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	1.65	4.12	3.64	3.84	8.30	7.25

ที่มา: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2545)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ซึ่งจำแนกตามขนาดระหว่างแบบภาพรวมและแบบรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตร ในปีสถิติ 2545
2. เพื่อศึกษาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละด้าน

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์หาค่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินโดยพิจารณาจากข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ในปีสถิติ 2545 ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (เฉพาะที่อยู่ในความดูแลของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เท่านั้น) โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาค่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking โดยใช้เกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด กล่าวคือ สหกรณ์ที่ดี จะต้องเป็นสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจแล้วมีกำไรและมีอัตราส่วนครบทุกอัตราส่วน (กรมตรวจบัญชี สหกรณ์. 2545)

2. การวิเคราะห์หาค่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ใช้เกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดแยกตาม

- 2.1 ขนาด ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็กมาก เล็ก กลาง ใหญ่ และ ใหญ่มาก รวมทั้งโดยรวม

- 2.2 รูปแบบย่อยของสหกรณ์ ได้แก่

- 1) สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน
- 2) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ
- 3) สหกรณ์เลี้ยงสัตว์
- 4) สหกรณ์โคนม
- 5) สหกรณ์ กรป.กลาง นพค.
- 6) สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช.
- 7) สหกรณ์กองทุนสวนยาง

8) สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส.

9) สหกรณ์การเกษตรทั่วไป

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ทั้ง 4 ด้าน
จำนวน 12 อัตราส่วน ประกอบด้วย

3.1 อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง 2 อัตราส่วน

3.1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

3.1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว

3.2 อัตราส่วนวัดการก่อหนี้ 1 อัตราส่วน

3.2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

3.3 อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ 4 อัตราส่วน

3.3.1 อัตราหมุนของสินค้า

3.3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า

3.3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

3.3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

3.4 อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร 5 อัตราส่วน

3.4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

3.4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

3.4.3 อัตรากำไรขั้นต้น

3.4.4 อัตราค่าใช้จ่าย

3.4.5 อัตรากำไรสุทธิ

ข้อจำกัดของการวิจัย

ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรที่นำมาใช้สร้างในการอัตราส่วนมาตรฐาน
ทางการเงินที่มีมาตรฐานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking มีข้อจำกัดดังนี้

1. ข้อมูลเป็นข้อมูลทุติยภูมิของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในปีสถิติ 2545
2. ฐานข้อมูลเป็นไปตามรูปแบบงบการเงินแบบเดิม ที่ไม่มีการแยกลูกหนี้ระยะสั้น
และลูกหนี้ระยะยาว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์โดยทำให้ทราบถึงอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ดังต่อไปนี้

1. ทำให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแบบรูปแบบย่อย
2. ทำให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขอัตราส่วนทางการเงินที่มีมาตรฐานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงของสหกรณ์มากที่สุด
3. สหกรณ์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแบบรูปแบบย่อยไปใช้เปรียบเทียบ เพื่อประโยชน์ในการวางแผน การกำหนดนโยบายด้านการบริหารทางการเงินของสหกรณ์ อย่างเหมาะสม

นิยามศัพท์ทั่วไป

สหกรณ์ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ประเภทสหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 จำนวน 6 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์การเกษตร หมายถึง สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่สมาชิกที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามสภาพท้องถิ่น และลักษณะการประกอบอาชีพ โดยมีประเภทย่อยๆ คือ สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์กรปรกลาง นพค. สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์โคนม สหกรณ์กองทุนสวนยาง สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตรทั่วไป

อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ฐานะทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง อัตราส่วนวัดการก่อหนี้ อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ และอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร

อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้น

อัตราส่วนทุนหมุนเวียน หมายถึง อัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนที่ใช้วัดสภาพคล่องของสหกรณ์ว่ามีความสามารถในการใช้สินทรัพย์หมุนเวียนเพื่อชำระหนี้ระยะสั้นเป็นกี่เท่า

อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว หมายถึง อัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนเร็วต่อหนี้สินหมุนเวียนที่ใช้วัดสภาพคล่องของสหกรณ์ว่ามีความสามารถในการใช้สินทรัพย์หมุนเวียนเร็วเพื่อชำระหนี้ระยะสั้นเป็นกี่เท่า

อัตราส่วนวัดการก่อหนี้ หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงขอบเขตของหนี้สิน หรือความสามารถในการก่อหนี้

อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน หมายถึง อัตราส่วนระหว่างหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน ที่ใช้วัดความสามารถในการก่อหนี้ของสหกรณ์ว่ามีหนี้สินเป็นกี่เท่าของทุน แสดงถึงหนี้สินของสหกรณ์มีทุนคุ้มครองเป็นจำนวนเท่าใด

อัตราส่วนความสามารถในการใช้สินทรัพย์ หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์

อัตราหมุนของสินค้า หมายถึง อัตราส่วนระหว่างต้นทุนสินค้าขายต่อสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ยที่ใช้วัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ โดยพิจารณาจากการบริหารสินค้าว่าสามารถหมุนเวียนสินค้าได้เป็นจำนวนกี่ครั้ง

อายุเฉลี่ยของสินค้า หมายถึง อัตราส่วนระหว่างจำนวน 365 วันต่ออัตราหมุนของสินค้าที่ใช้วัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ โดยพิจารณาจากอายุเฉลี่ยของสินค้าว่าต้องใช้เวลากี่วันจึงจะสามารถขายสินค้าได้

อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น หมายถึง อัตราส่วนระหว่างขาย/บริการต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ยที่ใช้วัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ โดยพิจารณาจากประสิทธิภาพในการลงทุนในสินทรัพย์ว่าสหกรณ์ได้ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์เพื่อสร้างยอดขายเป็นจำนวนกี่รอบ

อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น หมายถึง อัตราร้อยละของรายได้ทั้งสิ้นต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ยที่ใช้วัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ โดยพิจารณาจากประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้นมากขึ้นหรือเต็มประสิทธิภาพหรือไม่ โดยวัดเป็นอัตราร้อยละ

อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถโดยรวมของการจัดการ โดยดูจากรายได้ หรือผลตอบแทนที่เกิดจากการขายหรือการลงทุน

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ หมายถึง อัตราร้อยละของกำไรจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ยที่ใช้วัดความสามารถในการหากำไรของสหกรณ์ว่ามีอัตราผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนหรือใช้สินทรัพย์ทั้งสิ้นเป็นร้อยละเท่าใด

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน หมายถึง อัตราร้อยละของกำไรสุทธิต่อทุนถัวเฉลี่ยที่ใช้วัดความสามารถในการหากำไรของสหกรณ์ว่ามีอัตราส่วนระหว่างกำไรที่เกิดขึ้นทั้งหมดของกิจการเปรียบเทียบกับส่วนของเจ้าของหรือทุนของสหกรณ์เป็นร้อยละเท่าใด

อัตรากำไรขั้นต้น หมายถึง อัตราร้อยละของกำไรขั้นต้นต่อขาย/บริการที่ใช้วัดความสามารถในการหากำไรของสหกรณ์ว่ามีอัตราส่วนของกำไรที่เกิดขึ้นก่อนที่จะหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยเปรียบเทียบกับยอดขาย/บริการเป็นร้อยละเท่าใด

อัตรากำไรจ่าย หมายถึง อัตราร้อยละของกำไรจ่ายทั้งสิ้นต่อรายได้ทั้งสิ้นที่ใช้วัดความสามารถในการหากำไรของสหกรณ์ว่ามีอัตราส่วนของกำไรจ่ายทั้งสิ้นโดยเปรียบเทียบกับรายได้ทั้งสิ้นเป็นร้อยละเท่าใด

อัตรากำไรสุทธิ หมายถึง อัตราร้อยละของกำไรสุทธิต่อขาย/บริการที่ใช้วัดความสามารถในการหากำไรของสหกรณ์ว่ามีอัตราส่วนของกำไรสุทธิเป็นร้อยละเท่าใดของรายได้ทั้งสิ้น

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

สหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์แบบภาพรวม หมายถึง สหกรณ์การเกษตรทุกลักษณะตามการจัดรูปแบบของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์รวมกันที่สามารถตรวจสอบบัญชีได้ ดำเนินธุรกิจและมีกำไร และมีอัตราส่วนทางการเงินครบทุกอัตราส่วน

สหกรณ์แบบรูปแบบย่อย หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่แยกตามลักษณะออกเป็นรูปแบบย่อย ตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่สามารถตรวจสอบบัญชีได้ ดำเนินธุรกิจและมีกำไร และมีอัตราส่วนทางการเงินครบทุกอัตราส่วน

รูปแบบสหกรณ์ หมายถึง การแบ่งสหกรณ์การเกษตรออกเป็นกลุ่มย่อย ตามลักษณะการประกอบธุรกิจหลักของสหกรณ์ หรือตามหน่วยงานที่จัดตั้งสหกรณ์ ตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งมี 9 รูปแบบย่อย

รูปแบบย่อย 1 หมายถึง สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน

รูปแบบย่อย 2 หมายถึง สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ

รูปแบบย่อย 3 หมายถึง สหกรณ์เลี้ยงสัตว์

รูปแบบย่อย 4 หมายถึง สหกรณ์โคนม

รูปแบบย่อย 5 หมายถึง สหกรณ์ กรป.กลาง นพค.

รูปแบบย่อย 6 หมายถึง สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช.

รูปแบบย่อย 7 หมายถึง สหกรณ์กองทุนสวนยาง

รูปแบบย่อย 8 หมายถึง สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส.

รูปแบบย่อย 9 หมายถึง สหกรณ์การเกษตรทั่วไป

สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นในเขตพื้นที่กำกับดูแลของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อร่วมมือช่วยเหลือกัน และมีความประสงค์จะใช้น้ำชลประทานเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม

สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นโดยกองบัญชาการทหารสูงสุด โดยมีวัตถุประสงค์จะช่วยเหลือประชาชนในถิ่นทุรกันดาร

สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นในเขตพื้นที่กำกับดูแลของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นกรมการพัฒนาชุมชน)

สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่มของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์

สหกรณ์โคนม หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่มของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนม

สหกรณ์กองทุนสวนยาง หมายถึง สหกรณ์ที่จัดตั้งตามโครงการพัฒนาการผลิตยางแผ่นผึ่งแห้ง รมควัน และโครงการส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ในกลุ่มผู้ผลิตยางพารา

สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่มของเกษตรกรที่เป็นลูกค้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรทั่วไป หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่นอกเหนือจากลำดับที่ 1 – 8

ขนาด หมายถึง ขนาดของสหกรณ์ที่กำหนดโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งได้กำหนดขนาดไว้ 5 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็กมาก เล็ก กลาง ใหญ่และใหญ่มาก ทั้งนี้ได้ใช้ตัวแปร 3 ตัวแปร ในการชี้วัดขนาดของสหกรณ์ ได้แก่ ปริมาณธุรกิจ ทุนดำเนินงานและจำนวนสมาชิกของสหกรณ์

ปีสถิติ 2545 หมายถึง การรวบรวมข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ที่มีปีบัญชีตั้งแต่ช่วงระยะเวลาวันที่ 1 เมษายน 2544 ถึง วันที่ 31 มีนาคม 2545 สิ้นสุดการรวบรวมข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2545

อัตราส่วนทางการเงิน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ฐานะการเงิน สภาพคล่อง ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และความสามารถในการหากำไรของสหกรณ์การเกษตร ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดไว้ว่า ประกอบไปด้วย 12 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน อัตราหมุนของสินค้า อายุเฉลี่ยของสินค้า อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน อัตรากำไรขั้นต้น อัตราค่าใช้จ่ายและอัตรากำไรสุทธิ

อัตราดอกเบี้ยรับต่อลูกหนี้เงินกู้ หมายถึง อัตราร้อยละของดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ต่อลูกหนี้เงินกู้

อัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หมายถึง อัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อขาย/บริการ ใช้วัดความสามารถของสหกรณ์ในการควบคุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

งบดุล หมายถึง สินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว สินทรัพย์ทั้งสิ้น หนี้สินหมุนเวียน หนี้สินทั้งสิ้น ทุนของสหกรณ์

สินทรัพย์หมุนเวียน หมายถึง เงินสด และสินทรัพย์ที่อาจขายหรือแปลงสภาพเป็นเงินสดหรือใช้บริโภคให้หมดไปภายในวัฏจักรการดำเนินงานปกติของสหกรณ์ คือ 1 ปี

สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว หมายถึง เงินสด เงินฝากธนาคาร เงินฝากสหกรณ์อื่น เงินส่งชำระหนี้ระหว่างทาง เงินลงทุนระยะสั้น ลูกหนี้สุทธิ ดอกเบี้ยเงินให้กู้สุทธิ

สินทรัพย์ทั้งสิ้น หมายถึง สิ่งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินซึ่งสหกรณ์เป็นเจ้าของ ได้แก่ สินทรัพย์หมุนเวียน ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ สินทรัพย์ไม่มีตัวตนและสินทรัพย์อื่น

หนี้สินหมุนเวียน หมายถึง หนี้สินระยะสั้นมีระยะเวลาการชำระคืนภายใน 1 ปี หรือภายในวัฏจักรการดำเนินงานปกติของสหกรณ์

หนี้สินทั้งสิ้น หมายถึง พันธะผูกพันในปัจจุบันของสหกรณ์อันเกิดจากรายการค้า การกู้ยืม หรือจากการอื่น ซึ่งต้องชำระคืนในภายหน้าด้วยทรัพย์สินหรือบริการ

ทุนของสหกรณ์ หมายถึง ส่วนของสมาชิกผู้ลงทุนในสหกรณ์ ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามระเบียบข้อบังคับและอื่น ๆ กำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุน ที่ยังไม่เกิดขึ้น ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์ ขาดทุนสะสม และกำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี

ลูกหนี้เงินกู้ หมายถึง ลูกหนี้เงินกู้คงเหลือ ณ วันสิ้นปี ก่อนหักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้

ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ หมายถึง ลูกหนี้เงินกู้คงเหลือ ณ วันสิ้นปี หักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้

ทุนเรือนหุ้น หมายถึง จำนวนเงินค่าหุ้นที่สมาชิกได้ชำระมูลค่าแล้ว ทั้งหุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าและที่ยังชำระไม่ครบมูลค่า ทั้งที่เป็นหุ้นปกติและหุ้นที่ถอนเมื่อใดก็ได้

ทุนสำรอง ส่วนทุนของสหกรณ์ที่ได้จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีที่สหกรณ์จัดสรรไว้ตามข้อบังคับ รวมทั้งได้จากเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่สหกรณ์ได้รับบริจาคโดยมิได้ระบุดูประสงค์ หรือเงินที่โอนจากทุนสะสมต่าง ๆ

สินค้างเหลือถัวเฉลี่ย หมายถึง สินค้างเหลือต้นปี บวกด้วยสินค้างเหลือปลายปี หารด้วยสอง

สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย หมายถึง สินทรัพย์ทั้งสิ้นต้นปีบวกด้วยสินทรัพย์ทั้งสิ้นปลายปี หารด้วยสอง

ทุนถัวเฉลี่ย หมายถึง ทุนของสหกรณ์ต้นปี บวกด้วยทุนของสหกรณ์ปลายปี หารด้วยสอง

งบกำไรขาดทุน หมายถึง ขาย/บริการ ต้นทุนขาย/บริการ รายได้เฉพาะธุรกิจ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ รายได้อื่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน กำไรขั้นต้น กำไรจากการดำเนินงาน และกำไรสุทธิ

ขาย/บริการ หมายถึง ขายหรือบริการ ทั้ง 4 ธุรกิจของสหกรณ์รวมกัน คือ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตและธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร โดยยอดขายของธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตให้ใช้ยอดสุทธิ (ขายหักด้วยรับคืนและส่วนลดจ่าย)

ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ หมายถึง ดอกเบี้ยที่สหกรณ์ได้รับเป็นเงินสดและดอกเบี้ย
ค้างรับ

ต้นทุนสินค้าขาย หมายถึง ต้นทุนของสินค้าที่ขายในธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั่วไปที่เกิดขึ้นในการบริหารกิจการ
อันเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่รวมดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก

ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น หมายถึง ต้นทุนสินค้าที่ขายหรือบริการและค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ
ทั้ง 4 ธุรกิจของสหกรณ์รวมกัน คือ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลิตผล
และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร รวมถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสหกรณ์

รายได้ทั้งสิ้น หมายถึง ขายหรือบริการและรายได้เฉพาะธุรกิจทั้ง 4 ธุรกิจของ
สหกรณ์รวมกัน คือ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลิตผล และธุรกิจให้
บริการและส่งเสริมการเกษตร รวมถึงรายได้อื่น ๆ ของสหกรณ์

รายได้เฉพาะธุรกิจ หมายถึง รายได้ที่สามารถแบ่งได้ชัดเจนว่าเป็นของธุรกิจใด
แต่ไม่ใช่รายได้หลักจากธุรกิจของสหกรณ์

กำไรขั้นต้น หมายถึง ผลต่างระหว่างขาย/บริการกับต้นทุนขาย/บริการ ถ้าขาย/
บริการสูงกว่าต้นทุนขาย/บริการ ผลต่างถือเป็นกำไรขั้นต้น ในกรณีตรงข้ามผลต่างถือเป็นขาดทุนขั้นต้น

กำไรจากการดำเนินงาน หมายถึง ผลต่างระหว่างผลรวมของขาย/บริการ รายได้
เฉพาะธุรกิจ และรายได้อื่น ๆ หักด้วยผลรวมของต้นทุนขาย/บริการ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ และ
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน แต่ก่อนรายการพิเศษ ถ้าผลรวมของขาย/บริการ รายได้เฉพาะธุรกิจ และรายได้
อื่น ๆ สูงกว่าผลรวมของต้นทุนขาย/บริการ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ และค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ผลต่าง
ถือเป็นกำไรจากการดำเนินงาน ในกรณีตรงข้ามผลต่างถือเป็นขาดทุนจากการดำเนินงาน

กำไรสุทธิ หมายถึง ผลต่างระหว่างผลรวมของขาย/บริการ รายได้เฉพาะธุรกิจ และ
รายได้อื่น ๆ หักด้วยผลรวมของต้นทุนขาย/บริการ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน และ
รายการพิเศษ ถ้าผลรวมของขาย/บริการ รายได้เฉพาะธุรกิจ และรายได้อื่น ๆ สูงกว่าผลรวมของ
ต้นทุนขาย/บริการ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ ค่าใช้จ่ายดำเนินงานและรายการพิเศษ ผลต่างถือเป็นกำไรสุทธิ
ในกรณีตรงข้ามผลต่างถือเป็นขาดทุนสุทธิ

บทที่ 2

การตรวจสอบเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและที่มีผู้ได้วิจัยมาแล้ว เพื่อให้เกิดความกระจ่างซึ่งปัญหา และเป็นแนวทางในการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ประสิทธิภาพในการบริหารงาน

สตาร์จัน อังสุมาลิน (2528: 1) กล่าวว่าอัตราส่วนการเงินสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. Liquidity ratio แสดงความสามารถของสหกรณ์หรือหน่วยธุรกิจในการชำระคืนหนี้สินการเงินระยะสั้นที่หน่วยธุรกิจที่มีอยู่
2. Leverage ratio แสดงถึงขอบเขตของการใช้เงินกู้ในการดำเนินกิจการของสหกรณ์หรือหน่วยธุรกิจ
3. Activity ratio แสดงถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์หรือทรัพยากรของสหกรณ์ หรือหน่วยธุรกิจ
4. Profitability ratio แสดงถึง ความสามารถรวม ๆ ของการจัดการโดยดูจากรายได้ หรือผลตอบแทนที่เกิดจากการขาย การลงทุน

จุดมุ่งหมายของการบริหารการเงิน เพื่อจะให้ผลตอบแทนกับผู้ถือหุ้นให้มากที่สุด โดยนำหลักเกณฑ์ของตลาดเงินทุนมาเป็นหลักในการพิจารณา คือ ถ้ากิจการ หรือธุรกิจใดมีผลตอบแทน การดำเนินงานดีกว่าผลตอบแทนในตลาดเงินทุน ราคาหุ้นของกิจการก็จะสูงขึ้น กิจการก็จะสามารถหาเงินทุนมาใช้ในกิจการได้โดยง่าย และมีเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อกิจการ ในทัศนะของสังคม ถ้ามีเงิน (ที่มีอยู่จำกัด) ถูกนำไปใช้ในกิจการที่ราคาหุ้นมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ แสดงว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดของสังคม กำลังถูกจัดสรรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนการเงินเป็นกุญแจสำคัญของความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจและแผนที่ดี ควรจะบ่งบอกให้ทราบถึงจุดบกพร่องและจุดเด่นของธุรกิจที่พิจารณาอยู่ ธุรกิจจะต้องพยายามรักษาจุดเด่นที่มีให้คงอยู่ตลอดไป และพยายามแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เช่น นโยบายการเก็บหนี้สินเหมาะสมหรือไม่ และผู้จัดการการเงินของธุรกิจจะสามารถจะวางแผนการประกอบธุรกิจได้ในอนาคตหรือไม่

กำไร เป็น (ที่เกิดจาก) ของนโยบายและการตัดสินใจต่าง ๆ ของผู้จัดการและคณะกรรมการบริหาร อัตราส่วนกำไร (อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร) จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าการจัดการของกิจการมีประสิทธิภาพหรือไม่(สาโรช อังศุมาลิน,2528: 5,11,21)

การควบคุมการลงทุนและการส่งเสริมการออมของธุรกิจคือ จะต้องพยายามปรับโครงสร้างให้ธุรกิจลดการก่อหนี้ลงและหันไปใช้เงินจากการขายหุ้นเพิ่มทุนให้มากยิ่งขึ้น (โอฬาร ไชยประวัติ, 2530: 13)

การบริหารการเงิน คือการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งเงินทุน และการใช้ซึ่งเงินทุนของธุรกิจ (เพชร ชุมทรัพย์, 2532: 1)

สหกรณ์สามารถจะแสวงหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนดังนี้

1. ทุนจากสมาชิก ได้แก่ เงินค่าหุ้น และเงินรับฝากจากสมาชิก
2. ทุนจากสหกรณ์ ได้แก่ เงินสำรอง เงินสะสมอื่น ๆ เช่น ทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผล ทุนสาธารณประโยชน์ กองทุนสนับสนุนสวัสดิการสมาชิกหรือกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
3. ทุนจากภายนอก ได้แก่ เงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์อื่น ๆ หรือชุมนุมสหกรณ์ (วรเทพ ไททยาวิโรจน์, 2533: 128)

การวัดประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มีมาตรการดังนี้

ผลตอบแทนเงินลงทุนผู้ถือหุ้น แสดงถึงกำไรสุทธิระหว่างปีต่าง ๆ และจะแสดงว่าสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งนั้นจะสามารถจ่ายเงินปันผลได้ร้อยละ 13 ส่วนที่เหลืออาจนำไปเฉลี่ยคืนและจ่ายโบนัสกรรมการและเจ้าหน้าที่ได้ แต่ถ้าเท่ากับหรือต่ำกว่าร้อยละ 13 ก็เป็นไปได้ที่จะจ่ายเงินปันผลในอัตราร้อยละ 13

ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (ไม่รวมดอกเบี้ยจ่าย) แสดงถึงความสามารถในการควบคุมค่าใช้จ่ายเปรียบเทียบกับรายได้ คือรายจ่ายในการดำเนินงานของสหกรณ์เทียบกับรายได้ของสหกรณ์ โดยคำนวณเป็นร้อยละของรายได้

- ถ้าจ่ายต่ำกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ แสดงว่าการควบคุมการใช้จ่ายมีประสิทธิภาพสูง

- ถ้าจ่ายเกินร้อยละ 15 ของรายได้ขึ้นไป แสดงว่า การใช้จ่ายไม่ได้ถูกควบคุม ควรปรับปรุง (การไม่รวมดอกเบี้ยจ่ายนั้นเพราะเหตุว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ต่าง ๆ มีความแตกต่างกันในความสามารถในการหาเงินฝาก หรือกู้ยืมจากธนาคาร ในการเบิกเงินบัญชีจึงนำเอาค่าใช้จ่ายรายการนี้หักออกไป)

ประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ แสดงถึง ความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ได้ผลตอบแทนสูง หรือต่ำโดยนำเอากำไรสุทธิเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ทั้งหมดของสหกรณ์คำนวณเป็นร้อยละของผลตอบแทนในการบริหารสินทรัพย์

เงินให้กู้แก่สมาชิกเทียบกับสินทรัพย์ทั้งหมด แสดงประสิทธิภาพในการให้เงินกู้แก่สมาชิกโดยนำเอาเงินกู้สุทธิเทียบกับสินทรัพย์ทั้งหมด

- ถ้าเงินให้กู้ยืมแก่สมาชิกสูงกว่าร้อยละ 90 ของเงินทั้งหมด แสดงถึงการให้กู้ยืมมีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีควิเงินกู้และบริหาร โดยทุนเรือนหุ้นแต่สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีเงินเหลือจากการให้สมาชิกกู้ยืมต่ำกว่าร้อยละ 90 ไม่ได้หมายถึงการดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์อีกประการหนึ่ง คือ กู้ยืมเงินเพื่อกิจการตามวัตถุประสงค์ ซึ่งบางครั้งกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ออมทรัพย์หลายแห่งไม่เห็นด้วยกับการก่อหนี้สินภายนอก แต่ถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถระดมหุ้น และระดมเงินฝากได้เพียงพอ สมดุลกับการกู้ยืมของสมาชิกสหกรณ์ก็จะไม่มีความจำเป็นในการกู้ยืมจากแหล่งภายนอก การหาแหล่งเงินกู้จึงมีความจำเป็นในการให้บริการต่อสมาชิกในช่วงเวลาที่ยังไม่มีทุนเรือนหุ้น และเงินฝากเพียงพอ (ไพเราะ ไพรอนันต์, 2534: 17, 30)

เพชร ชุมทรัพย์ (2534:199-200) กล่าวได้ว่า อัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องมือใช้ประโยชน์ในการประเมินฐานะการเงินประสิทธิภาพ และความสามารถในการหาทำไรทางธุรกิจ อัตราส่วนที่เป็นหลักในการบริหารการเงิน มีอยู่ 4 ประเภท คือ

1. อัตราส่วนวิเคราะห์ความคล่องตัว (liquidity ratio)
2. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการใช้สินทรัพย์ (activity ratio)
3. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้ (leverage ratio)
4. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการหาทำไร หรือประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายบริหาร (profitability ratio)

การบริหารการเงิน หรือสภาพคล่องอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงการเจริญเติบโตของเงินออมที่อยู่ในสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง เงินออมนี้ไม่ว่าจะเป็นทุนเรือนหุ้น เงินสำรองสะสม เงินรับฝากก็ตาม ซึ่งเงินเหล่านี้จะมีต้นทุนในตัวของมันเอง โดยปกติสหกรณ์จะ

ให้สมาชิกผู้เพื่อจะทำรายได้เข้าสู่สหกรณ์ อย่างไรก็ตามในการบริหารการเงินนั้นจะต้องมีการสำรองเงินสด เงินฝากธนาคารหรือตราสารทางการเงินที่มีสภาพคล่อง เช่น ธนาคารพาณิชย์ ชุมชุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นแหล่งต่อทุน เพื่อบริหารสภาพคล่องของสหกรณ์ (เต็มใจ สุวรรณทัต, 2536: 123)

ดอกเบี้ยเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดการออมเมื่อมีเงินเหลือใช้ และเป็นตัวกำหนดความต้องการกู้ยืมเมื่อต้องการใช้เงิน ในระบบสถาบันการเงินดอกเบี้ยเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง เพื่อดึงดูดให้มีผู้นำเงินมาฝาก โดยสถาบันการเงินจะจ่ายดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทน ขณะเดียวกันดอกเบี้ยก็เป็นรายได้ของสถาบันการเงินที่ได้รับมาจากลูกค้าที่กู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยจึงเป็น “กลไกการตลาด” อันสำคัญที่ใช้ในการระดมเงินฝากและบริหารสินเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้หลัก “อุปสงค์ และอุปทาน” ของตลาดเงิน (เฉลิมพล คุณสัมพันธ์, 2536: 6)

อัตราส่วนทางการจัดการ

อัตราส่วนทางการจัดการเปรียบเสมือนดวงดาวชี้นำทิศทางการบริหารของบริษัท เป็นตัวกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ชี้ให้เห็นถึงกลยุทธ์ระยะยาวที่มีประโยชน์มากที่สุด และการตัดสินใจระยะสั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ในสภาพที่สภาวะการดำเนินงานในธุรกิจเปลี่ยนแปลงทุกวันอย่างไม่หยุดนิ่งเช่นนี้ อัตราส่วนเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารทราบถึงเรื่องสำคัญที่ควรให้ความสนใจอย่างรีบด่วน (นิลุบล หฤทัยวิจิตร โชค, 2539)

เป้าหมายในการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ย่อมไม่แตกต่างจากเป้าหมายในการบริหารการเงินขององค์กรธุรกิจอื่น ซึ่งได้แก่

1. ความสามารถในการทำกำไร (Profitability)

คำกล่าวที่ว่า “สหกรณ์เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร” นั้นมิได้หมายความว่าสหกรณ์ไม่ต้องทำกำไร แต่การเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่แท้จริงนั้นหมายถึงสหกรณ์จำเป็นต้องดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับองค์กรธุรกิจประเภทอื่น ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าตัวบ่งชี้ที่สำคัญของประสิทธิภาพในการดำเนินงานคือ “ความสามารถในการทำกำไร” ในทางปฏิบัติเมื่อสหกรณ์ดำเนินงานมีผลกำไรเกิดขึ้นสหกรณ์จะคืนกำไรกลับสู่สมาชิกตามวิธีการสหกรณ์

2. การรักษาสภาพคล่อง (Liquidity)

ในฐานะที่เป็นสถาบันการเงินสหกรณ์ต้องให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพคล่องให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม สภาพการณ์ที่บ่งชี้ถึง “สภาพคล่อง” ในสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้แก่ การมีเงิน

เพียงพอให้แก่สมาชิกที่มาถอนหุ้น ถอนเงินฝาก การจ่ายเงินปันผล และเงินเฉลี่ยคืน ได้ตามกำหนดเวลา

3. การดำรงความเสี่ยง (Risk) ในอัตราต่ำ

ในแนวทางของนักสหกรณ์ ไม่ควรจะดำเนินการใด ๆ ที่มีความเสี่ยงสูง เพราะดำเนินการบนความเสี่ยง ย่อมมีโอกาสที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสหกรณ์ และสมาชิกมากที่สุด ความเสี่ยงที่ผู้บริหารการเงินต้องระมัดระวัง ได้แก่ ความเสี่ยงอันเกิดการจัดหาทุนผิดพลาด (Financial risk) และความเสี่ยงอันเกิดจากการจัดสรรเงินทุนที่ไม่ได้เป็นไปตามแผน (operating risk)

4. ความมั่นคงและมีเสถียรภาพ (Security & stability)

ความมั่นคง และเสถียรภาพเป็นสิ่งสำคัญ ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นอย่างยิ่ง ในฐานะที่เป็นสถาบันการเงิน สมาชิกผู้ฝากเงินย่อมต้องมีความเชื่อถือไว้วางใจและแน่ใจว่าสหกรณ์มีความมั่นคง และมีเสถียรภาพจึงจะมีความมั่นใจที่จะนำเงินมาฝากไว้กับสหกรณ์ (จุฑาทิพย์ ภัทรวาท, 2540: 2-4)

การบริหารการเงิน คือ การทำอย่างไรที่จะให้ประโยชน์สูงสุดในการเงินที่สหกรณ์มีอยู่ ถ้าเป็นธนาคารพาณิชย์ ก็จะต้องทำกำไรให้ได้สูงสุด แต่ของสหกรณ์นั้นจะหวังแต่กำไรอย่างเดียวไม่ได้ เพราะสหกรณ์จะต้องให้ความสำคัญแก่ผู้กู้ ผู้ฝาก และผู้ถือหุ้น ซึ่งทั้ง 3 ฝ่ายนี้ต่างก็เป็นสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งมีความประสงค์ที่ตรงกันข้าม คือ ผู้ฝากเงินก็ต้องการที่จะได้ดอกเบี้ยสูง ผู้กู้ก็ต้องการจะจ่ายดอกเบี้ยต่ำ และได้รับเงินเฉลี่ยคืนสูง ส่วนผู้ถือหุ้นก็ต้องการที่จะได้รับเงินปันผลสูง ดังนั้น ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสียเปรียบ ก็จะไม่พอใจ การบริหารงานสหกรณ์นั้นยากกว่าธนาคารพาณิชย์ เพราะธนาคารพาณิชย์ไม่ต้องคิดอะไรมาก เพียงแต่ทำกำไรให้สูงอย่างเดียวเป็นใช้ได้ลูกค้าไม่มีสิทธิออกมาได้แข็ง แต่สหกรณ์นั้นสมาชิกมีสิทธิที่จะได้แข็งได้อย่างเต็มที่ ถ้าเห็นว่าจะไม่ยุติธรรม ทั้งนี้เพราะคนที่เป็นลูกค้าของธนาคารไม่ใช่เจ้าของธนาคาร ซึ่งจะต่างกับสหกรณ์ที่สมาชิกเป็นเจ้าของสหกรณ์ ดังนั้น การบริหารการเงินของสหกรณ์จึงต้องทำด้วยความรอบคอบและต้องให้ความสำคัญกับทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารการขึ้นดอกเบี้ยไม่ว่าเงินกู้ หรือเงินฝากแต่ละครั้งจะต้องมีผลกระทบต่อรายได้ และปริมาณเงินหมุนเวียนของสหกรณ์ทันที เพราะถ้าสหกรณ์ขึ้นดอกเบี้ยเงินฝากสูง เงินกู้จะไหลเข้ามาในทางกลับกันถ้าดอกเบี้ยเงินฝากถูกเงินก็จะไหลออก ขณะเดียวกันดอกเบี้ยเงินกู้จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเงินฝาก กล่าวคือ ถ้าดอกเบี้ยเงินฝากสูง ดอกเบี้ยเงินกู้จะต้องสูงตามด้วย และถ้าดอกเบี้ยเงินฝากต่ำดอกเบี้ยเงินกู้ก็จะต่ำลงด้วย ทั้งนี้เพราะ ดอกเบี้ยเงินฝาก คือ ต้นทุนที่สำคัญส่วนหนึ่งของสหกรณ์ที่เข้ามาหมุนเวียนให้สมาชิกู้ เทคนิคในการบริหารการเงิน ก็คือทำอย่างไรจึงจะทำให้ ต้นทุนต่ำที่สุดและสามารถใช้เงินที่สหกรณ์มีอยู่ให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุด (เผด็จ เจริญพัทตร์, 2543: 2)

การวิเคราะห์งบการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงิน หมายถึง กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์จากงบการเงินของสหกรณ์นั้นและนำข้อเท็จจริงที่ได้มาประกอบ การตัดสินใจต่อไป ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. การหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อทราบจุดอ่อน จุดแข็ง หรือปัญหาทางการเงินของสหกรณ์
2. การนำข้อเท็จจริงที่ได้มาไปใช้ประกอบการตัดสินใจ หรือเสนอแนะแนวทางแก้ไข (ไพโรจน์ ลิ้มศรีสกุลวงศ์, 2543: 2)

การวิเคราะห์งบการเงิน เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารการเงินจะต้องดำเนินการเพื่อให้ทราบสถานการณ์ด้านการเงินของสหกรณ์ ทราบจุดอ่อนจุดแข็งของสหกรณ์เพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนทางการเงินอย่างเหมาะสมต่อไป สิ่งสำคัญทางการเงินที่ต้องทำการวิเคราะห์ ได้แก่

- (1) การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (financial ratio analysis)
- (2) การจัดทำงบการเงินล่วงหน้า (pro-forma financial statements) ได้แก่ งบประมาณเงินสดล่วงหน้า งบกำไรขาดทุนล่วงหน้า งบดุลล่วงหน้า

- (3) การวิเคราะห์ต้นทุนเงินทุน (cost fund analysis)
- (4) การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (breakeven analysis) (จุฑาทิพย์ ภัทรวาท, 2543: 6)

เทคนิคในการวิเคราะห์งบการเงินมี 3 อย่าง ดังนี้คือ

- (1) วิธีย่อส่วนตามแนวคิ่ง (common – size)
- (2) การวิเคราะห์อัตราร้อยละของแนวโน้ม (trend percentage analysis)
- (3) การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (financial ratio analysis) (ไพโรจน์ ลิ้มศรีสกุลวงศ์, 2543: 4)

อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

คู่มือการใช้งานอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2545) ได้จัดทำอัตราส่วนทางการเงินที่มีมาตรฐานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยการเก็บรวบรวมจากรายงานที่สอบบัญชีได้ของปีสถิติ 2544 และใช้ข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว หนี้สินหมุนเวียน หนี้สินทั้งสิ้น ทุนของสหกรณ์ ชาย/บริการ ต้นทุนชาย กำไรขั้นต้น กำไรจากการดำเนินงาน

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและกำไรสุทธิ ในการคำนวณหาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ที่เป็นตัวชี้วัดด้านการบริหารการเงิน(Financial Management Ratio) ซึ่งประกอบด้วย

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง (Liquidity Ratios) 2 อัตราส่วน

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current ratio)

$$= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

เป็นอัตราส่วนที่ใช้เป็นเครื่องชี้ฐานะทางการเงินระยะสั้นของธุรกิจนั้น ถึงแม้ว่าอัตราส่วนนี้จะเป็นเครื่องวัดอย่างหยาบ ๆ ก็ตาม แต่ก็ยังช่วยตอบคำถามในเรื่องความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นหรือสภาพคล่องของกิจการ ณ เวลานั้น ได้ระดับหนึ่ง และยังช่วยชี้ถึงระดับความปลอดภัยของเจ้าหนี้ อัตราส่วนทุนหมุนเวียนที่ต่ำ แสดงว่ากิจการอาจไม่ชำระหนี้ระยะสั้นได้เมื่อครบกำหนด แต่ถ้าอัตราส่วนทุนหมุนเวียนสูงย่อมแสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นได้สูง

ตามปกติถือว่าอัตราส่วนนี้ยิ่งสูงความคล่องตัวยิ่งมาก ถ้ามองในแง่เจ้าหนี้เหตุการณ์ลักษณะนี้เป็นเรื่องน่าพอใจ แต่ถ้ามองในฐานะผู้บริหารที่มีความรอบคอบแล้ว เหตุการณ์ดังกล่าวอาจเป็นปัญหาแก่กิจการได้ ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่ากิจการมีสินทรัพย์หมุนเวียนเกินความจำเป็น เช่น มีสินค้าคงเหลือมากเกินไป ถือเงินสดมากโดยไม่มีความจำเป็น เป็นต้น

ดังนั้น อัตราส่วนทุนหมุนเวียนที่สูง จึงมิได้หมายความว่ากิจการจะสามารถชำระหนี้ได้คล่องและมีประสิทธิภาพเสมอไป ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นข้อเสียแก่กิจการ เนื่องจากไม่ได้ใช้สินทรัพย์ส่วนนี้ในการก่อให้เกิดกำไรแก่กิจการเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจากมีการขายสินค้าน้อยลงหรือเก็บเงินจากลูกหนี้ได้ช้า ทำให้ยอดลูกหนี้สะสมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และเสียโอกาสในการที่จะนำเงินจำนวนนั้นไปลงทุนเพื่อหารายได้ หรือนำไปใช้ชำระหนี้สินระยะยาวเพื่อลดดอกเบี้ยจ่าย หรือนำไปจ่ายเป็นเงินปันผลซึ่งจะทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับประโยชน์ หรือนำไปลงทุนอย่างอื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกิจการ ยิ่งขึ้น

ในกรณีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่ำก็ไม่ได้หมายความว่ากิจการจะไม่สามารถชำระหนี้ได้เสมอไป ตัวอย่างเช่น กิจการสาธารณสุขปกคจะลงทุนในสินทรัพย์ประเภทถาวรมาก เงินเข้าจากรายได้ก่อนข้างสม่ำเสมอ สินทรัพย์หมุนเวียนจึงมีไม่มากแต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการชำระหนี้ระยะสั้นแต่อย่างใด เนื่องจากบริการที่ให้ส่วนใหญ่แล้วจะได้รับชำระค่าบริการจากผู้บริโภคเดือนต่อเดือน หรือกิจการที่ขายเป็นเงินสดก็มักจะถือสินค้าไว้เป็นจำนวนน้อย เพราะสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่หมุนได้เร็วจึงไม่ต้องการเงินทุนหมุนเวียนมากนัก แต่ถ้าเป็นกิจการที่มีขนาดเดียวกัน แต่ขาย

สินค้าเป็นเงินเชื่อก็มักจะถือสินค้าไว้เป็นจำนวนมาก และมักจะเป็นสินค้าที่หมุนได้ช้า ในกรณีนี้กิจการย่อมต้องการเงินทุนหมุนเวียนในจำนวนที่มากกว่า

การพิจารณาอัตราส่วนนี้ จึงไม่สามารถพิจารณาได้เพียงลำพัง ควรพิจารณาการเคลื่อนไหวของเงินทุนหมุนเวียนในอดีตควบคู่ไปด้วย ซึ่งการวิเคราะห์ในลักษณะนี้ จะเป็นเครื่องชี้บอกถึงสภาพคล่องทางการเงินที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick ratio or Acid test ratio)

$$= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

โดยที่สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว

$$= (\text{เงินสดและเงินฝากธนาคาร} + \text{เงินฝากสหกรณ์อื่น} + \text{เงินส่งชำระหนี้ระหว่างทาง} + \text{เงินลงทุนระยะสั้น} + \text{ลูกหนี้ระยะสั้นสุทธิ} + \text{คอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับสุทธิ})$$

อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนที่คล้ายกับอัตราส่วนทุนหมุนเวียน คือ ใช้สินทรัพย์หมุนเวียนเปรียบเทียบกับหนี้สินหมุนเวียน แต่อัตราส่วนนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพคล่องทางการเงินได้ดีกว่าอัตราส่วนทุนหมุนเวียน เนื่องจากจะใช้แต่เฉพาะสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายและเร็ว เช่น เงินสดและเงินฝากธนาคาร เงินฝากสหกรณ์อื่น เงินส่งชำระหนี้ระหว่างทาง เงินลงทุนระยะสั้น ลูกหนี้ระยะสั้นสุทธิ และคอกเบี้ยค้างรับสุทธิ ในการเปรียบเทียบอัตราส่วนนี้ จะตัดสินทรัพย์หมุนเวียนบางรายการ ซึ่งเป็นปัญหาในการเปลี่ยนเป็นเงินสดออก เช่น สินค้าคงเหลือ ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า หรือ สินทรัพย์หมุนเวียน ซึ่งต้องใช้เวลาในการที่จะเปลี่ยนเป็นเงินสด จะพิจารณาเพียงสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วเท่านั้น

อัตราส่วนนี้มีข้อสมมุติฐานว่า ถ้าต้องเลิกกิจการหรือหยุดดำเนินงานจำเป็นต้องขายสินทรัพย์เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ระยะสั้น มีสินทรัพย์อะไรบ้างที่พร้อมที่จะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ทันที ใช้พิจารณาควบคู่กับอัตราส่วนทุนหมุนเวียน

2. อัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการก่อหนี้ (Leverage Ratios)

$$2.1 \text{ อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน (Debt to equity ratio) = } \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุน}}$$

อัตราส่วนนี้เป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้กับผู้ถือหุ้น จะพิจารณาว่าเจ้าหนี้มีเกราะคุ้มกันความปลอดภัยสำหรับผลขาดทุนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด ความสามารถในการชำระหนี้สินระยะยาวจะเกิดขึ้นเมื่อกิจการสามารถสร้างรายได้จนเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และคอกเบี้ย กล่าวคือเมื่อหนี้สินระยะยาวถึงกำหนด

ชำระ กิจการจะต้องมีเงินทุนเพียงพอที่จะชำระหนี้ ในกรณีที่กิจการไม่สามารถหารายได้มากพอที่จะชำระหนี้สินระยะยาว ก็อาจต้องกู้เงินจากแหล่งใหม่มาชำระหนี้สินระยะยาวเดิมนั้นซึ่งความสามารถในการกู้เพื่อใช้หนี้ที่ถึงกำหนดชำระส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของกิจการ ดังนั้นการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ระยะยาวโดยการหาอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนจะช่วยให้ทราบว่ากิจการได้เงินทุนจากผู้เป็นเจ้าของ และจากการก่อหนี้สินมาน้อยเพียงใดเพื่อที่จะได้ทราบถึงหลักประกันหรือความคุ้มครองที่เจ้าหนี้จะได้รับจากส่วนของเจ้าถือหุ้น และหากกิจการใดมีเงินทุนจากเจ้าของเพียงเล็กน้อยและมาจากหนี้สินเป็นส่วนใหญ่ ความเสี่ยงส่วนใหญ่ก็จะตกเป็นของเจ้าหนี้ นอกจากนี้ในกรณีที่เลิกกิจการอัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดสัดส่วนของเงินทุนจากเจ้าหนี้ และจากเจ้าถือหุ้นที่ใช้ลงทุนในกิจการ ถ้าสัดส่วนของเงินทุนมาจากเจ้าถือหุ้นค่อนข้างสูงเจ้าหนี้ก็มีความเสี่ยงต่ำที่จะไม่ได้เงินคืน

2.2 อัตราส่วนลูกหนี้ต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Net debtor loan to share capital and reserve fund ratio)

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{ลูกหนี้เงินให้กู้สุทธิ}}{\text{ทุนเรือนหุ้น + ทุนสำรอง}} \\ \text{โดยที่ลูกหนี้เงินให้กู้สุทธิ} &= \text{ลูกหนี้ระยะสั้นสุทธิ} + \text{ลูกหนี้ระยะยาวสุทธิ} \end{aligned}$$

อัตราส่วนนี้ไม่ใช่เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการก่อหนี้โดยตรง แต่เป็นอัตราส่วนที่ใช้ประกอบในการพิจารณาในการก่อหนี้ของกิจการ อัตราส่วนนี้ใช้วัดความพอเพียงของเงินทุนเฉพาะที่เป็นทุนสำรองและทุนเรือนหุ้น (ค่าหุ้นของสมาชิก) ว่ามีความพอเพียงสำหรับลูกหนี้ได้มากน้อยเพียงใด ถ้าอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าทุนดังกล่าวไม่เพียงพอต่อการลงทุนสำหรับลูกหนี้ ในทางตรงข้าม หากอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงว่าทุนดังกล่าวมีความเพียงพอสำหรับ ลูกหนี้ และยังมีทุนเหลืออยู่

อัตราส่วนนี้ใช้พิจารณาประกอบกับอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Debt to equity ratio) เช่นในกรณีที่กิจการมีความสามารถในการก่อหนี้ และในขณะเดียวกันทุนของกิจการไม่เพียงพอในการทำกิจการ จึงใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาในการก่อหนี้ได้ดียิ่งขึ้น

3. อัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ (Activity Ratios)

3.1 อัตราหมุนของสินค้า (Inventory turnover) = $\frac{\text{ต้นทุนสินค้าขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$

โดยที่สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย = $\frac{\text{สินค้าต้นงวด} + \text{สินค้าปลายงวด}}{2}$

สินค้าคงเหลือมักเป็นรายการที่มีมูลค่าสูง และความเสียดังกล่าวสูงกว่าสินทรัพย์หมุนเวียนประเภทอื่น โดยเฉพาะในเรื่องของราคา การเสื่อมคุณภาพ และความล้าสมัย อัตราหมุนของสินค้าจึงเป็นเครื่องบ่งชี้ความเพียงพอของสินค้าและการจัดการสินค้าคงเหลือว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด ตลอดจนบ่งชี้ความสามารถของกิจการในการเปลี่ยนสินค้าเป็นเงินสด โดยวัดในรูปของจำนวนครั้งที่สินค้าได้ถูกขายออกไป และซื้อมาทดแทนในระหว่างปี ถ้าจำนวนครั้งมากก็จะเป็นผลดีต่อกิจการ เนื่องจากแสดงว่ากิจการมีความสามารถในการเปลี่ยนสินค้าเป็นเงินสดและทุกครั้งที่ขายสินค้า กิจการก็จะได้กำไรเพิ่มขึ้นทุกครั้ง อย่างไรก็ตาม ตัวเลขที่สูงเกินไปอาจแสดงถึงการสูญเสียโอกาสในการสร้างยอดขาย เนื่องจากการบริหารสินค้าคงเหลือที่ไม่มีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม ถ้าจำนวนครั้งต่ำ แสดงว่ามีเงินลงทุนซึ่งไปจมอยู่ในสินค้าจำนวนหนึ่งมากเกินไป ซึ่งกิจการควรจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่านี้

อย่างไรก็ตาม การที่จะบอกว่าอัตราหมุนของสินค้าคงเหลือสูงหรือต่ำจำเป็นจะต้องพิจารณาประเภทของกิจการประกอบ เช่น ร้าน Supermarket มักจะมีอัตราหมุนของสินค้าสูง แต่ร้านขายเพชรพลอยหรือเครื่องประดับราคาแพง มักจะมีอัตราหมุนของสินค้าต่ำ (เนื่องจากอาจขายไม่ได้ทุกวัน) นอกจากนี้ การที่อัตราหมุนของสินค้าสูง (ซึ่งแสดงว่ากิจการมีสินค้าคงเหลือจำนวนน้อย) อาจเป็นผลมาจากการขายลดราคา (On Sale) หรือเกิดการเสื่อมคุณภาพ ชำรุด ล้าสมัย ระหว่างการเก็บรักษาหรือเก็บสินค้าไว้น้อยเกินไป ซึ่งอาจเกิดผลเสียเนื่องจากเสียโอกาสที่จะทำกำไร เนื่องจากกิจการอาจกำลังประสบปัญหาสินค้าขาดมือ จึงทำให้สูญเสียโอกาสที่จะขายสินค้าได้เพิ่มสูงมากขึ้น

ในกรณีที่ค่าที่คำนวณได้ต่อกิจการก็ควรที่จะหาสาเหตุว่าต่ำเพราะเหตุใด อาจเป็นเพราะสินค้าขายไม่ได้ ซึ่งก็ควรรีบหาทางแก้ไขหรือหากมีสาเหตุอื่นที่มีเหตุผลสมควร เช่น อาจเก็บสินค้าคงเหลือไว้มากเพราะมีสัญญาขายสินค้าล่วงหน้าไว้แล้ว หรือเก็บกักตุนไว้เพื่อเตรียมรับสถานการณ์บางอย่างที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เช่น ราคาสินค้าจะสูงขึ้นเนื่องจากการประกาศขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้การเก็บรักษาสินค้าไว้เป็นจำนวนมากก็ถือว่าไม่ใช่เรื่องเสียหายแต่อย่างใด ดังนั้นการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน นอกจากจะมุ่งดูที่สภาพคล่องแล้วควรที่จะดูในแง่คุณภาพอีกด้วย โดยพิจารณาอัตราผลตอบแทนจากรายได้ (อัตรากำไรสุทธิ) ประกอบกันไป

3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า (Average days per turnover)

$$= \frac{365}{\text{อายุหมุนของสินค้า}}$$

อายุเฉลี่ยของสินค้าเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่ากิจการจะต้องใช้เวลากี่วันจึงจะสามารถขายสินค้าคงเหลือนั้นได้ ถ้าจำนวนวันน้อยก็จะเป็นผลดีต่อกิจการ แสดงว่ามีความสามารถในการเปลี่ยน

สินค้าเป็นเงินสดได้เร็ว ในทางตรงกันข้ามถ้าจำนวนวันมาก แสดงว่า มีเงินทุนจมให้สินค้าจำนวนนั้นมากเกินไป

3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น (Total assets turnover)

$$= \frac{\text{ขาย/บริการ}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$

$$\text{โดยที่สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย} = \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นต้นงวด} + \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปลายงวด}}{2}$$

2

อัตราส่วนนี้เป็นการวัดประสิทธิภาพการลงทุนในสินทรัพย์ว่ากิจการได้ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ สามารถสร้างยอดขาย/บริการได้เต็มที่หรือไม่ บ่งบอกความสามารถของกิจการ ในการใช้สินทรัพย์ทั้งหมดที่อยู่ว่า ก่อให้เกิดรายได้จากการขาย/บริการมากน้อยหรือมีประสิทธิภาพเต็มที่หรือไม่ เพียงใด หรือเป็นการวัดว่า การลงทุนในสินทรัพย์ สอดคล้องกับยอดขายหรือไม่ ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูง แสดงว่ากิจการมีความสามารถในการใช้สินทรัพย์ ที่มีอยู่เพื่อก่อให้เกิดรายได้จากการขาย/บริการสูง และมีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ หากอัตราส่วนนี้มีค่าน้อยแสดงว่า กิจการอาจมีการลงทุนในสินทรัพย์มากเกินไปหรือกิจการอาจใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ต่าง ๆ ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพควรพิจารณาตัดทอน สินทรัพย์ที่ไม่จำเป็นต้องใช้ลง หรือหาแนวทางใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินให้มากขึ้น

ในการวิเคราะห์อัตราหมุนของสินทรัพย์ ผู้วิเคราะห์ควรพิจารณาอัตราส่วนอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ เพราะการใช้ราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ตามที่ปรากฏในงบดุลเป็นเกณฑ์ในการคำนวณอัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์นั้น รายการตามบัญชีที่เกิดจากวิธีการบัญชีที่แตกต่างกัน จะทำให้มีอัตราหมุนของสินทรัพย์มีค่าต่างกันด้วย นอกจากนี้ ควรพิจารณาถึงสินทรัพย์ที่ซื้อมาตอนช่วงต้นงวดบัญชี ซึ่งผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจในการพิจารณา

3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น (Total revenue to total assets ratio)

$$= \frac{\text{รายได้ทั้งสิ้น} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$

$$\text{โดยที่สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย} = \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นต้นงวด} + \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปลายงวด}}{2}$$

2

อัตราส่วนนี้จะวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้น มากน้อยหรือเต็มประสิทธิภาพหรือไม่ ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูง แสดงว่ามีความสามารถในการใช้

สินทรัพย์ที่มีอยู่ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้นได้สูง และมีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ หากอัตราส่วนนี้มีค่าน้อย แสดงว่ากิจการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร ควรพิจารณาหาแนวทางใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ให้เต็มประสิทธิภาพ

4. อัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios)

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on total assets ratio)

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}} \\ \text{โดยที่สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย} &= \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นต้นงวด} + \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปลายงวด}}{2} \end{aligned}$$

อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนทั้งสิ้นหรือการใช้สินทรัพย์ว่าได้ผลตอบแทนเพียงพอหรือไม่ และเป็นอัตราส่วนที่ฝ่ายบริหารใช้ควบคุมการดำเนินการ เพราะเป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถของฝ่ายบริหารในการใช้สินทรัพย์ของกิจการในอันที่ก่อให้เกิดกำไรกลับคืนมาสู่กิจการ

ข้อสังเกต

- 1) การใช้ยอดสินทรัพย์ทั้งสิ้น โดยเฉลี่ย เพราะถือว่ากำไรเกิดจากการใช้ทรัพยากรที่กิจการมีอยู่ตลอดระยะเวลาบัญชี
- 2) การวิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ควรพิจารณาควบคู่ไปกับอัตราหมุนของสินทรัพย์ ถ้ามีความขัดแย้งกัน กล่าวคือ อัตราหมุนของสินทรัพย์ มีค่าสูงซึ่งหมายความว่ากิจการใช้สินทรัพย์ให้เกิดรายได้มากในขณะที่อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมมีค่าต่ำ กิจการควรหาสาเหตุด้วยเนื่องจากเหตุใด เพื่อจะได้หาทางแก้ไขได้ตรงจุด

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on net worth ratio)

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ทุนถัวเฉลี่ย}} \\ \text{โดยที่ทุนถัวเฉลี่ย} &= \frac{\text{ทุนต้นงวด} + \text{ทุนปลายงวด}}{2} \end{aligned}$$

ส่วนของผู้ถือหุ้น หมายถึง ส่วนทุน กำไรสะสม และเงินสำรองต่าง ๆ ซึ่งไม่รวมหนี้สินระยะสั้นหรือหนี้สินระยะยาวแต่ประการใด

อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนระหว่างกำไรที่เกิดขึ้นทั้งหมดของกิจการ เปรียบเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นการวัดความสามารถในการหาผลตอบแทนของกิจการจากเงินลงทุนเฉพาะ

ส่วนของเจ้าของ ว่ามีมากน้อยเพียงใด หรือวัดประสิทธิภาพในการทำกำไรเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนทุน ดังนั้น จึงเป็นอัตราส่วนที่สำคัญใช้พิจารณาเกี่ยวกับการจัดหาเงินทุนในการก่อหนี้ (Leverage Ratio) เช่น หากอัตราส่วนมีค่าน้อย แสดงว่าผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนต่ำ ซึ่งอาจเกิดจากการวัด สัดส่วนการลงทุนที่ไม่เหมาะสม เป็นการใช้จ่ายส่วนของทุนมากกว่าส่วนของหนี้ ซึ่งมีต้นทุนสูงกว่า ในกรณีอัตราส่วนมีค่ามาก แสดงว่าผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนสูง แสดงว่าประสิทธิภาพในการทำกำไรให้กับส่วนของเจ้าของ

4.3 อัตรากำไรขั้นต้น (Gross profit to sales ratio)

$$\begin{aligned} &= \frac{\text{กำไรขั้นต้น} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}} \\ \text{โดยที่กำไรขั้นต้น} &= \text{กำไรขั้นต้นของขาย/บริการ} \end{aligned}$$

อัตราส่วนนี้เป็นการวัดความสามารถในการทำกำไรแบบหนึ่ง โดยพิจารณาจาก ส่วนต่างของยอดขาย/บริการกับต้นทุนขาย/บริการ เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการหำกำไรขั้นต้น ของกิจการก่อนที่จะหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับยอดขาย/บริการ ซึ่งจะ สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการควบคุมต้นทุนขาย/บริการ ทำให้กิจการทราบได้ว่าต้นทุนขาย/ บริการนั้นต่ำหรือสูงเกินไปหรือไม่ หากกำไรขั้นต้นของขาย/บริการสูง แสดงว่ากิจการมีประสิทธิภาพ ในการควบคุมต้นทุนขาย/บริการ ส่งผลให้มีกำไรขั้นต้นสูง ในทำนองเดียวกันหากกำไรขั้นต้น ของขาย/บริการต่ำ แสดงว่า ต้นทุนขาย/บริการสูง กล่าวคือ เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึง ความสามารถในการทำกำไรขั้นต้นของกิจการโดยที่ยังไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอื่น ๆ

4.4 อัตราค่าใช้จ่าย (Total expenses to total sales)

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น} \times 100}{\text{รายได้ทั้งสิ้น}}$$

อัตราส่วนนี้เป็นการวัดความพยายามในรูปค่าใช้จ่ายกับความสำเร็จในรูปของรายได้ ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวระหว่างขายกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นว่ามีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด ค่าใช้จ่ายอาจแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการขายและค่าใช้จ่ายในการบริหาร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับขาย แตกต่างกัน คือ ค่าใช้จ่ายในการขาย เช่น ค่าโฆษณา ค่านายหน้า ค่าขนส่งออก ย่อมจะมีจำนวน มากขึ้น หากกิจการมีการขายมาก ดังนั้น ค่าใช้จ่ายในการขายจึงเปลี่ยนแปลงเป็นอัตราส่วนต่อ ยอดขาย ส่วนค่าใช้จ่ายในการบริหารนั้นจะไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอัตราส่วนกับการขาย ซึ่งอาจเรียก

ค่าใช้จ่ายในการบริหารเป็นค่าใช้จ่ายคงที่ คือ จะไม่เพิ่มขึ้นทั้งๆ ที่กิจการมียอดขายเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายพวกนี้ เช่น ค่าเบี้ยประกัน ค่าเช่าอาคาร เงินเดือนของฝ่ายบริหาร ดังนั้น หากขายเพิ่มขึ้นค่าใช้จ่ายไม่เพิ่มขึ้น การคำนวณหาอัตราส่วนรายการนี้ก็เพิ่มขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์อัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งสองประเภทสามารถวิเคราะห์ได้เป็นการภายในเพราะมีข้อมูลเพียงพอ แต่หากเป็นบุคคลภายนอกอาจวิเคราะห์ ในลักษณะค่าใช้จ่ายดำเนินงานรวมเท่านั้น ยกเว้นงบกำไรขาดทุนมีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพียงพอเท่านั้น

4.5 อัตราค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (Selling expenses to sales ratio)

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}}$$

อัตราส่วนนี้แสดงถึงค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร เมื่อเปรียบเทียบกับยอดขาย/บริการว่าเป็นสัดส่วนเท่าไร เมื่อเทียบกับรายได้จากการขายสินค้าและบริการ ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงว่า ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารน้อย เมื่อเทียบกับยอดขาย/บริการหนึ่งหน่วย หากอัตราส่วนนี้มีค่าสูง หมายถึงกิจการมีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารมากเกินไป หรืออาจเป็นที่ราคาสินค้าต่ำเกินไปหรือไม่ แนวทางหนึ่งในการเพิ่มอัตราส่วนนี้คือการสร้างยอดขาย/บริการ โดยการสร้างยอดขายสินค้าหรือปริมาณสินค้าบริการ ซึ่งทำได้ยากกว่าการบริหารหรือควบคุม ค่าใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารถือเป็นค่าใช้จ่ายหลักตัวหนึ่งที่สามารถควบคุมได้

4.6 อัตรากำไรสุทธิ (Net profit margin to sales ratio)

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}} \text{ หรือ}$$

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{รายได้ทั้งสิ้น}} \text{ (กรณีสหกรณ์ออมทรัพย์)}$$

อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นทราบว่ารายได้จากการดำเนินงานทุก ๆ 100 บาท จะมีกำไรสุทธิเกิดขึ้นเท่าใด ถ้าอัตราส่วนที่คำนวณได้มีค่าสูง แสดงว่ากิจการมีความสามารถในการหากำไรจากการดำเนินงานสูง (ภายหลังจากที่คิดต้นทุนและค่าใช้จ่ายทั้งหมด) แต่อัตราส่วนนี้ก็ยังมีข้อจำกัด คือ รายการค่าใช้จ่ายบางรายการที่นำไปหักจากรายได้ เพื่อคำนวณกำไรสุทธินั้น อาจเป็นค่าใช้จ่ายที่มีได้เกิดขึ้นทุกปี เช่น หนี้สงสัยจะสูญ เป็นต้น ดังนั้น ถ้าอัตรากำไรสุทธิมีค่าต่ำกิจการควรวิเคราะห์สาเหตุเปรียบเทียบกับปีก่อนๆ ด้วยว่ามีรายการใดปกติ นอกจากนี้ก็ควรเปรียบเทียบกับกิจการของคู่แข่งกัน ที่มีขนาด ประเภท และปริมาณธุรกิจเหมือน ๆ กัน เพื่อจะได้ทราบว่ากิจการบริหารงานได้มีประสิทธิภาพเช่นไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2545) รายงานการจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร (เฉพาะที่อยู่ในความดูแลของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เท่านั้น) พบว่ามีอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำแนกตามประเภทสหกรณ์ 6 ประเภท และแบ่งเป็น 5 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็กมาก เล็ก กลาง ใหญ่ และใหญ่มาก ซึ่งอัตราส่วนของสหกรณ์การเกษตร มี 4 ด้าน 12 อัตราส่วน ดังนี้

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง (Liquidity Ratio) 2 อัตราส่วน
 - 1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน
 - 1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว
2. อัตราส่วนวัดความสามารถในการก่อหนี้ (Leverage Ratio) 1 อัตราส่วน
 - 2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ (Activity Ratio) 4 อัตราส่วน
 - 3.1 อัตราหมุนของสินค้า
 - 3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า
 - 3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น
 - 3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio) 5 อัตราส่วน
 - 4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์
 - 4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น
 - 4.3 อัตรากำไรขั้นต้น
 - 4.4 อัตราค่าใช้จ่าย
 - 4.5 อัตรากำไรสุทธิ

ภัทรธิดา แก้วดี (2547: 77-78) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสหกรณ์ออมทรัพย์: กรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ รพช. จำกัด พบว่า

ความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ รพช. จำกัด ส่วนหนึ่งวัดได้จากประสิทธิภาพในการบริหารการเงิน ซึ่งประกอบด้วย

(1) กลุ่มอัตราส่วนวัดสภาพคล่อง อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ เนื่องจากมีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (2.48<2.97) และอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วของสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ

(2) กลุ่มอัตราส่วนวัดความสามารถในการก่อหนี้ อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากอัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนมีปริมาณไม่เกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ($0.33 < 0.57$) และอัตราส่วนลูกหนี้ต่อส่วนของทุนอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เนื่องจากอัตราส่วนลูกหนี้เงินให้กู้สุทธิต่อทุนเรือนหุ้นกับทุนสำรองมีปริมาณไม่เกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ($0.31 < 1.44$)

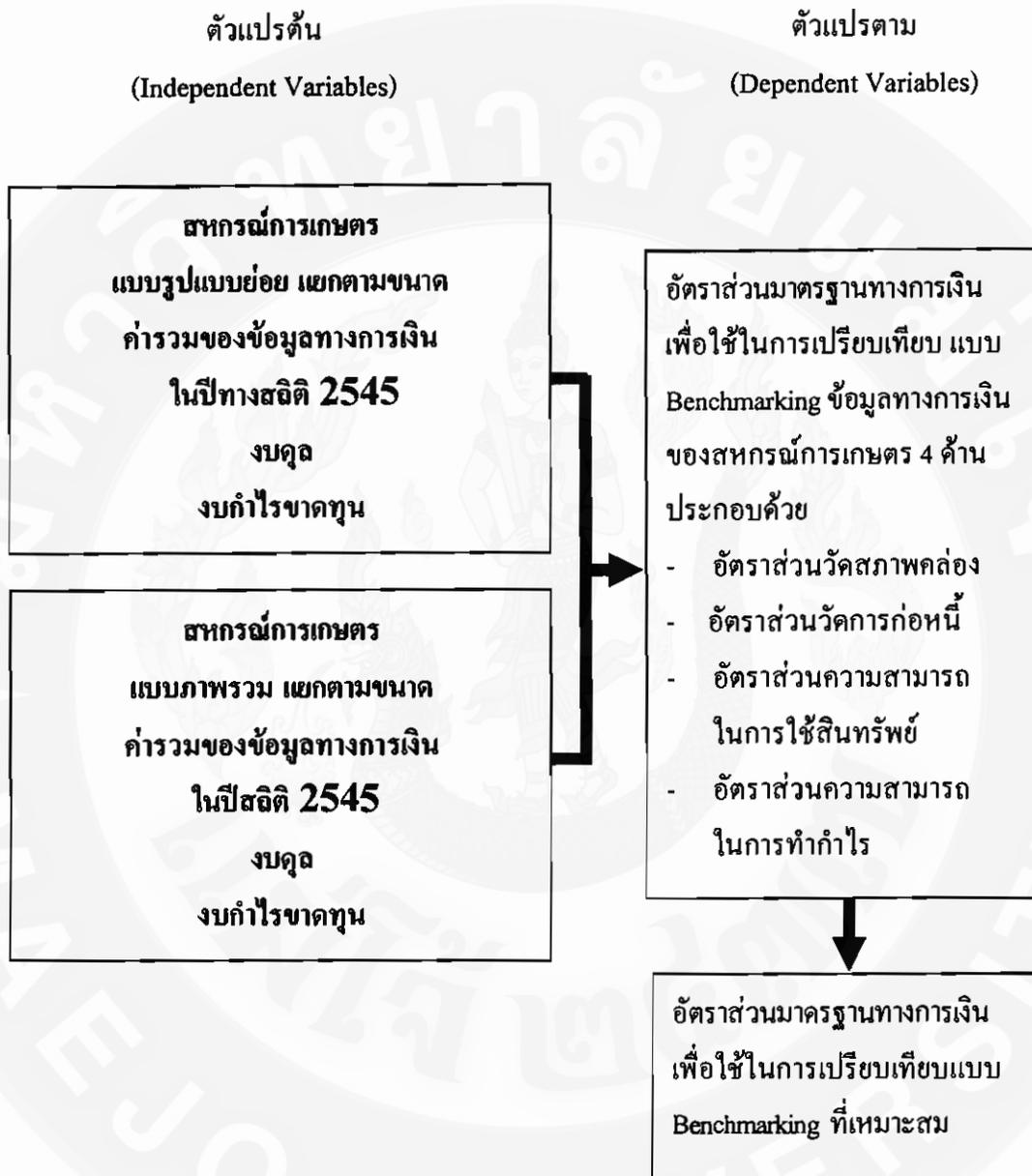
(3) กลุ่มอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ เนื่องจากอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นของสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ($7.41 < 9.80$)

(4) กลุ่มอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรอยู่ในเกณฑ์ที่พอใช้ เนื่องจากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของสหกรณ์ อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ ($5.58 < 6.83$) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุนของสหกรณ์ อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ ($7.43 < 10.82$) แต่อัตรากำไรง่ายและอัตรากำไรสุทธิของสหกรณ์ อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เนื่องจากอัตราส่วนไม่เกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

สำหรับโดยรวมสรุปได้ว่า สหกรณ์มีความมั่นคงพอสมควร แต่ยังไม่น่าพอใจนัก เนื่องจากในการประเมินอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ กับอัตราส่วนมาตรฐานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พบว่าอัตราส่วนทางการเงิน 5 ใน 9 รายการ ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ รวมทั้งจากการเปรียบเทียบปริมาณธุรกิจของสหกรณ์ส่วนใหญ่ อยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มสหกรณ์ประเภทเดียวกัน

หทัยชนก คงเพชร (2547: บทคัดย่อ) เรื่อง การศึกษาความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรจากการพัฒนานุเคราะห์ของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาปริมาณธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปริมาณธุรกิจทั้ง 5 ด้าน คือ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจเงินรับฝาก ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตร มีอัตรากำไรขยายตัวเพิ่มขึ้น ส่วนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ พบว่า อัตราส่วนสภาพคล่องมีอัตราลดลง อัตราส่วนวัดความสามารถในการก่อหนี้มีอัตราเพิ่มขึ้น อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์มีอัตราลดลง และอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรมีอัตราลดลง แสดงว่าสหกรณ์การเกษตรมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำ

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมระหว่างสหกรณ์การเกษตรที่แตกต่างกันตามขนาดและรูปแบบ เพื่อนำมาวิเคราะห์ แปลความสรุปผลและรายงาน

ประชากร

สหกรณ์การเกษตรที่ได้รับการตรวจบัญชีจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จำนวน 3,231 สหกรณ์ นำมาคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด คือ

1. เป็นสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจและมีผลกำไรสุทธิประจำปี และ
2. มีค่าอัตราส่วนทางการเงินครบทุกอัตราส่วน

ซึ่งมีสหกรณ์ที่อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำมาจัดอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน

มีจำนวน 1,753 สหกรณ์ ดังนี้

1. สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน	จำนวน	126	สหกรณ์	เลือกได้	68	สหกรณ์
2. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ	จำนวน	575	สหกรณ์	เลือกได้	342	สหกรณ์
3. สหกรณ์เลี้ยงสัตว์	จำนวน	118	สหกรณ์	เลือกได้	44	สหกรณ์
4. สหกรณ์โคนม	จำนวน	89	สหกรณ์	เลือกได้	65	สหกรณ์
5. สหกรณ์ กรป.กลาง นพค.	จำนวน	19	สหกรณ์	เลือกได้	15	สหกรณ์
6. สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช.	จำนวน	3	สหกรณ์	เลือกได้	1	สหกรณ์
7. สหกรณ์กองทุนสวนยาง	จำนวน	617	สหกรณ์	เลือกได้	341	สหกรณ์
8. สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส.	จำนวน	73	สหกรณ์	เลือกได้	36	สหกรณ์
9. สหกรณ์การเกษตรทั่วไป	จำนวน	1,611	สหกรณ์	เลือกได้	841	สหกรณ์
รวมทั้งสิ้น		<u>3,231</u>	สหกรณ์		<u>1,753</u>	สหกรณ์

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรที่ได้รับการตรวจสอบจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ปีสถิติ 2545 ซึ่งผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในปีสถิติ 2545 ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรที่ได้รับการตรวจสอบบัญชีและแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ จำนวนทั้งสิ้น 3,231 สหกรณ์ โดยคัดเลือกเฉพาะสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจและมีกำไรสุทธิประจำปี และมีค่าอัตราส่วนทางการเงินครบทุกอัตราส่วนเท่านั้นซึ่งผลการคัดเลือกสหกรณ์ที่อยู่ในหลักเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อจัดอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน มีจำนวน 1,753 สหกรณ์ และนำมาแบ่งแยกขนาดของสหกรณ์การเกษตรตามเกณฑ์การจัดขนาดสหกรณ์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ออกเป็น 5 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็กมาก เล็ก กลาง ใหญ่และใหญ่มาก เพื่อคำนวณหาค่ารวมของรายการในงบดุลและงบกำไรขาดทุนเฉพาะรายการที่ต้องใช้ในการคำนวณหาค่าอัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ สินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว สินทรัพย์ทั้งสิ้น หนี้สินหมุนเวียน หนี้สินทั้งสิ้น ทุนของสหกรณ์ ขาย/บริการ ต้นทุนสินค้าขาย ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น รายได้ทั้งสิ้น กำไรขั้นต้น กำไรจากการดำเนินงาน กำไรสุทธิ สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย และทุนถัวเฉลี่ย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล มีวิธีการ ดังนี้

คำนวณหาค่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินทั้ง 2 แบบ คือ แบบภาพรวมและแบบแยกตามรูปแบบย่อยของสหกรณ์ โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratios)

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง (Liquidity Ratios)

$$1.1 \text{ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current ratio) = } \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick ratio or Acid test ratio)

$$= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

2. อัตราส่วนวัดความสามารถในการก่อหนี้ (Leverage Ratio)

$$2.1 \text{ อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน (Debt to equity ratio) = } \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุน}}$$

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ (Activity Ratios)

$$3.1 \text{ อัตราหมุนของสินค้า (Inventory turnover) = } \frac{\text{ต้นทุนสินค้าขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$$

$$3.2 \text{ อายุเฉลี่ยของสินค้า (Average days per turnover)}$$

$$= \frac{365}{\text{อัตราหมุนของสินค้า}}$$

$$3.3 \text{ อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น (Total assets turnover)}$$

$$= \frac{\text{ขาย/บริการ}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$

$$3.4 \text{ อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น}$$

$$= \frac{\text{รายได้ทั้งสิ้น} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการหากำไร (Profitability Ratios)

$$4.1 \text{ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on total assets ratio)}$$

$$= \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$

$$4.2 \text{ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on net worth ratio)}$$

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ทุนถัวเฉลี่ย}}$$

$$4.3 \text{ อัตรากำไรขั้นต้น (Gross profit to sales ratio)}$$

$$= \frac{\text{กำไรขั้นต้น} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}}$$

$$4.4 \text{ อัตราค่าใช้จ่าย}$$

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น} \times 100}{\text{รายได้ทั้งสิ้น}}$$

$$4.5 \text{ อัตรากำไรสุทธิ (Net profit margin to sales ratio)}$$

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}}$$

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การศึกษาอัตราส่วนทางการเงินที่เหมาะสมของสหกรณ์การเกษตร จำแนกตามขนาดและรูปแบบย่อยของสหกรณ์ ตามเกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ใช้ในการจัดทำอัตราส่วนทางการเงินที่มีมาตรฐาน เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking โดยใช้ตัวเลขจากรายงานสถิติการเงินสหกรณ์ประเภทการเกษตรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์ ได้แก่ จำนวนสหกรณ์ที่อยู่ในเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐาน และข้อมูลทางการเงิน แบ่งตามขนาด

ส่วนที่ 2 อัตราส่วนทางการเงิน 4 ด้าน ได้แก่ อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง อัตราส่วนวัดการก่อหนี้ อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ และอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร ทั้ง 2 รูปแบบ คือ แบบแยกตามรูปแบบย่อยและแบบภาพรวม และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

ส่วนที่ 3 อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมกับรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์ ได้แก่ จำนวนสหกรณ์ที่อยู่ในเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐาน และข้อมูลทางการเงิน แบ่งตามขนาด

จำนวนสหกรณ์ที่อยู่ในเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐาน

จากตัวเลขตามรายงานสถิติการเงินสหกรณ์ประเภทการเกษตรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ปีสถิติ 2545 พบว่าสหกรณ์การเกษตรที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์สามารถตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ จำนวน 3,231 สหกรณ์ ซึ่งมีสหกรณ์ที่อยู่ในข่ายที่จะนำไปจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 1,753 สหกรณ์ ซึ่งจัดขนาดตามเกณฑ์การจัดขนาดของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ออกเป็น 5 ขนาด (ตาราง 3) สรุปได้ดังนี้

สหกรณ์การเกษตรแบบแยกตามประเภทย่อยและขนาด 5 ขนาด

สหกรณ์ประเภทการเกษตรที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์สามารถตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ และอยู่ในข่ายที่จะนำมาจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวนทั้งสิ้น 1,753 สหกรณ์ แยกตามประเภทย่อยได้ 9 ประเภท (ตาราง 3) ประกอบด้วย

สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน

จำนวนสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 68 สหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ 30 สหกรณ์ รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดกลาง 29 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดเล็ก 6 สหกรณ์ และ สหกรณ์ขนาดใหญ่มาก 3 สหกรณ์

สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ

จำนวนสหกรณ์ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 342 สหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดกลาง 175 สหกรณ์ รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก 130 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดใหญ่ 22 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดเล็กมาก 14 สหกรณ์ และ สหกรณ์ขนาดใหญ่มาก 1 สหกรณ์

สหกรณ์เลี้ยงสัตว์

จำนวนสหกรณ์เลี้ยงสัตว์ที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 44 สหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดกลาง 23 สหกรณ์ รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก 10 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดใหญ่ 9 สหกรณ์ และสหกรณ์ขนาดเล็กมาก 2 สหกรณ์

สหกรณ์โคนม

จำนวนสหกรณ์โคนมที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 65 ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ 33 สหกรณ์ รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดกลาง 20 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดใหญ่มาก 10 สหกรณ์ และสหกรณ์ขนาดเล็ก 2 สหกรณ์

สหกรณ์ กรป.กลาง นพค.

จำนวนสหกรณ์ กรป.กลาง นพค.ที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 15 สหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ 7 สหกรณ์ รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก 6 สหกรณ์ และสหกรณ์ขนาดกลาง 2 สหกรณ์

สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช.

จำนวนสหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. ที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 1 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่

สหกรณ์กองทุนสวนยาง

จำนวนสหกรณ์กองทุนสวนยาง ที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 341 สหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดกลาง 285 สหกรณ์ รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก 39 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดใหญ่ 11 สหกรณ์ และสหกรณ์ขนาดเล็กมาก 6 สหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส.

จำนวนสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. ที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 36 สหกรณ์ มี 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่มาก 32 สหกรณ์ และขนาดใหญ่ 4 สหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรทั่วไป

จำนวนสหกรณ์การเกษตรทั่วไปที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 841 สหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก 406 สหกรณ์ รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ 175 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดกลาง 127 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดเล็ก 119 สหกรณ์ และสหกรณ์ขนาดเล็กมาก จำนวน 14 สหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรแบบภาพรวม แยกตามขนาด 5 ขนาด

จำนวนสหกรณ์การเกษตรแบบภาพรวมที่อยู่ในข่ายที่ทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 1,753 สหกรณ์ นำมาแยกขนาด ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดกลาง 61 สหกรณ์ รองลงมาเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก 458 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดเล็ก 306 สหกรณ์ สหกรณ์ขนาดใหญ่ 292 สหกรณ์ และสหกรณ์ขนาดเล็กมาก 36 สหกรณ์

ตาราง 3 จำนวนสหกรณ์การเกษตรที่คัดเลือกแยกตามขนาด แบบรูปแบบย่อยและแบบภาพรวม

ขนาด	รูปแบบย่อย									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
เล็กมาก	-	14	2	-	-	-	6	-	14	36
เล็ก	6	130	10	2	-	-	39	-	119	306
กลาง	29	175	23	20	2	-	285	-	127	661
ใหญ่	30	22	9	33	7	1	11	4	175	292
ใหญ่มาก	3	1	-	10	6	-	-	32	406	458
รวมทั้งสิ้น	68	342	44	65	15	1	341	36	841	1,753

ที่มา: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2546)

ข้อมูลทางการเงิน

การคำนวณหาค่ารวมของรายการในงบดุล ประกอบด้วย สินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว สินทรัพย์ทั้งสิ้น หนี้สินหมุนเวียน หนี้สินทั้งสิ้น ทุนของสหกรณ์ สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย และทุนถัวเฉลี่ย ในส่วนของงบกำไรขาดทุน ประกอบด้วย ขาย/บริการ ต้นทุนสินค้าขาย ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น รายได้ทั้งสิ้น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าไรขั้นต้น ค่าไรจากการดำเนินงาน และกำไรสุทธิ

ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ขนาดเล็กมาก

สหกรณ์ขนาดเล็กมากมี 4 รูปแบบย่อย ได้แก่ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์กองทุนสวนยางและสหกรณ์การเกษตรทั่วไป ซึ่งค่ารวมของข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ (ตารางภาคผนวก 1) สรุปได้ดังนี้

งบดุล สินทรัพย์ทั้งสิ้นของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 1,658,808.41 บาท สหกรณ์ที่มีสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 82,066.25 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 741,194.97 บาท สินทรัพย์ของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่มาจากทุนของสหกรณ์ ทุนของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 980,467.39 บาท สหกรณ์ที่มีทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 63,430.98 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 437,315.14 บาท และในส่วนของสินทรัพย์ที่สำคัญ ได้แก่ ลูกหนี้เงินกู้ และสินค้าคงเหลือ ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ พบว่าโดยรวมของสหกรณ์มีลูกหนี้เงินให้กู้สุทธิ จำนวน 255,530.00 บาท สหกรณ์ที่มีลูกหนี้เงินกู้สุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีจำนวน 9,000.00 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 176,834.00 บาท และสินค้าคงเหลือที่เกิดจากการทำธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย โดยรวมของสหกรณ์มีสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย จำนวน 101,599.15 บาท สหกรณ์ที่มีสินค้าถัวเฉลี่ยต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำไม่มีสินค้าคงเหลือสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีจำนวน 69,813.75 บาท ซึ่งจะสังเกตได้ว่าสหกรณ์ขนาดเล็กมากจะมีสินค้าคงเหลือเป็นจำนวนน้อย

งบกำไรขาดทุน ยอดขาย/บริการของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 961,510.05 บาท ส่วนใหญ่สหกรณ์ที่มียอดขาย/บริการต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 5,119.00 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีจำนวน 395,752.26 บาท ในส่วนของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น มีจำนวนรวม 871,550.34 บาท สหกรณ์ที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 4,125.21 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีจำนวน 383,128.95 บาท ทำให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิประจำปีจำนวนรวม 158,913.21 บาท สหกรณ์ที่มีกำไรสุทธิประจำปีต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 1,423.79 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีจำนวน 84,993.93 บาท

ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ขนาดเล็ก

สหกรณ์ขนาดเล็กมี 6 รูปแบบย่อย ได้แก่ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์โคนม สหกรณ์กองทุนสวนยาง และสหกรณ์การเกษตรทั่วไป ซึ่งค่ารวมของข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ (ตารางผนวก 2) สรุปได้ดังนี้

งบดุล สินทรัพย์ทั้งสิ้นของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 78,561,953.21 บาท สหกรณ์ที่มีสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์โคนม มีจำนวน 1,153,430.47 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 35,396,422.35 บาท สินทรัพย์ของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่ได้มาจากทุนของสหกรณ์ สหกรณ์มีทุน จำนวนรวม 45,450,925.61 บาท สหกรณ์ที่มีทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์โคนม มีจำนวน 500,476.63 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีจำนวน 19,931,925.63 บาท และในส่วนของสินทรัพย์ที่สำคัญ ได้แก่ ลูกหนี้เงินกู้และสินค้างเหลือ ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ พบว่าสหกรณ์มีลูกหนี้เงินให้กู้สุทธิ จำนวนรวม 30,562,789.39 บาท สหกรณ์ที่มีลูกหนี้เงินกู้สุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์โคนม มีจำนวน 107,000.00 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 17,387,472.98 บาท และสินค้างเหลือที่เกิดจากการจัดทำธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์มีสินค้างเหลือถัวเฉลี่ยจำนวน 1,390,917.88 บาท สหกรณ์ที่มีสินค้างเฉลี่ยต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 4,212.50 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 773,654.75 บาท

งบกำไรขาดทุน ยอดขาย/บริการของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 102,831,916.51 บาท ส่วนใหญ่สหกรณ์ที่มียอดขาย/บริการต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 564,733.20 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีจำนวน 63,039,555.80 บาท ในส่วนของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น มีจำนวนรวม 98,436,824.00 บาท สหกรณ์ที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 540,166.17 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีจำนวน 61,443,378.95 บาท ทำให้ สหกรณ์มีกำไรสุทธิประจำปี จำนวนรวม 7,131,237.54 บาท สหกรณ์ที่มีกำไรสุทธิประจำปีต่ำสุด คือ สหกรณ์โคนม มีจำนวน 44,122.57 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีจำนวน 2,573,189.69 บาท

ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ขนาดกลาง

สหกรณ์ขนาดกลางมี 7 รูปแบบย่อย ได้แก่ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์โคนม สหกรณ์กรป.กลาง นพค. สหกรณ์กองทุนสวนยาง และสหกรณ์การเกษตรทั่วไป ซึ่งค่ารวมของข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ (ตารางผนวก 3) สรุปได้ดังนี้

งบดุล สินทรัพย์ทั้งสิ้นของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 786,757,269.99 บาท สหกรณ์ที่มีสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีจำนวน 6,181,298.16 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีจำนวน 249,221,253.16 บาท สินทรัพย์ของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่ได้มาจากทุนของสหกรณ์ สหกรณ์มีทุนจำนวนรวม 466,213,268.81 บาท สหกรณ์ที่มีทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์

ของสหกรณ์มีสินค้ำคงเหลือถัวเฉลี่ย จำนวน 56,075,322.20 บาท สหกรณ์ที่มีสินค้ำถัวเฉลี่ยต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 289,394.81บาท สูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 31,796,329.39 บาท

งบกำไรขาดทุน ยอดขาย/บริการของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 4,028,033,065.49 บาท สหกรณ์ที่มียอดขาย/บริการต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 2,259,921.00 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์โคนม มีจำนวน 2,147,858,754.58 บาท ในส่วนของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น มีจำนวนรวม 3,945,568,056.72 บาท สหกรณ์ที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 2,315,579.43 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์โคนม มีจำนวน 2,096,907,190.41 บาท ทำให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิประจำปี จำนวนรวม 182,292,149.92 บาท สหกรณ์ที่มีกำไรสุทธิประจำปีต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 12,699.79 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 84,157,306.18 บาท

ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก

สหกรณ์ขนาดใหญ่มากมี 6 รูปแบบย่อย ได้แก่ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์โคนม สหกรณ์กรป.กลาง นพค. สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตรทั่วไป ซึ่งค่ารวมของข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ (ตารางภาคผนวก 5) สรุปได้ดังนี้

งบดุล สินทรัพย์ทั้งสิ้นของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 7,634,390,180.15 บาท สหกรณ์ที่มีสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีจำนวน 10,501,217.76 บาท และ สูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 43,601,204,959.43 บาท สินทรัพย์ของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่ มาจากหนี้สินทั้งสิ้น โดยรวมของสหกรณ์มีหนี้สินทั้งสิ้น จำนวน 29,754,722,787.85 บาท สหกรณ์ที่มีหนี้สินต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีจำนวน 6,948,682.30 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 27,865,275,658.49 บาท และในส่วนของสินทรัพย์ที่สำคัญ ได้แก่ ลูกหนี้เงินกู้และสินค้ำคงเหลือ ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ พบว่าโดยรวมของสหกรณ์มีลูกหนี้เงินให้กู้สุทธิ จำนวน 30,487,203,185.29 บาท สหกรณ์ที่มีลูกหนี้เงินกู้สุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีจำนวน 7,106,179.00 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 30,107,286,323.87 บาท และสินค้ำคงเหลือที่เกิดจากการจัดทำธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์มีสินค้ำคงเหลือถัวเฉลี่ย จำนวน 562,001,034.43 บาท สหกรณ์ที่มีสินค้ำถัวเฉลี่ยต่ำสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีจำนวน 817,796.26 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 317,193,789.29 บาท

งบกำไรขาดทุน ยอดขาย/บริการของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 19,838,276,819.26 บาท ส่วนใหญ่สหกรณ์ที่มียอดขาย/บริการต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีจำนวน 12,174,926.49 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 11,395,513,119.44 บาท ในส่วนของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น มีจำนวนรวม 19,063,201,120.42 บาท สหกรณ์ที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีจำนวน

12,068,365.29 บาท สูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 10,754,053,020.68 บาท ทำให้สหกรณ์ที่มีกำไรสุทธิประจำปี จำนวนรวม 1,545,726,287.37 บาท สหกรณ์ที่มีกำไรสุทธิประจำปีต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีจำนวน 389,729.84 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 1,304,521,949.21 บาท

ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์โดยรวม

สหกรณ์การเกษตรในแต่ละรูปแบบย่อยและแบบภาพรวม มีค่ารวมของข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ (ตารางภาคผนวก 6) สรุปได้ดังนี้

งบดุล สินทรัพย์ทั้งสิ้นของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 52,413,628,693.48 บาท สหกรณ์ที่มีสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 1,529,354.60 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 46,608,339,000.14 บาท สินทรัพย์ของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่ได้มาจากหนี้สินทั้งสิ้น จำนวน 32,504,275,217.74 บาท สหกรณ์ที่มีหนี้สินต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 1,032,634.10 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 29,784,337,542.57 บาท และในส่วนของทุนของสหกรณ์ มีจำนวน 19,909,353,475.74 บาท สหกรณ์ที่มีทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 496,720.50 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 16,824,001,457.57 บาท สินทรัพย์ที่สำคัญเป็นลูกหนี้เงินกู้สุทธิ จำนวน 32,913,588,569.99 บาท สหกรณ์ที่มีลูกหนี้เงินกู้สุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 240,224.00 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 32,024,817,343.71 บาท และสินค้างเหลือที่เกิดจากการจัดทำธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีสินค้างเหลือถัวเฉลี่ยจำนวน 636,913,108.41 บาท สหกรณ์ที่มีสินค้างถัวเฉลี่ยต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 289,394.81 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 355,356,397.17 บาท

งบกำไรขาดทุน ยอดขาย/บริการของสหกรณ์ มีจำนวนรวม 26,827,163,134.94 บาท ส่วนใหญ่สหกรณ์ที่มียอดขาย/บริการต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 2,259,921.00 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 12,719,661,170.79 บาท มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นจำนวน 25,867,368,880.46 บาท สหกรณ์ที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 2,315,579.43 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 12,050,656,624.35 บาท ทำให้สหกรณ์ที่มีกำไรสุทธิประจำปี จำนวนรวม 1,877,736,147.81 บาท สหกรณ์ที่มีกำไรสุทธิประจำปีต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีจำนวน 12,699.79 บาท และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีจำนวน 1,399,619,431.12 บาท

ส่วนที่ 2 อัตราส่วนทางการเงิน 4 ด้าน ได้แก่ อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง อัตราส่วนวัดการก่อหนี้ อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ และอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร โดยแยกการศึกษา 2 รูปแบบ คือ แบบแยกตามรูปแบบย่อยและแบบภาพรวม และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ขนาดเล็กมาก

จากตาราง 4 ผลของการคำนวณอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแบบแยกตามรูปแบบย่อยและแบบภาพรวมของสหกรณ์ขนาดเล็กมากพบว่า สหกรณ์แยกตามประเภทย่อยที่อยู่ในเกณฑ์จัดทำอัตราส่วนมาตรฐานมีเพียง 4 ประเภทย่อย ได้แก่ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์กองทุนสวนยาง และสหกรณ์การเกษตรทั่วไป โดยส่วนใหญ่มีความแตกต่างกับแบบภาพรวม สรุปได้ดังนี้

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน 2.91 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (2.80 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.11 เท่า แสดงว่ามีทุนหมุนเวียนดีขึ้นกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่ำสุดคือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 2.30 เท่า อัตราส่วนสูงสุดคือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 4.40 เท่า

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว 2.50 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (2.31 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.19 เท่า แสดงว่ามีทุนหมุนเวียนเร็วดีขึ้นกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วต่ำสุดคือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 1.01 เท่า อัตราส่วนสูงสุดคือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราส่วน 3.69 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดสภาพคล่องของสหกรณ์ที่มีขนาดเล็กมากพบว่า มีสภาพคล่องสูง เนื่องจากความสามารถในการก่อหนี้อยู่ในระดับต่ำ จึงจำเป็นต้องดำรงสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูงเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ และเป็นข้อสังเกตได้ว่าสหกรณ์เลี้ยงสัตว์ซึ่งมีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนสูงสุดคือ 4.40 เท่า แต่กลับมีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วต่ำสุดคือ 1.01 เท่า แสดงให้เห็นว่าการที่อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วมีค่าลดลงมาก เนื่องจากสินทรัพย์หมุนเวียนของสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นสินค้าคงเหลือ

2. อัตราส่วนวัดการก่อก่อน

2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน 0.69 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (0.44 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.25 เท่า แสดงว่ามีหนี้สินเพิ่มขึ้นจากปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 0.29 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 0.76 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดการก่อก่อนในสหกรณ์ที่มีขนาดเล็กมากโดยส่วนใหญ่พบว่าจะมีอัตราส่วนการก่อก่อนต่ำ เนื่องจากสหกรณ์มีทรัพย์สินและปริมาณธุรกิจน้อย จึงไม่มีเครดิตในการกู้ยืมเงิน

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์

3.1 อัตราหมุนของสินค้า

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินค้า 1.80 ครั้ง เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (32.61 ครั้ง) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง 30.81 ครั้ง แสดงว่าประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าลดลงจากปีก่อนมาก เนื่องจากมีปริมาณสินค้าคงเหลือมาก และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ หากพิจารณาเฉพาะสหกรณ์ที่มีสินค้าคงเหลือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 0.11 ครั้ง แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าในระดับต่ำมาก อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราส่วน 288.67 ครั้ง แสดงถึงการบริหารจัดการด้านสินค้ามีการหมุนเวียนเร็ว และเป็นข้อสังเกตว่าสหกรณ์ผู้ใช้น้ำไม่มีสินค้าคงเหลือ ทำให้ค่าอัตราส่วนเป็นศูนย์ ซึ่งหมายถึง อัตราหมุนของสินค้ามีจำนวนรอบมากจนหาค่าไม่ได้ ทั้งนี้ อาจเกิดจากการที่สหกรณ์มีทุนดำเนินงานน้อย จึงไม่มีการเก็บสินค้าคงเหลือ หากสหกรณ์สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างทั่วถึง ถือได้ว่าสหกรณ์สามารถบริหารสินค้าได้ดีที่สุด

3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า

แบบภาพรวม มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 203.30 วัน เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (11.19 วัน) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 192.11 วัน แสดงว่าสหกรณ์ต้องใช้เวลามากขึ้นในการลงทุนในสินค้าเพื่อก่อให้เกิดรายได้ และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ หากพิจารณาเฉพาะสหกรณ์ที่มีสินค้าคงเหลือ สหกรณ์ที่มีอายุเฉลี่ยของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 1 วัน แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าที่ดี อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 3,392 วัน แสดงให้เห็นถึงการบริการจัดการสินค้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องมาจากผลของการที่สหกรณ์นำเงินไป

ลงทุนในสินค้าคงเหลือเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถขายสินค้าได้ นอกจากนี้ เป็นข้อสังเกตว่า สหกรณ์ผู้ใช้น้ำไม่มีสินค้าคงเหลือ ทำให้อายุเฉลี่ยของสินค้าเป็นศูนย์ ซึ่งหมายถึง อายุเฉลี่ยของสินค้ามีจำนวนวันน้อยมากจนหาค่าไม่ได้ ทั้งนี้ อาจเกิดจากการที่สหกรณ์มีทุนดำเนินงานน้อย จึงไม่มีการเก็บสินค้าคงเหลือไว้

3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น 0.52 รอบ เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (3.84 รอบ) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง 3.32 รอบ แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ลดลงจากปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีค่าใกล้เคียงกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 0.06 รอบ เนื่องจากสหกรณ์ไม่สามารถบริหารสินทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราส่วน 0.82 รอบ

3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น ร้อยละ 54.80 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 386.93) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 332.13 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ลดลงจากปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 6.66 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราส่วนร้อยละ 84.43

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ในสหกรณ์ที่มีขนาดเล็กมากโดยส่วนใหญ่พบว่ามีความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่แตกต่างกันมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสหกรณ์ขนาดเล็กมากจะมีปริมาณของสินค้าคงเหลือและยอดขาย/บริการน้อย เนื่องจากมีสมาชิกและทุนดำเนินงานน้อย

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ร้อยละ 7.41 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 6.32) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.09 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 1.71 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราร้อยละ 14.84

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน ร้อยละ 16.78 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 16.71) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 2.23 ซึ่งเป็นผลมาจากไม่สามารถบริหารสินทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราร้อยละ 38.43

4.3 อัตรากำไรขั้นต้น

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรขั้นต้น ร้อยละ 20.20 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 3.91) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 16.29 แสดงว่าอัตรากำไรขั้นต้นเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรขั้นต้นต่ำสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 10.16 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำมีอัตราร้อยละ 33.58

4.4 อัตรากำไรจ่าย

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรจ่าย ร้อยละ 86.48 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 98.36) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 11.88 แสดงว่าอัตรากำไรจ่ายลดลงดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรจ่ายต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 74.34 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยางมีอัตราร้อยละ 93.47

4.5 อัตรากำไรสุทธิ

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรสุทธิ ร้อยละ 16.53 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 1.65) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 14.88 แสดงว่าอัตรากำไรสุทธิเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรสุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 6.36 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 27.81

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ที่มีขนาดเล็กมาก โดยส่วนใหญ่พบว่ามีความสามารถในการทำกำไรที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าหากอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ต่ำ อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรจะต่ำไปด้วย

ตาราง 4 เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดเล็กมาก

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง												
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	-	2.34	4.40	-	-	-	2.30	-	3.89	2.91	2.80
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	-	1.96	1.01	-	-	-	1.97	-	3.69	2.50	2.31
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้												
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	-	0.73	0.29	-	-	-	0.76	-	0.69	0.69	0.44
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์												
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	-	0.00 ¹	0.11	-	-	-	1.18	-	288.67	1.80	32.61
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	-	0.00 ²	3392.35	-	-	-	309.14	-	1.26	203.30	11.19
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	-	0.82	0.06	-	-	-	0.60	-	0.33	0.52	3.84

¹ หมายถึง อัตราหมุนของสินค้าที่มีจำนวนรอบมากจนหาค่าไม่ได้

² หมายถึง อายุเฉลี่ยของสินค้าที่มีจำนวนวันน้อยมากจนหาค่าไม่ได้

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	-	84.43	6.66	-	-	-	61.79	-	36.15	54.80	386.93
4. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร												
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	-	14.84	1.71	-	-	-	4.04	-	6.92	7.41	6.32
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	ร้อยละ	-	38.43	2.23	-	-	-	9.37	-	12.03	16.78	16.71
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	-	27.97	33.58	-	-	-	10.16	-	25.97	20.20	3.91
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	-	82.43	74.34	-	-	-	93.47	-	80.85	86.48	98.36
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	-	25.32	27.81	-	-	-	6.36	-	21.03	16.53	1.65

อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ขนาดเล็ก

จากตาราง 5 ผลของการคำนวณอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแบบแยกตามรูปแบบย่อยและแบบภาพรวมของสหกรณ์ขนาดเล็กพบว่า สหกรณ์แยกตามรูปแบบย่อยที่อยู่ในเกณฑ์จัดทำอัตราส่วนมาตรฐานมีเพียง 6 รูปแบบย่อย ได้แก่ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์โคนม สหกรณ์กองทุนสวนยาง และ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป โดยส่วนใหญ่มีความแตกต่างกับแบบภาพรวม สรุปได้ดังนี้

1. อัตราส่วนสภาพคล่อง

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน 2.63 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (2.51 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.12 ซึ่งดีกว่าปีก่อน แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่ำสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอัตราส่วน 1.57 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 5.08 เท่า

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว 2.51 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (2.13 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.38 เท่า แสดงว่ามีทุนหมุนเวียนเร็วกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วต่ำสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอัตราส่วน 1.40 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 5.05 เท่า

2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้

2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน 0.73 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (0.70 เท่า) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 0.33 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอัตราส่วน 2.82 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดการก่อหนี้ในสหกรณ์ที่มีขนาดเล็ก โดยส่วนใหญ่พบว่าจะมีอัตราส่วนการก่อหนี้อยู่ในระดับต่ำ

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์

3.1 อัตราหมุนของสินค้า

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินค้า 17.16 ครั้ง เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544

(25.64 ครั้ง) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง 8.48 ครั้ง แสดงว่าประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าลดลงจากปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินมีอัตราส่วน 6.11 ครั้ง อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 91.20 ครั้ง เนื่องจากสหกรณ์เลี้ยงสัตว์มีสินค้าคงเหลือน้อยที่สุด แสดงถึงความสามารถในการบริหารจัดการด้านธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า

แบบภาพรวม มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 21.27 วัน เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (14.24 วัน) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 6.76 วัน แสดงว่าสหกรณ์ต้องใช้เวลามากขึ้นในการลงทุนในสินค้าเพื่อก่อให้เกิดรายได้ และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอายุเฉลี่ยของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 4 วัน อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 59.73 วัน

3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น 1.38 รอบ เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (2.66 รอบ) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง 1.28 รอบ แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ลดลงจากปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยส่วนใหญ่มีอัตราส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 0.17 รอบ อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตรา 8.57 รอบ

3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น ร้อยละ 140.97 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 271.77) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 130.80 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ลดลงจากปีก่อนมาก และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 18.31 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 865.73 เนื่องจากสหกรณ์มียอดขาย/บริการสูงที่สุด แสดงถึงความสามารถในการบริหารจัดการสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ในสหกรณ์ที่มีขนาดเล็ก โดยส่วนใหญ่พบว่ามีความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่แตกต่างกันมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสหกรณ์กองทุนสวนยางมีความสามารถในการใช้สินทรัพย์สูงที่สุด รองลงมาเป็นสหกรณ์โคนม ทั้งนี้เนื่องมาจากโดยลักษณะของสหกรณ์กองทุนสวนยางและสหกรณ์โคนม ผลผลิตของทั้ง 2 สหกรณ์ คือ ยางและน้ำนมดิบมี

อัตราค่าธรรมเนียมเร็ว ทำให้สมาชิกมีรายได้ และเมื่อสมาชิกมีรายได้ดี ก็จะมาทำธุรกิจกับสหกรณ์ ส่งผลต่อธุรกิจของสหกรณ์ ทำให้อัตราค่าธรรมเนียมของสินค้าเร็วมาก

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ร้อยละ 9.13 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544(ร้อยละ 10.95) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 1.82 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงานลดลง และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 2.44 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 30.69 แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์กองทุนสวนยางมีความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงานได้ดีที่สุด

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ร้อยละ 17.03 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544(ร้อยละ 19.85) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 2.82 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรสุทธิต่อผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 4.08 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 47.99 แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์กองทุนสวนยางมีความสามารถในการทำกำไรสุทธิเพื่อตอบแทนผู้ถือหุ้นได้ดีที่สุด

4.3 อัตรากำไรขั้นต้น

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรขั้นต้น ร้อยละ 20.20 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 7) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 13.20 แสดงว่ามีอัตรากำไรขั้นต้นเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรขั้นต้นต่ำสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 10.16 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราร้อยละ 33.58 เป็นข้อสังเกตว่าสหกรณ์ที่มีฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานดี จะกำหนดอัตรากำไรขั้นต้นอยู่ในระดับต่ำ

4.4 อัตราค่าใช้จ่าย

แบบภาพรวม มีอัตราค่าใช้จ่าย ร้อยละ 93.52 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 95.97) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 2.45 แสดงว่ามีอัตราค่าใช้จ่ายลดลงดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราค่าใช้จ่าย

ต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราร้อยละ 85.82 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์โคนม มีอัตรา ร้อยละ 98.95

4.5 อัตราค่าไรสุทธิ

แบบภาพรวม มีอัตราค่าไรสุทธิ ร้อยละ 6.93 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 4.21) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.81 แสดงว่าอัตราค่าไรสุทธิเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราค่าไรสุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์โคนม มีอัตราร้อยละ 1.06 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราร้อยละ 14.84 แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์ผู้ใช้น้ำมีความ สามารถในการทำค่าไรสุทธิเพื่อตอบแทนผู้ถือหุ้น ได้ดีที่สุด สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำค่าไรของสหกรณ์ที่มีขนาดเล็ก โดยส่วนใหญ่พบว่ามีความสามารถในการทำค่าไรที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าหากอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ต่ำ อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำค่าไรจะต่ำไปด้วย และเป็นสิ่งที่สังเกตว่าสหกรณ์ที่มียอดขาย/บริการต่ำ จะมีอัตราค่าไรขั้นต้นที่สูงกว่าสหกรณ์ที่มียอดขาย/บริการสูง เนื่องจากสหกรณ์ที่มียอดขาย/บริการน้อย จึงต้องขายสินค้าและบริการแพงกว่า เพื่อให้คุ้มกับต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

ตาราง 5 เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดเล็ก

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง												
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	1.57	3.59	5.08	1.81	-	-	4.68	-	2.01	2.63	2.51
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	1.40	3.49	5.05	1.66	-	-	4.22	-	1.91	2.51	2.13
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้												
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	2.82	0.41	0.63	1.30	-	-	0.33	-	1.22	0.73	0.70
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์												
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	6.11	23.26	91.20	58.33	-	-	14.72	-	14.63	17.16	25.64
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	59.73	15.69	4.00	6.26	-	-	24.79	-	24.94	21.27	14.24
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	0.45	0.60	0.17	3.50	-	-	8.57	-	0.53	1.38	2.66
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	46.85	62.82	18.31	354.94	-	-	865.73	-	55.69	140.97	271.77

ตาราง 5 (ต่อ)

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
4. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร												
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	4.14	8.91	2.44	3.72	-	-	30.69	-	5.72	9.13	10.95
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนลงทุน	ร้อยละ	15.10	13.02	4.08	10.11	-	-	47.99	-	12.94	17.03	19.85
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	13.12	26.16	24.02	3.61	-	-	6.70	-	16.01	11.44	7.00
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	91.16	85.82	86.68	98.95	-	-	96.45	-	89.73	93.52	95.97
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	9.28	14.84	14.70	1.06	-	-	4.08	-	10.76	6.93	4.12

อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ขนาดกลาง

จากตาราง 6 ผลของการคำนวณอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแบบแยกตามรูปแบบย่อยและแบบภาพรวมของสหกรณ์ขนาดกลาง มีสหกรณ์แยกตามรูปแบบย่อยที่อยู่ในเกณฑ์จัดทำอัตราส่วนมาตรฐานมี 7 รูปแบบย่อย ได้แก่ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์โคนม สหกรณ์ ทร.กลาง นพค. สหกรณ์กองทุนสวนยางและสหกรณ์การเกษตรทั่วไป โดยส่วนใหญ่มีความแตกต่างกับแบบภาพรวม สรุปได้ดังนี้

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน 2.61 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (2.16 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.45 เท่า แสดงว่ามีทุนหมุนเวียนดีขึ้นกว่าปีก่อน แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราส่วน 1.81 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 6.02 เท่า

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว 2.49 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.89 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.60 เท่า แสดงว่ามีทุนหมุนเวียนเร็วดีขึ้นกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราส่วน 1.70 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 5.83 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดสภาพคล่องในสหกรณ์ที่มีขนาดกลาง โดยส่วนใหญ่พบว่า มีสภาพคล่องสูง เนื่องจากสหกรณ์ใช้ทุนของสหกรณ์เอง จึงทำให้มีหนี้สินหมุนเวียนน้อย ส่งผลต่อสภาพคล่องสูง โดยเฉพาะสหกรณ์กองทุนสวนยาง มีสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นจำนวนมากกว่าหนี้สินหมุนเวียน แสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินที่ดีของสหกรณ์ คือ สินทรัพย์นั้นส่วนใหญ่มาจากทุนของสหกรณ์เอง

2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้

2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน 0.69 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (0.96 เท่า) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 0.21 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราส่วน 1.46 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดการก่อหนี้ในสหกรณ์ที่มีขนาดกลาง โดยส่วนใหญ่พบว่าจะมีอัตราส่วนการก่อหนี้ยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากสหกรณ์สามารถใช้ทุนของสหกรณ์ในการบริหารจัดการเพียงพอ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเงิน

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์

3.1 อัตราหมุนของสินค้า

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินค้า 25.03 ครั้ง เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (42.52 ครั้ง) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง 17.49 ครั้ง แสดงว่าประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าลดลงจากปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราส่วน 9.80 ครั้ง อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอัตราส่วน 32.88 ครั้ง

3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า

แบบภาพรวม มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 15 วัน เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (8.58 วัน) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 6.42 วัน แสดงว่าต้องใช้เวลามากขึ้นในการลงทุนในสินค้าเพื่อก่อให้เกิดรายได้ และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอายุเฉลี่ยของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 11 วัน อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 37 วัน

3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น 4.09 รอบ เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (3.25 รอบ) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.84 รอบ แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยส่วนใหญ่มีอัตราส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราส่วน 0.18 รอบ อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 10.56 รอบ

3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น ร้อยละ 414.82 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544(ร้อยละ 330.62) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 84.20 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราร้อยละ 19.38 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 1,068.48 ซึ่งหากนำอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นมาเทียบเคียงกับอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นในหน่วยวัดเดียวกัน พบว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นจากยอดขาย/บริการเล็กน้อย

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ในสหกรณ์ที่มีขนาดกลาง โดยส่วนใหญ่พบว่ามีความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่แตกต่างกันมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสหกรณ์กองทุนสวนยาง มีความสามารถในการใช้สินทรัพย์สูงที่สุด รองลงมาเป็นสหกรณ์โคนม ทั้งนี้ เนื่องจากผลผลิตของสมาชิกสามารถให้ผลตอบแทนโดยตลอด เมื่อสมาชิกมีรายได้ดี จะส่งผลให้สหกรณ์มีธุรกิจที่ดีเช่นกัน

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ร้อยละ 19.83 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 11.84) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.99 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงานดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราร้อยละ 1.30 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 51.70

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนกองทุน

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนกองทุน ร้อยละ 35.30 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 23.02) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 12.28 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรสุทธิต่อทุนดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนกองทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราร้อยละ 2.67 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 66.84

4.3 อัตรากำไรขั้นต้น

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรขั้นต้น ร้อยละ 8.10 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 8.10) พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรขั้นต้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 6.50 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราร้อยละ 47.01 เนื่องจากสหกรณ์มียอดขาย/บริการน้อย จึงต้องขายสินค้าในราคาที่สูงกว่าสหกรณ์รูปแบบย่อยอื่น อัตรากำไรขั้นต้นจึงสูง

4.4 อัตราค่าใช้จ่าย

แบบภาพรวม มีอัตราค่าใช้จ่าย ร้อยละ 95.22 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 96.42) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 1.20 แสดงว่าอัตราค่าใช้จ่ายลดลงดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราค่าใช้จ่ายต่ำสุด

คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอัตราร้อยละ 88.96 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์โคนม มีอัตรา ร้อยละ 97.15

4.5 อัตราค่าไรสุทธิ

แบบภาพรวม มีอัตราค่าไรสุทธิ ร้อยละ 4.99 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 3.64) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.35 แสดงว่าอัตราค่าไรสุทธิเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราค่าไรสุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์โคนม มีอัตราร้อยละ 2.87 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินมีอัตราร้อยละ 11.55

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ที่มีขนาดกลาง โดยส่วนใหญ่พบว่ามีความสามารถในการทำกำไรที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ซึ่งจะสังเกตได้ว่าหากอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์สูง อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรจะสูงไปด้วย ซึ่งสหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และต่อส่วนของทุนสูงสุด ร้อยละ 51.70 และร้อยละ 66.84 ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไร ส่วนอัตราค่าไรสุทธิจะสูงหรือต่ำ ขึ้นอยู่กับการกำหนดอัตราค่าไรขั้นต้นและการควบคุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่า สหกรณ์ ทรป.กลาง นพค. มีอัตราค่าไรขั้นต้นสูงสุด คือ ร้อยละ 47.01 รองลงมาเป็นสหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน ร้อยละ 27.44 แต่สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินกลับมีอัตราค่าไรสุทธิสูงที่สุด คือ ร้อยละ 11.55 เนื่องจากสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้ดีกว่า

ตาราง 6 เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดกลาง

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง												
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	2.92	2.15	2.84	1.96	2.77	-	6.02	-	1.81	2.61	2.16
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	2.87	2.08	2.49	1.74	2.70	-	5.83	-	1.70	2.49	1.89
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้												
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	0.71	0.90	0.94	1.15	1.07	-	0.21	-	1.46	0.69	0.96
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์												
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	32.88	28.11	31.81	25.47	9.80	-	19.28	-	22.04	25.03	42.52
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	11.10	12.99	11.48	14.33	37.23	-	18.93	-	16.56	14.58	8.58
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	0.47	0.76	3.04	4.24	0.18	-	10.56	-	1.22	4.09	3.25
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	49.47	78.00	309.14	428.48	19.38	-	1068.48	-	125.83	414.82	330.62

ตาราง 6 (ต่อ)

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
4. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร												
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	5.46	6.59	10.12	12.20	1.30	-	51.70	-	5.18	19.83	11.84
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนลงทุน	ร้อยละ	9.22	12.30	17.80	27.01	2.67	-	66.84	-	13.29	35.30	23.02
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	27.44	15.75	6.50	8.27	47.01	-	7.22	-	10.35	8.10	8.1
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	88.96	91.55	96.73	97.15	93.28	-	95.16	-	95.88	95.22	96.42
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	11.55	8.75	2.88	2.87	7.21	-	5.08	-	4.42	4.99	3.64

อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ขนาดใหญ่

จากตาราง 7 ผลของการคำนวณอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแบบแยกตามรูปแบบย่อยและแบบภาพรวมของสหกรณ์ขนาดใหญ่ มีสหกรณ์แยกตามรูปแบบย่อยที่อยู่ในเกณฑ์จัดทำอัตราส่วนมาตรฐานครบทุกรูปแบบย่อย โดยส่วนใหญ่มีความแตกต่างกับแบบภาพรวม สรุปได้ดังนี้

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน 1.59 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.48 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.11 เท่า แสดงว่ามีทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจรพช. มีอัตราส่วน 1.23 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีอัตราส่วน 11.74 เท่า เนื่องจากโดยลักษณะของ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ถึงใหญ่มาก มีจำนวนสมาชิกสูง ส่งผลให้มีทุนดำเนินงานของตนเองในการบริหารจัดการ จึงไม่ต้องจัดหาเงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว 1.51 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.27 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.24 เท่า แสดงว่ามีทุนหมุนเวียนเร็วเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราส่วน 0.67 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีอัตราส่วน 9.79 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดสภาพคล่องในสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่ โดยส่วนใหญ่พบว่าสภาพคล่องต่ำลง เนื่องจากปริมาณธุรกิจเพิ่มขึ้น จึงมีการใช้เงินทุนในส่วนนี้สินเพิ่มขึ้น ทำให้อัตราส่วนวัดสภาพคล่องลดลง ซึ่งในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม

2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้

2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน 1.58 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.87 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง 0.29 เท่า แสดงว่ามีหนี้สินต่อทุนลดลงดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีอัตราส่วน 0.11 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ ทรป.กลาง นพค. มีอัตราส่วน 2.59 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดการก่อหนี้ในสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่ โดยส่วนใหญ่จะมีการก่อหนี้เพิ่มขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการ ซึ่งสหกรณ์ที่มีฐานะการเงินดีจะใช้ทุนของตนเองในการบริหารจัดการ ดังเช่น สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. รองลงมาเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยาง

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์

3.1 อัตราหมุนของสินค้า

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินค้า 26.15 ครั้ง เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (43.32 ครั้ง) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง 17.17 ครั้ง แสดงว่าประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าลดลงจากปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราส่วน 6.79 ครั้ง อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 94.33 ครั้ง เนื่องจาก สหกรณ์มีสินค้าคงเหลือน้อย

3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า

แบบภาพรวม มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 14 วัน เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (8.43วัน) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 5.57 วัน แสดงว่าต้องใช้เวลามากขึ้นในการลงทุนในสินค้าเพื่อก่อให้เกิดรายได้ และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอายุเฉลี่ยของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 4 วัน อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 54 วัน

3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น 1.06 รอบ เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.14 รอบ) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน และในแต่ละรูปแบบย่อยส่วนใหญ่มีอัตราส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราส่วน 0.20 รอบ อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตรา 9.47 รอบ

3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น ร้อยละ 108.62 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544(ร้อยละ 116.94) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 8.32 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้นลดลงจากปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราร้อยละ 21.77 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 965.39

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ของสหกรณ์ขนาดใหญ่ โดยส่วนใหญ่พบว่ามีความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่แตกต่างกันมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถใน

การบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสหกรณ์กองทุนสวนยางมีความสามารถในการใช้สินทรัพย์สูงสุด รองลงมาเป็นสหกรณ์โคนม

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ร้อยละ 4.62 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 4.38) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.24 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อย และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราร้อยละ 1.08 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 27.79

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน ร้อยละ 12.38 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 12.95) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 0.57 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรสุทธิลดลง และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีอัตราร้อยละ 1.98 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 43.25

4.3 อัตรากำไรขั้นต้น

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรขั้นต้น ร้อยละ 11.08 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 9.92) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.16 แสดงว่าอัตรากำไรขั้นต้นเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรขั้นต้นต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราร้อยละ 3.85 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราร้อยละ 37.89 เนื่องจากสหกรณ์มียอดขาย/บริการน้อย จึงต้องขายสินค้าในราคาที่สูงกว่า สหกรณ์รูปแบบย่อยอื่น อัตรากำไรขั้นต้นจึงสูง

4.4 อัตราค่าใช้จ่าย

แบบภาพรวม มีอัตราค่าใช้จ่าย ร้อยละ 95.74 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 96.26) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 0.52 แสดงว่าอัตราค่าใช้จ่ายลดลงดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราค่าใช้จ่ายต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราร้อยละ 87.94 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราร้อยละ 99.45

4.5 อัตรากำไรสุทธิ

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรสุทธิ ร้อยละ 4.53 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 3.84) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.69 แสดงว่าอัตรากำไรสุทธิเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรสุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราร้อยละ 0.56 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอัตราร้อยละ 12.65 เนื่องจาก สหกรณ์กำหนดอัตรากำไรขั้นต่ำไว้สูง ประกอบกับสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นให้อยู่ในระดับต่ำกว่าสหกรณ์รูปแบบย่อยอื่น

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่ พบว่ามีความสามารถในการทำกำไรที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าหากอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์สูง อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรจะสูงไปด้วย ซึ่งสหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และต่อส่วนของทุนสูงที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการใช้สินทรัพย์ของสหกรณ์

ตาราง 7 เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดใหญ่

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง												
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	1.82	2.12	1.44	1.70	1.38	1.23	4.47	11.74	1.53	1.59	1.48
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	1.76	2.00	1.37	1.55	1.35	0.67	4.04	9.79	1.47	1.51	1.27
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้												
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	1.33	0.85	1.76	1.15	2.59	2.08	0.27	0.11	1.79	1.58	1.87
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์												
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	19.45	21.90	94.33	36.46	13.64	6.79	14.06	9.85	21.23	26.15	43.32
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	18.77	16.66	3.87	10.01	26.75	53.76	25.95	37.04	17.19	13.96	8.43
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	0.60	1.19	2.76	4.00	0.20	1.93	9.47	1.01	0.40	1.06	1.14
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	61.68	123.58	282.09	403.10	21.77	198.56	965.39	107.56	42.48	108.62	116.94

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
4. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร												
4.1 อัตราผลตอบแทน ต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	3.43	7.12	5.71	12.17	2.63	1.08	27.79	1.78	2.94	4.62	4.38
4.2 อัตราผลตอบแทน ต่อส่วนลงทุน	ร้อยละ	8.15	13.37	17.78	27.29	9.09	2.33	43.25	1.98	8.46	12.38	12.95
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	12.93	12.31	3.85	9.06	37.89	13.06	4.35	6.53	17.39	11.08	9.92
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	94.44	94.24	97.98	96.98	87.94	99.45	97.12	98.34	93.09	95.74	96.26
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	5.69	6.19	2.19	3.05	12.65	0.56	3.67	1.77	7.63	4.53	3.84

อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก

จากตาราง 8 ผลของการคำนวณอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแบบแยกตามรูปแบบย่อยและแบบภาพรวมของสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก พบว่าสหกรณ์แยกตามรูปแบบย่อยที่อยู่ในเกณฑ์จัดทำอัตราส่วนมาตรฐานมีเพียง 6 รูปแบบย่อย ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์โคนม สหกรณ์ ทร.กลาง นพค. สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตรทั่วไป โดยส่วนใหญ่มีความแตกต่างกับแบบภาพรวม สรุปได้ดังนี้

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน 1.56 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544(1.52 เท่า) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่ำสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินและสหกรณ์การเกษตรทั่วไป คือ มีอัตราส่วน 1.53 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีอัตราส่วน 3.11 เท่า เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. ใช้ทุนดำเนินงานของตนเอง

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว 1.46 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.32 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราส่วน 1.36 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีอัตราส่วน 2.15 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดสภาพคล่องในสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่มาก โดยส่วนใหญ่พบว่าสภาพคล่องต่ำลง เนื่องจากปริมาณธุรกิจเพิ่มขึ้น จึงมีการใช้เงินทุนในส่วนนี้สินเพิ่มขึ้น ทำให้อัตราส่วนวัดสภาพคล่องลดลง ซึ่งในแต่ละรูปแบบย่อยมีค่าใกล้เคียงกัน เว้นแต่สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีสภาพคล่องสูงกว่ารูปแบบย่อยอื่น ๆ

2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้

2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน 1.66 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.76 เท่า) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีอัตราส่วน 0.40 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราส่วน 1.96 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดการก่อกวนในสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่มาก โดยส่วนใหญ่จะมีการก่อกวนเพิ่มขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการ ซึ่งสหกรณ์ที่มีฐานะการเงินดีจะใช้ทุนของตนเองในการบริหารจัดการ ดังเช่น สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส.

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์

3.1 อัตราหมุนของสินค้า

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินค้า 15.69 ครั้ง เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (13.23 ครั้ง) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 2.46 ครั้ง แสดงว่าประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกันแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอัตราส่วน 5.78 ครั้ง อัตราส่วนสูงสุดคือ สหกรณ์กรป.กลาง นพค. มีอัตราส่วน 39.87 ครั้ง เนื่องจากสหกรณ์มีสินค้าคงเหลือน้อย

3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า

แบบภาพรวม มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 27 วัน เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (27.59 วัน) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง 4.32 วัน แสดงว่าใช้เวลาเฉลี่ยน้อยลงในการลงทุนในสินค้าเพื่อก่อให้เกิดรายได้ดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกันแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอายุเฉลี่ยของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์ กรป.กลาง นพค. มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 9.16 วัน อัตราส่วนสูงสุดคือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 63.14 วัน

3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น 0.43 รอบ เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (0.45 รอบ) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน และในแต่ละรูปแบบย่อยส่วนใหญ่มีอัตราส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ต่ำสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอัตราส่วน 0.33 รอบ สูงสุด คือ สหกรณ์โคนม มีอัตรา 2.39 รอบ

3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น ร้อยละ 44.67 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 47.40) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 2.73 แสดงว่าความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้นลดลง และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกันแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราร้อยละ 28.56 อัตราส่วนสูงสุดคือ สหกรณ์โคนม มีอัตราร้อยละ 240.29 เนื่องจากสหกรณ์สามารถบริหารจัดการด้านสินทรัพย์เพื่อให้เกิดรายได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ของสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก โดยส่วนใหญ่พบว่ามีความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่แตกต่างกันมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถ

ในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสหกรณ์โคนมมีความสามารถในการใช้สินทรัพย์สูงสุด

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ร้อยละ 3.35 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 3.76) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอัตราร้อยละ 2.26 สูงสุด คือ สหกรณ์โคนม มีอัตราร้อยละ 8.10

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ร้อยละ 9.03 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 10.34) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 1.31 แสดงว่าความสามารถในการทำกำไรสุทธิต่อผู้ถือหุ้นลดลง และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน มีอัตราร้อยละ 4.45 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์โคนม มีอัตราร้อยละ 17.31

4.3 อัตรากำไรขั้นต้น

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรขั้นต้น ร้อยละ 17.19 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 16.80) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.39 แสดงว่าอัตรากำไรขั้นต้นเพิ่มขึ้นดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรขั้นต้นต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาด ลูก้า ร.ก.ส. มีอัตราร้อยละ 3.96 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราร้อยละ 24.54

4.4 อัตรากำไรจ่าย

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรจ่าย ร้อยละ 92.49 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 92.06) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรจ่ายต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราร้อยละ 89.15 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูก้า ร.ก.ส. มีอัตราร้อยละ 98.46

4.5 อัตรากำไรสุทธิ

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรสุทธิ ร้อยละ 7.79 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 8.30) พบว่ามีเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 0.51 แสดงว่าอัตรากำไรสุทธิลดลงจากปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรสุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูก้า ร.ก.ส. มีอัตราร้อยละ 1.69 สูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป

มีอัตราร้อยละ 11.45 เนื่องจาก สหกรณ์กำหนดอัตรากำไรขั้นต้นไว้สูง ประกอบกับสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นให้อยู่ในระดับต่ำกว่าสหกรณ์รูปแบบย่อยอื่น

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก โดยส่วนใหญ่พบว่ามีความสามารถในการทำกำไรที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าหากอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์สูง อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรจะสูงไปด้วย ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่สูง ส่วนอัตรากำไรสุทธิจะสูงหรือต่ำ ขึ้นอยู่กับการกำหนดอัตรากำไรขั้นต้นและการควบคุมค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ซึ่งจะเห็นได้ว่า สหกรณ์การเกษตรทั่วไปมีอัตรากำไรสุทธิสูงสุด เนื่องจากการกำหนดอัตรากำไรขั้นต้นสูงและสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้ดีที่สุดด้วย

ตาราง 8 เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ขนาดใหญ่มาก

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง												
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	1.53	1.54	-	1.78	1.62	-	-	3.11	1.53	1.56	1.52
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	1.43	1.36	-	1.41	1.51	-	-	2.15	1.46	1.46	1.32
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้												
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	1.79	1.96	-	1.22	1.47	-	-	0.40	1.77	1.66	1.76
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์												
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	31.13	5.78	-	20.26	39.87	-	-	12.30	16.99	15.69	13.23
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	11.72	63.14	-	18.02	9.16	-	-	29.68	21.49	23.27	27.59
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	0.33	1.09	-	2.39	0.88	-	-	2.26	0.27	0.43	0.45
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	34.46	111.60	-	240.29	92.29	-	-	230.78	28.56	44.67	47.40

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
4. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร												
4.1 อัตราผลตอบแทน ต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	2.26	3.49	-	8.10	5.75	-	-	3.55	3.10	3.35	3.76
4.2 อัตราผลตอบแทน ต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	4.45	12.20	-	17.31	14.35	-	-	5.65	8.67	9.03	10.34
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	18.60	10.60	-	8.85	15.06	-	-	3.96	24.54	17.19	16.80
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	93.43	96.87	-	96.63	93.77	-	-	98.46	89.15	92.49	92.06
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	4.86	3.20	-	3.39	6.55	-	-	1.69	11.45	7.79	8.30

อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์รวม

จากตาราง 9 ผลของการคำนวณอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแบบแยกตามรูปแบบย่อยและแบบภาพรวมของสหกรณ์โดยรวม พบว่าโดยส่วนใหญ่มีความแตกต่างกับแบบภาพรวม สรุปได้ดังนี้

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน 1.57 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.52 เท่า) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. คือ มีอัตราส่วน 1.23 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 5.74 เท่า

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว 1.48 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.32 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.16 เท่า แสดงว่าทุนหมุนเวียนเร็วเพิ่มขึ้น และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. คือ มีอัตราส่วน 0.67 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 5.50 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดสภาพคล่องของสหกรณ์การเกษตรโดยรวม พบว่าแบบรูปแบบย่อยกับแบบภาพรวมมีสภาพคล่องใกล้เคียงกัน เว้นแต่สหกรณ์กองทุนสวนยางมีสภาพคล่องสูงกว่ารูปแบบย่อยอื่น ๆ

2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้

2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

แบบภาพรวม มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน 1.63 เท่า เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (1.76 เท่า) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง 0.13 เท่า แสดงว่ามีหนี้สินลดลง แต่ในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราส่วน 0.22 เท่า อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราส่วน 2.08 เท่า

สำหรับอัตราส่วนวัดการก่อหนี้ของสหกรณ์โดยรวม พบว่าแบบรูปแบบย่อยกับแบบภาพรวมมีอัตราส่วนใกล้เคียงกัน เว้นแต่ สหกรณ์กองทุนสวนยางมีการก่อหนี้ต่ำที่สุด

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์

3.1 อัตราหมุนของสินค้า

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินค้า 16.87 ครั้ง เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (16.05 ครั้ง) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.82 ครั้ง แสดงว่าความสามารถในการบริหารจัดการสินค้าเพิ่มขึ้น และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราส่วน 6.79 ครั้ง อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอัตราส่วน 54.02 ครั้ง

3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า

แบบภาพรวม มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 21.64 วัน เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (22.74 วัน) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1.10 วัน แสดงว่าระยะเวลาการลงทุนในสินค้าลดลงดีกว่าปีก่อน และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอายุเฉลี่ยของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 6.76 วัน อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอายุเฉลี่ยของสินค้า 53.76 วัน

3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น 0.53 รอบ เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (0.54 รอบ) พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน และในแต่ละรูปแบบย่อยส่วนใหญ่มีอัตราส่วนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราส่วน 0.28 รอบ อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตรา 10.32 รอบ

3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

แบบภาพรวม มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น ร้อยละ 54.70 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 55.74) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 1.04 และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราร้อยละ 29.78 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 1,045.88 เนื่องจากสหกรณ์สามารถบริหารจัดการด้านสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ที่มีประสิทธิภาพมาก

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ของสหกรณ์โดยรวม พบว่ามีความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่แตกต่างกันมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสหกรณ์กองทุนสวนยางมีความสามารถในการใช้สินทรัพย์สูงสุด

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ร้อยละ 3.68 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 3.88) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 0.20 และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราร้อยละ 1.08 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 47.76

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

แบบภาพรวม มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ร้อยละ 9.86 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544(ร้อยละ 10.70) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 0.84 และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราร้อยละ 2.33 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีอัตราร้อยละ 63.10

4.3 อัตรากำไรขั้นต้น

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรขั้นต้น ร้อยละ 15.28 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 15.10) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.18 และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรขั้นต้นต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีอัตราร้อยละ 3.98 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราร้อยละ 23.68

4.4 อัตราค่าใช้จ่าย

แบบภาพรวม มีอัตราค่าใช้จ่าย ร้อยละ 93.27 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 93.03) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.24 และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราค่าใช้จ่ายต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราร้อยละ 89.60 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. มีอัตราร้อยละ 99.45

4.5 อัตรากำไรสุทธิ

แบบภาพรวม มีอัตรากำไรสุทธิ ร้อยละ 7.00 เมื่อเทียบกับปีสถิติ 2544 (ร้อยละ 7.25) พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 0.25 และในแต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรสุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. มีอัตราร้อยละ 1.69 อัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตราร้อยละ 11.00

สำหรับอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์การเกษตรโดยรวม พบว่ามีความสามารถในการทำกำไรที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการ

ด้านสินค้าและการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสหกรณ์กองทุนสวนยางมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และต่อส่วนของทุนสูงที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่สูง ส่วนอัตรากำไรสุทธิจะสูง/ต่ำ ขึ้นอยู่กับการกำหนดอัตรากำไรขั้นต้นและการควบคุมค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ซึ่งจะเห็นได้ว่า สหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีอัตรากำไรกำไรสุทธิสูงสุด เนื่องจากมีการกำหนดอัตรากำไรขั้นต้นสูงและสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้ดี

ตาราง 9 เปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินรวม

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง												
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	1.81	2.19	1.79	1.76	1.57	1.23	5.74	3.14	1.53	1.57	1.52
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	1.74	2.10	1.66	1.45	1.49	0.67	5.50	2.18	1.46	1.48	1.32
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้												
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	1.34	0.85	1.35	1.21	1.63	2.08	0.22	0.40	1.77	1.63	1.76
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์												
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	23.29	21.01	54.02	24.54	36.81	6.79	17.40	12.28	17.44	16.87	16.05
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	15.67	17.37	6.76	14.88	9.92	53.76	20.98	29.72	20.93	21.64	22.74
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	0.50	0.89	2.77	2.75	0.73	1.93	10.32	2.25	0.28	0.53	0.54
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	52.31	91.75	282.60	276.92	77.03	198.56	1045.88	229.36	29.78	54.70	55.74

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ปีสถิติ 2545									ปีสถิติ 2544	
		รูปแบบย่อย									ภาพรวม	ภาพรวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
4. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร												
4.1 อัตราผลตอบแทน ต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	3.34	6.85	7.11	9.00	5.06	1.08	47.76	3.53	3.10	3.68	3.88
4.2 อัตราผลตอบแทน ต่อส่วนกองทุน	ร้อยละ	7.42	12.74	17.10	19.43	13.32	2.33	63.10	5.59	8.68	9.86	10.7
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	15.63	14.75	4.89	8.89	16.45	13.06	6.86	3.98	23.68	15.28	15.1
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	93.62	92.53	97.48	96.75	93.44	99.45	95.43	98.46	89.60	93.27	93.03
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	6.20	7.84	2.47	3.27	6.89	0.56	4.89	1.69	11.00	7.00	7.25

ผลการศึกษาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแบบภาพรวม และรูปแบบย่อยแยกเป็นขนาดเล็กมาก เล็ก กลาง ใหญ่และใหญ่มาก พบว่า อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแบบภาพรวมในปีสถิติ 2545 และ ปีสถิติ 2544 มีค่าใกล้เคียงกัน ส่วนอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่แยกตามรูปแบบย่อย ปีสถิติ 2545 มีความแตกต่างจากแบบภาพรวม ซึ่งการที่ใช้อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแบบภาพรวม จะทำให้ผลของการเปรียบเทียบตนเองกับมาตรฐานได้ค่าอัตราส่วนทางการเงินที่ไม่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์กองทุนสวนยางขนาดกลางแห่งหนึ่ง มีค่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ร้อยละ 25 เมื่อนำไปเทียบเคียงกับอัตราส่วนมาตรฐานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบภาพรวมในขนาดเดียวกัน ซึ่งมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นร้อยละ 19.83 ผลของการเทียบเคียงจะเห็นว่าสหกรณ์แห่งนี้มีความสามารถในการทำกำไรสูงกว่ามาตรฐาน แต่เมื่อนำไปเทียบเคียงกับอัตราส่วนมาตรฐานในสหกรณ์รูปแบบเดียวกัน ซึ่งมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นร้อยละ 51.70 ซึ่งผลของการเทียบเคียงจะเห็นว่าที่ได้ว่าสหกรณ์แห่งนี้มีความสามารถในการทำกำไรต่ำกว่ามาตรฐาน ดังนั้น การใช้อัตราส่วนทางการเงินเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ที่จัดทำแยกเป็นแต่ละรูปแบบย่อย จะทำให้ได้ค่าอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงของสหกรณ์แต่ละรูปแบบมากกว่าแบบภาพรวม ดังนั้น ในการจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินควรจัดทำแยกเป็นแต่ละรูปแบบย่อย และควรจัดทำทุกปี

ส่วนที่ 3 อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมกับรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตร

ผลของการศึกษาอัตราส่วนทางการเงินทั้ง 4 ด้าน จำนวน 12 อัตราส่วน ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดไว้ในปี 2545 ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน อัตราหมุนของสินค้า อายุเฉลี่ยของสินค้า อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน อัตรากำไรขั้นต้น อัตราค่าใช้จ่ายและอัตรากำไรสุทธิ พบว่ายังมีความไม่เหมาะสมบางส่วน เพราะไม่สามารถสะท้อนให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการบริหารงานได้ครอบคลุมทุกธุรกิจ ซึ่งแยกพิจารณาถึงความเหมาะสมของอัตราส่วนแต่ละรายการและข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ดังนี้

ความเหมาะสมของอัตราส่วนแต่ละรายการ

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง ซึ่งประกอบด้วย 2 อัตราส่วน คือ อัตราส่วนทุนหมุนเวียนและอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่จะแสดงให้เห็นถึงสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ ว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถคุ้มครองหนี้สินหมุนเวียนเป็นสัดส่วนเท่าใด ซึ่งเป็นการวัดสภาพคล่อง 2 ระดับ ระดับที่ 1 วัดสินทรัพย์หมุนเวียนทั้งหมดของสหกรณ์ ส่วนระดับที่ 2

วัดสภาพคล่องที่เข้มข้นขึ้น โดยไม่รวมสินค้าคงเหลือ ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้าและสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น จะทำให้เห็นความสามารถในการบริหารสภาพคล่องของสหกรณ์ หากอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วมีค่าแตกต่างจากอัตราส่วนทุนหมุนเวียนมาก อาจเป็นเพราะสหกรณ์มีการนำเงินไปลงทุนในสินค้าคงเหลือในจำนวนเงินที่สูง

ดังนั้น อัตราส่วนวัดสภาพคล่องทั้ง 2 อัตราส่วนจะทำให้สหกรณ์ทราบระดับการดำรงสินทรัพย์หมุนเวียนว่ามีสภาพคล่องเพียงพอต่อการชำระหนี้สินระยะสั้นหรือไม่

2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน เป็นการวัดสัดส่วนระหว่างหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ เพื่อให้ทราบว่าทุนดำเนินงานของสหกรณ์ทั้งหมด ที่จัดหาในรูปแบบของหนี้สินว่ามีสัดส่วนเท่าไร และมีทุนจากเจ้าของสหกรณ์ คุ้มครองเจ้าหนี้เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด ถือว่าเป็นอัตราส่วนที่เหมาะสมแล้ว

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ ซึ่งประกอบด้วย 4 อัตราส่วน คือ อัตราหมุนของสินค้า อายุเฉลี่ยของสินค้า อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น และอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์ของสหกรณ์ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ โดยสองอัตราส่วนแรกเป็นการวัดความสามารถในการบริหารสินค้าคงเหลือของสหกรณ์ที่เกิดจากธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายว่า อัตราหมุนของสินค้าเป็นกี่รอบ และสหกรณ์ต้องใช้เวลากี่วันจึงจะสามารถจำหน่ายสินค้าได้ ถือว่าเป็นอัตราส่วนที่เหมาะสมแล้ว

ส่วนสองอัตราส่วนหลังเป็นการวัดประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ว่าสามารถสร้างยอดขาย/บริการและรายได้ทั้งสิ้นได้ดีเพียงใด ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นเป็นการพิจารณาว่าสหกรณ์สามารถใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดยอดขาย/บริการได้ดีเพียงใด โดยที่รายได้หลักของสหกรณ์การเกษตรโดยส่วนใหญ่มาจากยอดขาย/บริการ ซึ่งได้แก่ ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้จากธุรกิจสินเชื่อ ขายสินค้าจากธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ขายผลผลิตจากธุรกิจรวบรวมผลผลิตและรายได้ค่าบริการจากธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร จึงถือได้ว่าเป็นอัตราส่วนที่เหมาะสมแล้ว

ส่วนอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น ซึ่งรายได้ทั้งสิ้นหมายถึง ยอดขาย/บริการ รายได้เฉพาะธุรกิจที่เกิดขึ้นจาก 4 ธุรกิจ (รายได้ที่สามารถแบ่งได้ชัดเจนว่าเป็นของธุรกิจใด แต่ไม่ใช่ว่ารายได้หลักของจากธุรกิจของสหกรณ์) และรายได้อื่น ดังนั้น เป็นการพิจารณาเพิ่มเติมจากอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นว่า สหกรณ์สามารถใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้นเป็นสัดส่วนเท่าใด ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูงกว่าอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น แสดงว่าสหกรณ์สามารถนำทรัพย์สินไปใช้ เพื่อก่อให้เกิดรายได้เฉพาะธุรกิจและรายได้อื่นๆด้วย ดังนั้น เพื่อให้มองเห็นความสามารถใน

การใช้สินทรัพย์ของสหกรณ์ได้ชัดเจนขึ้น ควรปรับปรุงอัตราส่วนรายการนี้และเปลี่ยนหน่วยวัดจาก อัตราร้อยละเปลี่ยนเป็นรอบ ดังนี้

$$\text{อัตรารายได้ทั้งสิ้นต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น} = \frac{\text{รายได้ทั้งสิ้น}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถ้วนเฉลี่ย}}$$

นอกจากนี้ ควรเพิ่มเติมอัตราส่วนที่ใช้วัดประสิทธิภาพของลูกหนี้เงินกู้ เนื่องจาก ลูกหนี้เงินกู้ถือเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก จึงควรให้ความสำคัญในการ วัดประสิทธิภาพที่เกี่ยวกับลูกหนี้เงินกู้ โดยการเปรียบเทียบรายได้หลักของธุรกิจสินเชื่อกับลูกหนี้ เงินกู้ว่ามีสัดส่วนเท่าไร โดยกำหนดอัตราส่วน ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อัตราดอกเบี้ยรับต่อลูกหนี้เงินกู้} &= \frac{\text{ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้} \times 100}{\text{ลูกหนี้เงินกู้เฉลี่ย}} \\ \text{ลูกหนี้เงินกู้เฉลี่ย} &= \frac{\text{ลูกหนี้เงินกู้ต้นปี} + \text{ลูกหนี้เงินกู้ปลายปี}}{2} \end{aligned}$$

เพื่อเป็นการพิจารณาสัดส่วนของดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ว่าเป็นร้อยละเท่าไรของ ลูกหนี้เงินกู้เฉลี่ย เมื่อได้อัตราส่วนของดอกเบี้ยรับต่อลูกหนี้เงินกู้แล้ว จะต้องนำไปเปรียบเทียบกับ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์กำหนดในระหว่างปี หากอัตราดอกเบี้ยรับต่อลูกหนี้เงินกู้มีค่ามากกว่า ดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์กำหนดในระหว่างปี แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารลูกหนี้เงินกู้ ที่ดี แต่หากอัตราดอกเบี้ยรับต่อลูกหนี้เงินกู้มีค่าน้อยกว่าดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์กำหนดในระหว่างปี ย่อมแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการบริหารจัดการลูกหนี้ยังไม่ดี ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพ ในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ว่ามีจุดอ่อนจากธุรกิจใด

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร ซึ่งประกอบด้วย 5 อัตราส่วน คือ อัตรา ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตรากำไรขั้นต้น อัตราค่าใช้จ่าย และ อัตรากำไรสุทธิ โดยสองอัตราส่วนแรกเป็นอัตราส่วนที่จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ สินทรัพย์ของสหกรณ์เพื่อก่อให้เกิดกำไร และกำไรมีสัดส่วนเป็นเท่าไรของทุนถ้วนเฉลี่ย ซึ่งเป็นการ บอกลถึงความสามารถของคณะกรรมการในการใช้สินทรัพย์ของสหกรณ์เพื่อก่อให้เกิดกำไรกลับคืน สู่สหกรณ์ และมวลสมาชิก จึงถือว่าทั้งสองอัตราส่วนมีความเหมาะสม

สำหรับอัตรากำไรขั้นต้นที่ใช้วัดความสามารถในการทำกำไร โดยระบุว่าหากอัตรา กำไรขั้นต้นสูง แสดงว่าสหกรณ์สามารถควบคุมต้นทุนขาย/บริการ ส่งผลให้กำไรขั้นต้นสูง ซึ่งเป็น ที่สังเกตว่า จากผลการศึกษาพบว่าสหกรณ์ที่มีขนาดเล็ก หรือมีปริมาณธุรกิจน้อย อัตรากำไรขั้นต้น จะสูง ดังนั้น การที่อัตรากำไรขั้นต้นสูง จึงมิได้หมายความว่าสหกรณ์สามารถควบคุมต้นทุนขาย/

บริการ ได้ดี หรือสหกรณ์ที่มีอัตรากำไรขั้นต้นต่ำ ก็มีได้หมายความว่าสหกรณ์แห่งนั้นควบคุมต้นทุนขาย/บริการ ไม่ได้ แต่อาจจะเกิดจากการที่ขายสินค้า/บริการในจำนวนมาก มีการหมุนเวียนเร็ว ทำให้มีรายได้มาก จึงไม่ต้องตั้งกำไรขั้นต้นไว้สูง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกและสหกรณ์ ประกอบกับอัตรากำไรขั้นต้นมิได้เป็นสิ่งจูงใจต่อสมาชิก ส่วนใหญ่สมาชิกต้องการทราบเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนที่จะได้รับ จึงให้ความสนใจเฉพาะอัตรากำไรสุทธิเท่านั้น ดังนั้น จึงควรยกเลิกอัตรากำไรขั้นต้น คงไว้แต่อัตรากำไรสุทธิ

สำหรับอัตราค่าใช้จ่ายที่วัดค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่อรายได้ทั้งสิ้น ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น หมายถึง ต้นทุนขาย/บริการ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจที่เกิดขึ้นจาก 4 ธุรกิจ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้ง 3 รายการนั้น ส่วนที่สหกรณ์สามารถควบคุมได้ดีที่สุด มีเพียงรายการเดียว คือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หากค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่ำ กำไรสุทธิก็จะสูง จึงควรให้ความสนใจกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และในการเปรียบเทียบควรเปรียบเทียบกับรายได้หลักของสหกรณ์ จึงควรยกเลิกอัตราค่าใช้จ่าย และเปลี่ยนเป็นอัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานแทน ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสหกรณ์ต้องไม่รวมดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก เนื่องจากเงินรับฝากของสหกรณ์ในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่นำมาใช้กับธุรกิจของสหกรณ์ จึงไม่ควรจัดดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากไว้ในค่าใช้จ่ายดำเนินงาน อัตราส่วนมีดังนี้

$$\text{อัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}}$$

$$\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน} = \text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน} - \text{ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก}$$

ซึ่งเมื่อมีการปรับอัตราส่วนทางการเงินที่เหมาะสมกับรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตรแล้ว จะมีอัตราส่วนที่ปรับลดลง 2 อัตราส่วน ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น และอัตราค่าใช้จ่ายเปลี่ยนอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น เป็นอัตรารายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น และปรับเพิ่มขึ้นอีก 2 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยรับต่อลูกหนี้เงินกู้ และอัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ดังนั้น อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมทั้ง 4 ด้าน จำนวน 12 อัตราส่วน ประกอบด้วย

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง 2 อัตราส่วน
 - 1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน
 - 1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้ 1 อัตราส่วน
 - 2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ 5 อัตราส่วน

3.1 อัตราหมุนของสินค้า

3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า

3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

3.4 อัตรารายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

3.5 อัตราดอกเบี้ยรับต่อลูกหนี้เงินกู้

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร 4 อัตราส่วน

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

4.3 อัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

4.4 อัตรากำไรสุทธิ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการหาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมของสหกรณ์การเกษตรจำแนกตามขนาดและรูปแบบย่อยของสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ซึ่งจำแนกตามขนาดของสหกรณ์การเกษตรระหว่างแบบภาพรวมและแบบรูปแบบย่อย ในปีสถิติ 2545 และเพื่อหาวิธีการได้มาซึ่งอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมกับรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตร โดยศึกษาจากข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรที่ผ่านการตรวจสอบบัญชีจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ในปีสถิติ 2545 ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่มีบัญชีตั้งแต่ช่วงระยะเวลาวันที่ 1 เมษายน 2544 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2545 สิ้นสุดการรวบรวมข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2545 มีจำนวนสหกรณ์ที่ได้รับการตรวจสอบบัญชีทั้งสิ้น 3,231 สหกรณ์ ดำเนินธุรกิจและมีกำไร และมีค่าอัตราส่วนทางการเงินครบทุกอัตราส่วน จำนวน 1,753 สหกรณ์ นำมาหาค่ารวมเฉพาะรายการในงบดุลและงบกำไรขาดทุนที่ต้องใช้ในการคำนวณอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ได้แก่ สินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว สินทรัพย์ทั้งสิ้น หนี้สินหมุนเวียน หนี้สินทั้งสิ้น ทุนของสหกรณ์ ขาย/บริการ ต้นทุนสินค้าขาย ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น รายได้ทั้งสิ้น กำไรขั้นต้น กำไรจากการดำเนินงาน กำไรสุทธิ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน โดยนำค่ารวมที่ได้คำนวณหาอัตราส่วนทางการเงินแบบภาพและแบบรูปแบบย่อย และนำมาเปรียบเทียบกัน พร้อมกับเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแบบภาพรวมระหว่างปีสถิติ 2545 กับปีสถิติ 2544

สรุป

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

สหกรณ์การเกษตรที่อยู่ในเกณฑ์นำไปจัดอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน จำนวน 1,753 สหกรณ์ ในจำนวนดังกล่าว สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวนน้อยที่สุด และสหกรณ์การเกษตรทั่วไปมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.06 และร้อยละ 47.97 ของสหกรณ์ที่อยู่ในเกณฑ์จัดอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามขนาดพบว่า สหกรณ์ขนาดเล็กมากมีจำนวนน้อยที่สุด และสหกรณ์ขนาดกลางมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.05 และ ร้อยละ 37.71 ของสหกรณ์ที่อยู่ในเกณฑ์จัดอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแบบภาพรวมปีสถิติ 2545 กับปีสถิติ 2544 มีค่าใกล้เคียงกัน และกับแบบรูปแบบย่อย พบว่ามีความแตกต่างกันทุกขนาด สรุปได้ดังนี้

1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง

1.1 อัตราส่วนหมุนเวียน

พบว่าโดยส่วนใหญ่สหกรณ์ที่มีขนาดระหว่างเล็กมากถึงขนาดกลางจะมีอัตราส่วนหมุนเวียนสูงกว่าสหกรณ์ขนาดใหญ่และใหญ่มาก เนื่องจากสหกรณ์ขนาดเล็กมากถึงขนาดกลาง มีความสามารถในการก่อหนี้ต่ำกว่าขนาดอื่น จึงจำเป็นต้องดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง และสหกรณ์ที่มีอัตราส่วนหมุนเวียนต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. ขนาดใหญ่ มีอัตราส่วน 1.23 เท่า และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ช.ก.ส. ขนาดใหญ่ มีอัตราส่วน 11.74 เท่า (ตารางภาคผนวก 7)

1.2 อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว

พบว่าโดยส่วนใหญ่สหกรณ์มีอัตราส่วนหมุนเวียนเร็วเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอัตราส่วนหมุนเวียน และสหกรณ์ที่มีอัตราส่วนหมุนเวียนเร็วต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. ขนาดใหญ่ มีอัตราส่วน 0.67 เท่า และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ช.ก.ส. ขนาดใหญ่ มีอัตราส่วน 9.79 เท่า (ตารางภาคผนวก 8)

2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้

2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

พบว่าโดยส่วนใหญ่สหกรณ์ที่มีขนาดระหว่างเล็กมากถึงขนาดกลางจะมีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่าสหกรณ์ขนาดใหญ่และใหญ่มาก เนื่องจากสหกรณ์ขนาดเล็กมากถึงขนาดกลางมีความสามารถในการก่อหนี้ต่ำกว่าขนาดอื่น จึงใช้เงินทุนของตนเองในการดำเนินงาน ปริมาณหนี้สินจึงมีสัดส่วนน้อยกว่าทุนของสหกรณ์ และสหกรณ์ที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำสุด คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ช.ก.ส. ขนาดใหญ่ มีอัตราส่วน 0.11 เท่า และสูงสุด คือ สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดิน ขนาดเล็ก มีอัตราส่วน 2.82 เท่า (ตารางภาคผนวก 9)

3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์

3.1 อัตราหมุนของสินค้า

พบว่าอัตราหมุนของสินค้าแต่ละรูปแบบย่อยและแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างเป็นอิสระ และแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราหมุนของสินค้าต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็กมาก มีอัตราส่วน 0.11 เท่า และสูงสุด คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ขนาดเล็กมาก มีอัตราส่วน 0.00 เท่า (อัตราหมุนของสินค้าที่มีจำนวนรอบมากจนหาค่าไม่ได้) (ตารางภาคผนวก 10)

3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า

พบว่าเมื่ออัตราหมุนของสินค้าแต่ละรูปแบบย่อยและแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างเป็นอิสระ และแตกต่างกับแบบภาพรวม ข้อมส่งผลต่ออายุเฉลี่ยของสินค้าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ขนาดเล็กมาก มีอายุเฉลี่ยของสินค้าน้อยที่สุด คือ 0.00 วัน (อายุเฉลี่ยของสินค้าที่มีจำนวนวันน้อยมากจนหาค่าไม่ได้) แสดงถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือที่ดี และสหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็กมากมีอายุเฉลี่ยของสินค้าถึง 3,392 วัน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าสหกรณ์มีสินค้าคงเหลือเป็น 9 เท่า ของต้นทุนสินค้าขาย แสดงว่าในปีสถิติ 2545 สหกรณ์เลี้ยงสัตว์เผชิญปัญหาในการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือ (ตารางภาคผนวก 11)

3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

พบว่าทั้งแบบภาพรวมและรูปแบบย่อย สหกรณ์ขนาดกลางมีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นสูงกว่าขนาดอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์ขนาดกลางมีประสิทธิภาพในการนำสินทรัพย์ไปใช้เพื่อก่อให้เกิดยอดขาย/บริการได้ดีกว่าสหกรณ์ขนาดอื่นๆ โดยเฉพาะสหกรณ์กองทุนสวนยาง ขนาดกลาง มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นสูงสุด คือ 10.56 รอบ และสหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็กมากมีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำที่สุด คือ 0.06 รอบ (ตารางภาคผนวก 12)

3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

พบว่าทั้งแบบภาพรวมและรูปแบบย่อย สหกรณ์ขนาดกลางมีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น กล่าวคือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็กมาก มีอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 6.66 และ สหกรณ์กองทุนสวนยาง ขนาดกลางมีอัตราส่วนสูงสุด คือ ร้อยละ 1,068.48 (ตารางภาคผนวก 13)

4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

พบว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์แต่ละรูปแบบย่อยและแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างเป็นอิสระ และแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. ขนาดใหญ่ มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 1.08 และสหกรณ์กองทุนสวนยาง ขนาดกลาง มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงที่สุด คือ ร้อยละ 51.70 (ตารางภาคผนวก 14)

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนกองทุน

พบว่าอัตราผลตอบแทนต่อส่วนกองทุนส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ กล่าวคือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. ขนาดใหญ่ มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนกองทุนต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 66.84 และสหกรณ์กองทุนสวนยาง ขนาดกลาง มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนกองทุนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 1.98 (ตารางภาคผนวก 15)

4.3 อัตรากำไรขั้นต้น

พบว่าโดยส่วนใหญ่อัตรากำไรขั้นต้นของสหกรณ์รูปแบบย่อยจะมีทิศทางในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ อัตรากำไรขั้นต้นในสหกรณ์ขนาดเล็กมากจะมีอัตราส่วนสูงที่สุด และในแต่ละขนาดจะมีอัตราส่วนลดลงตามลำดับ ขนาดใหญ่มากจะมีอัตราส่วนต่ำที่สุด และสหกรณ์โคนม ขนาดเล็กมีอัตรากำไรขั้นต้นต่ำสุด คือ ร้อยละ 3.61 และสหกรณ์ กรป.กลาง นพค. ขนาดกลาง มีอัตราส่วนสูงสุด คือ ร้อยละ 47.01 (ตารางภาคผนวก 16)

4.4 อัตราค่าใช้จ่าย

พบว่าอัตราค่าใช้จ่ายแต่ละรูปแบบย่อยและแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างเห็นอริสระ และแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราค่าใช้จ่ายต่ำสุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็กมาก อัตราร้อยละ 74.34 และอัตราส่วนสูงสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. ขนาดใหญ่ มีอัตราส่วนร้อยละ 99.45 (ตารางภาคผนวก 17)

4.5 อัตรากำไรสุทธิ

พบว่าโดยส่วนใหญ่อัตรากำไรสุทธิของสหกรณ์รูปแบบย่อยจะมีทิศทางในแนวทางเดียวกันกับอัตรากำไรขั้นต้น กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรสุทธิต่ำสุด คือ สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. ขนาดใหญ่ อัตราร้อยละ 0.56 สหกรณ์ที่มีอัตรากำไรสุทธิสูงที่สุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็ก อัตราร้อยละ 27.81 (ตารางภาคผนวก 18)

ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรแยกเป็นแต่ละรูปแบบย่อยและภาพรวม จึงสรุปอัตราส่วนไว้ในตารางภาคผนวก 19 - 28

อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละด้าน

จากผลการเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแบบภาพรวมและรูปแบบย่อย ได้ข้อสรุปว่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินตามรูปแบบย่อยจะได้ค่าใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด และได้พิจารณาความเหมาะสมของอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ได้ข้อสรุปว่าควรยกเลิกอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินบางรายการที่มีความสำคัญค่อนข้างน้อยออก ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น และอัตราค่าใช้จ่าย พร้อมกับปรับเปลี่ยนอัตราร้อยละของรายได้คือสินทรัพย์ทั้งสิ้น เป็นอัตราของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นและเพิ่มอัตราส่วนที่จะเป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยรับต่อลูกหนี้เงินกู้ ถัวเฉลี่ยและอัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต้องไม่รวมดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก

การอภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ซึ่งจำแนกตามขนาดของสหกรณ์การเกษตรระหว่างแบบภาพรวมและแบบรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตร ในปีสถิติ 2545

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินซึ่งจำแนกตามขนาดของสหกรณ์การเกษตรระหว่างแบบภาพรวมและแบบรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตร ในปีสถิติ 2545 ซึ่งตามแนวทางเดิมที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร ปีสถิติ 2544 เป็นแบบภาพรวม โดยแยกเป็นแต่ละขนาด ตามเกณฑ์การแบ่งขนาดของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ออกเป็น 5 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็กมาก เล็ก กลาง ใหญ่ และใหญ่มาก ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตามแนวทางเดิมของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ คือ จัดทำเป็นแบบภาพรวม และตามแนวความคิดของผู้วิจัย คือ แยกเป็นรูปแบบย่อย 9 รูปแบบ ตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด โดยใช้ข้อมูลทางการเงิน ปีสถิติ 2545 นำมาคัดเลือกเฉพาะสหกรณ์ที่อยู่ในเกณฑ์จัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน คือ ดำเนินธุรกิจและมีผลกำไร และมีอัตราส่วนครบทุกอัตราส่วน ซึ่งอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ประกาศใช้เป็นมาตรฐาน มี 4 ด้าน ประกอบด้วย 12 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน อัตราหมุนของสินค้า อายุเฉลี่ยของสินค้า อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน อัตรากำไรขั้นต้น อัตราค่าใช้จ่ายและอัตรากำไรสุทธิ

ผลการคำนวณหาค่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน พบว่าอัตราส่วนทางการเงิน ทั้ง 12 อัตราส่วน ในแต่ละขนาด แบบภาพรวมในปีสถิติ 2545 มีค่าใกล้เคียงกับปีสถิติ 2544 แต่มีค่าแตกต่างกับแบบรูปแบบย่อย กล่าวคือ

อัตราส่วนวัดสภาพสภาพคล่อง พบว่าอัตราส่วนทุนหมุนเวียนและอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วของสหกรณ์ที่มีฐานะการเงินและปริมาณธุรกิจมาก จะมีสภาพคล่องสูงกว่าสหกรณ์อื่น ๆ เช่น สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ แต่มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนสูงสุด เนื่องจากโดยลักษณะของสหกรณ์จะมีเพียง 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่และใหญ่มาก มีจำนวนสมาชิกมากกว่าสหกรณ์รูปแบบย่อยอื่น ๆ ทำให้มีทุนที่ใช้ในการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก จึงไม่มีความจำเป็นต้องจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ ส่งผลให้สภาพคล่องของสหกรณ์สูง นอกจากนี้ เป็นข้อสังเกตว่าหากสหกรณ์ใดมีสินค้าคงเหลือเป็นจำนวนมาก เมื่อพิจารณาอัตราส่วนทุน

หมุนเวียนเร็วพบว่าจะมีค่าแตกต่างจากอัตราส่วนหมุนเวียนมาก เช่น สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็กมาก มีอัตราส่วนหมุนเวียนเป็น 4.40 เท่า แต่มีอัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว 1.01 เท่า แสดงว่าสหกรณ์มีสินค้าคงเหลือเป็นจำนวนมาก จึงทำให้อัตราส่วนหมุนเวียนเร็วมีค่าแตกต่างจากอัตราส่วนหมุนเวียน

อัตราส่วนวัดการก่อหนี้

อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

พบว่าโดยส่วนใหญ่สหกรณ์ที่มีขนาดระหว่างเล็กมากถึงขนาดกลางจะมีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำกว่า สหกรณ์ขนาดใหญ่และใหญ่มาก เนื่องจากสหกรณ์ขนาดเล็กมากถึงขนาดกลางมีความสามารถในการก่อหนี้ต่ำกว่าขนาดอื่น จึงใช้เงินทุนของตนเองในการดำเนินงาน ปริมาณหนี้สินจึงมีสัดส่วนน้อยกว่าทุนของสหกรณ์ เว้นแต่ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินและสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งเป็นสหกรณ์ขนาดเล็กและใหญ่ตามลำดับ แต่มีอัตราส่วนเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับสหกรณ์อื่นๆ กล่าวคือ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินซึ่งเป็น สหกรณ์ขนาดเล็ก แต่มีอัตราหนี้สินต่อทุนสูงที่สุด ซึ่งอาจเกิดจากการที่สหกรณ์มีทุนไม่เพียงพอจึง จำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนจากภายนอก และสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่ถึงใหญ่มาก แต่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนต่ำสุด เนื่องจากโดยลักษณะของสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. เป็นสหกรณ์ที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่าสหกรณ์อื่น ๆ ทำให้มีทุนดำเนินงานมาก จึงไม่มีความจำเป็นต้องระดมเงินทุนจากแหล่งภายนอก

ดังนั้น ในการพิจารณาถึงอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนว่าจะดีหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาแหล่งที่มาของหนี้สินว่ามาจากแหล่งใด มีความเหมาะสมด้านต้นทุนของเงินทุนเพียงใด และสามารถนำเงินไปใช้เพื่อก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์ต่อสมาชิกเพียงใด

อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์

พบว่าสหกรณ์ขนาดเล็กมาก สามารถบริหารจัดการในธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายได้ดี คือ มีอัตราการหมุนเวียนของสินค้าเร็ว และเป็นข้อสังเกตว่าสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานน้อย จะไม่มีการเก็บรักษาสินค้าคงเหลือ หรือเก็บไว้เป็นจำนวนน้อย ทำให้อัตราหมุนของสินค้าหมุนเป็นศูนย์ หรือมีจำนวนรอบการหมุนเวียนสูง และหากสหกรณ์เก็บสินค้าคงเหลือไว้มากเกินความจำเป็น จะทำให้อัตราหมุนของสินค้าต่ำ และอายุเฉลี่ยของสินค้า มีจำนวนวันสูง ส่งผลต่อเงินทุนจมและสินค้าเก่าเก็บล้าสมัย ซึ่งจะเห็นได้จากสหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็กมาก มีอายุเฉลี่ยของสินค้าถึง 3,392 วัน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าสหกรณ์มีสินค้าคงเหลือเป็น 9 เท่า ของต้นทุนสินค้าขาย แสดงว่าในปีสถิติ 2545 สหกรณ์เลี้ยงสัตว์เผชิญปัญหาในการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือ

นอกจากนี้ พบว่าสหกรณ์ขนาดกลางมีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น และอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นสูงกว่าขนาดอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์ขนาดกลางมีประสิทธิภาพในการนำสินทรัพย์ไปใช้เพื่อก่อให้เกิดยอดขาย/บริการได้ดีกว่าสหกรณ์ขนาดอื่น ๆ โดยเฉพาะสหกรณ์กองทุนสวนยางมีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นสูงสุด เนื่องจากสมาชิกของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่ จะอยู่ในกลุ่มอาชีพปลูกยาง ซึ่งยางเป็นพืชที่ให้ผลผลิตอย่างสม่ำเสมอ เมื่อสมาชิกมีรายได้ดี ส่งผลให้สหกรณ์มีรายได้สูง และ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็กมากมีอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นต่ำที่สุด ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการสินค้าคงเหลือไม่ดี ส่งผลต่อความสามารถในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้

อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร

พบว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นแต่ละรูปแบบย่อยและแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างเป็นอิสระ และแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ สหกรณ์กองทุนสวนยาง ขนาดกลาง มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงที่สุด เนื่องจากสหกรณ์กองทุนสวนยางมีผลผลิตหลักที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นอย่างดี สามารถขายสินค้าได้ในปริมาณมากกว่าสหกรณ์รูปแบบย่อยอื่น ๆ ส่งผลให้มีอัตราผลตอบแทนสูง และสหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. ขนาดใหญ่ มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำที่สุดเนื่องจากสหกรณ์มีอัตราค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นสูง และเมื่อพิจารณาในแต่ละรูปแบบย่อย พบว่าสหกรณ์ขนาดกลาง ได้แก่ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์โคนม และสหกรณ์กองทุนสวนยางมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงที่สุด ส่วนสหกรณ์ขนาดเล็กมาก ได้แก่ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ และสหกรณ์การเกษตรทั่วไปมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงที่สุด ทั้งนี้ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์จะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้และการควบคุมค่าใช้จ่ายของสหกรณ์

ในส่วนของอัตรากำไรขั้นต้น พบว่าโดยส่วนใหญ่อัตรากำไรขั้นต้นของสหกรณ์รูปแบบย่อยจะมีทิศทางในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ อัตรากำไรขั้นต้นในสหกรณ์ขนาดเล็กมากจะมีอัตราส่วนสูงที่สุด และในแต่ละขนาดจะมีอัตราส่วนลดลงตามลำดับ ขนาดใหญ่มากจะมีอัตราส่วนต่ำที่สุด ทั้งนี้ เนื่องมาจากสหกรณ์ขนาดเล็กมากต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าสหกรณ์ขนาดใหญ่มาก ประกอบกับต้องรับภาระต้นทุนที่เกิดขึ้นในสัดส่วนที่สูง จึงจำเป็นต้องกำหนดอัตรากำไรขั้นต้นไว้สูง เพื่อให้เพียงพอต่อภาระต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หรือกล่าวได้ว่าในสหกรณ์ที่มีขนาดเพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด

ในส่วนของอัตรากำไรจ่าย พบว่าอัตรากำไรจ่ายแต่ละรูปแบบย่อยและแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างเป็นอิสระ และแตกต่างกับแบบภาพรวม กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประกอบด้วย ต้นทุนขาย/บริการ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ และค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ สหกรณ์มี

ต้นทุนขาย/บริการใกล้เคียงกัน ดังนั้น หากสหกรณ์ใดมีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจและค่าใช้จ่ายดำเนินงานสูง จะส่งผลให้อัตรากำไรจ่ายสูง ซึ่งสหกรณ์ที่มีอัตรากำไรจ่ายต่ำที่สุด คือ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ ขนาดเล็กมาก เนื่องจากไม่มีภาระค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ ส่วนสหกรณ์ที่มีอัตรากำไรจ่ายสูงที่สุด คือ สหกรณ์ธุรกิจ เศรษฐกิจ รพช.

และอัตรากำไรสุทธิของสหกรณ์รูปแบบย่อยจะมีทิศทางในแนวทางทางเดียวกัน กล่าวคือ อัตรากำไรสุทธิในสหกรณ์ขนาดเล็กมากจะมีอัตราส่วนสูงที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากสหกรณ์ขนาดเล็กมากกำหนดอัตรากำไรขั้นต่ำไว้สูง ประกอบมีอัตรากำไรจ่ายต่ำด้วย จึงทำให้มีอัตรากำไรสุทธิสูง

ทั้งนี้ การที่สหกรณ์แต่ละรูปแบบย่อยมีอัตราส่วนทางการเงินที่แตกต่างจากแบบภาพรวม เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรมีรายได้จากกลุ่มอาชีพของเกษตรกรสมาชิกที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้สหกรณ์แต่ละรูปแบบย่อยมีความแตกต่างกันทั้งทางด้าน โครงสร้างทางธุรกิจและโครงสร้างเงินทุน สหกรณ์ที่สมาชิกมีรายได้จากผลผลิตที่ให้ผลผลิตตลอดทั้งปี ย่อมมีฐานะทางการเงินดีกว่าสมาชิกที่มีรายได้จากผลผลิตที่ออกผลผลิตปีละ 1 – 2 ครั้ง ดังนั้น การที่สหกรณ์มีความแตกต่างกันจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ย่อมทำให้อัตราส่วนทางการเงินในแต่ละด้านมีค่าแตกต่างกัน ฉะนั้น ในการเทียบเคียงว่าการบริหารทางการเงินของสหกรณ์มีสถานะเป็นอย่างไร ควรเทียบเคียงกับสหกรณ์ที่มีกลุ่มอาชีพเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกัน จะทำให้มองเห็นภาพของการบริหารจัดการทางการเงินได้ชัดเจน และใกล้เคียงกับความเป็นจริง มากกว่าการเทียบเคียงกับสหกรณ์แบบภาพรวม เพราะฉะนั้น การจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking แบบแยกตามรูปแบบย่อยจึงให้ค่าอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากกว่าอัตราส่วนทางการเงินแบบภาพรวม

2. อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมกับรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตร จากผลการศึกษาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินตามแนวทางที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด พบว่า การแบ่งอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของกรมฯ เป็น 4 ด้าน ได้แก่ อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง อัตราส่วนวัดการก่อหนี้ อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์และอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร เป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีของซาโรจน์ อังสุมาลิน (2528:1) เพชรีย์ ชุมทรัพย์ (2534:199 – 200) นิลนุบล หฤทัยวิจิตร โชค, 2539)

นอกจากนี้ ได้พิจารณาความครบถ้วนสมบูรณ์ของอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ทั้งในอัตราส่วนมาตรฐานแต่ละรายการ และรายการที่นำมาใช้ในการคำนวณอัตราส่วนมาตรฐาน พบว่า ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ หรือบางอัตราส่วนไม่ต้องใช้ ได้แก่

การกำหนดอัตราส่วนเกี่ยวกับการวัดประสิทธิภาพของลูกหนี้เงินกู้

อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์ ประกอบด้วย อัตราหมุนของสินค้า อายุเฉลี่ยของสินค้า ซึ่งทั้งสองอัตราส่วนเป็นการวัดที่ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายเพียงธุรกิจเดียว โดยที่ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร จะประกอบด้วย ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นข้อสังเกตว่าธุรกิจที่สร้างรายได้หลักให้กับสหกรณ์การเกษตรคือธุรกิจสินเชื่อ แต่ในการพิจารณาความสามารถในการใช้สินทรัพย์ไม่มีอัตราส่วนใดที่ชี้วัดถึงประสิทธิภาพของลูกหนี้เงินกู้ ทั้งที่ลูกหนี้เงินกู้เป็นรายการ ในงบดุลที่มีจำนวนเงินมากที่สุดเป็นอันดับแรก ดังนั้น จึงควรให้ความสนใจกับการหมุนเวียนของลูกหนี้เงินกู้ โดยการเทียบเคียงดอกเบี้ยที่ได้รับจากธุรกิจสินเชื่อกับลูกหนี้เงินกู้เฉลี่ย ว่ามีอัตราร้อยละเท่าใด แล้วนำไปเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยของสหกรณ์ในระหว่างปี จะทำให้ทราบรอบการหมุนเวียนของลูกหนี้เงินกู้โดยประมาณ และสามารถตอบคำถามต่อสมาชิกสหกรณ์ได้ว่าธุรกิจสินเชื่อประสบผลสำเร็จหรือประสบปัญหา

การปรับปรุงอัตราส่วนอัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

การวัดอัตราร้อยละของรายได้ทั้งสิ้นต่อสินทรัพย์ในสหกรณ์การเกษตร ควรปรับหน่วยวัดเป็นรอบ เช่นเดียวกับอัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น เพื่อจะได้ทราบความเปลี่ยนแปลงระหว่างความสามารถในการใช้สินทรัพย์ เพื่อก่อให้เกิดยอดขาย/บริการ กับความสามารถในการใช้สินทรัพย์ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ทั้งสิ้น โดยปรับปรุงสูตรการคำนวณเป็น รายได้ทั้งสิ้นต่อสินทรัพย์ ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย จะทำให้หน่วยวัดเป็นรอบสามารถนำไปเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นลดลง

ปรับปรุงอัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร ได้แก่

การปรับลดอัตรากำไรขั้นต้น เนื่องจาก และอัตรากำไรขั้นต้นของแต่ละสหกรณ์มีปัจจัยในการกำหนดอัตรากำไรขั้นต้นที่แตกต่างกัน ประกอบกับสมาชิกให้ความสำคัญกับอัตรากำไรสุทธิมากกว่ากำไรขั้นต้น ดังนั้น อัตราส่วนนี้จึงไม่มีความจำเป็นต้องนำมาใช้เปรียบเทียบ

การปรับลดอัตราค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น เนื่องจากอัตราค่าใช้จ่ายที่เป็นการวัดค่าใช้จ่ายทั้งหมดของสหกรณ์ ซึ่งในจำนวนค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ประกอบด้วย ต้นทุนขาย/บริการ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายที่สำคัญ และสหกรณ์สามารถควบคุมได้ คือค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ดังนั้น ควรยกเลิกอัตราค่าใช้จ่าย และใช้อัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานแทน เป็นไปตามแนวคิด และทฤษฎีของ ไพเราะ ไพโรจน์, 2534: 17, 30)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ของสหกรณ์การเกษตรแบบแยกตามรูปแบบย่อย และขนาดของสหกรณ์ จะเป็นเครื่องมือที่สหกรณ์สามารถใช้ประเมินตนเองว่ามีสภาพคล่องทางการเงิน ความสามารถในการก่อหนี้ ความสามารถในการใช้สินทรัพย์ และความสามารถในการทำกำไรเป็นอย่างไร โดยเปรียบเทียบตนเองกับสหกรณ์ในกลุ่มอาชีพ และขนาดเดียวกัน เพื่อจะได้ปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพทางการเงินของสหกรณ์ให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในฐานะที่เป็นผู้จัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบแบบ Benchmarking ควรมีการปรับปรุงการจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน ดังนี้

1. จัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน แยกตามรูปแบบย่อยของสหกรณ์การเกษตร เป็น 9 รูปแบบย่อย ได้แก่ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สหกรณ์เลี้ยงสัตว์ สหกรณ์โคนม สหกรณ์กรป.กลาง นพค. สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. สหกรณ์กองทุนสวนยาง สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตรทั่วไป

2. จัดทำคู่มืออัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินแยกเป็นแต่ละรูปแบบย่อย โดยจัดทำเป็นคำอธิบายวิธีการคำนวณอัตราส่วนแต่ละอัตราส่วน และการให้คำจำกัดความของรายการที่นำมาใช้ในการคำนวณ

3. ควรปรับปรุงอัตราส่วนทางการเงินทั้ง 4 ด้าน ให้เหมาะสมกับสหกรณ์แต่ละประเภท เนื่องจากสหกรณ์แต่ละรูปแบบย่อย มีลักษณะธุรกิจที่แตกต่างกัน เช่น สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. ธุรกิจหลักของสหกรณ์เป็นธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ในขณะที่ธุรกิจหลักของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำเป็นธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร หรือธุรกิจหลักของสหกรณ์การเกษตรทั่วไป เป็นธุรกิจสินเชื่อ จึงควรปรับปรุงอัตราส่วนทั้ง 4 ด้าน ให้เหมาะสมต่อไป

4. ควรปรับปรุงรายการที่ใช้ในการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง เช่น ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก ซึ่งตามรายละเอียดประกอบงบการเงิน ถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งหากพิจารณาความเหมาะสมแล้ว เงินรับฝากของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่จะถูกนำไปใช้ในธุรกิจสินเชื่อค่อนข้างมาก จึงไม่ควรจัดดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากไว้ในค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หรืออาจแบ่งดอกเบี้ยจ่ายตามสัดส่วนธุรกิจของสหกรณ์ ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงให้ สอดคล้องกับข้อเท็จจริง หรือให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

5. อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินในปีสถิติ 2544 และ 2545 ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของฐานข้อมูลที่เป็นไปตามรูปแบบงบการเงินแบบเดิม กล่าวคือ มิได้แยกลูกหนี้เป็นระยะสั้น ระยะยาว ซึ่งไม่เป็นไปตามรูปแบบงบการเงินของสหกรณ์การเกษตรที่ใช้ในปัจจุบัน จึงกระทบต่อรายการที่ใช้ในการ

คำนวณอัตราส่วนทุนหมุนเวียน และอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว ทำให้อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่ใช้วัดสภาพคล่องของสหกรณ์ ไม่สามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรีบบำเหน็จการปรับปรุงแก้ไข และประกาศใช้ในปีต่อไปโดยเร็ว

6. ควรจัดทำอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินทุกปี เนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจของสหกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงทุกปี จึงควรปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่วัดความสามารถในด้านการบริหารการเงินของสหกรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอให้มีการปรับปรุงอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน แยกเป็นแต่ละรูปแบบย่อย จึงควรศึกษาวิจัยครั้งต่อไปถึง อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เหมาะสมของสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และกลุ่มเกษตรกรแยกตามรูปแบบย่อยของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร

บรรณานุกรม

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. 2545. สถิติผลการดำเนินงานและฐานะการเงินรายสหกรณ์
สหกรณ์การเกษตร (เกษตร ประมง นิคม). กรุงเทพฯ: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. 2545. รายงานการศึกษาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์และ
กลุ่มเกษตรกร. กรุงเทพฯ: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.
- กองประมวลผลและพัฒนาสารสนเทศ. 2545 . คู่มือการใช้งานอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน
ของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร. กรุงเทพฯ: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.
- จุฑาทิพย์ ภัทรวาท. 2540. การจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์
อักษร.
- เฉลิมพล ดุลสัมพันธ์. 2536. “การวางแผนกลยุทธ์ด้านการเงิน” เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา
เรื่อง การวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์
แห่งประเทศไทย.
- เต็มใจ สุวรรณทัต. 2536. “การประเมินค่าสหกรณ์จากงบการเงินและบัญชี” เอกสารประกอบการ
ประชุมสัมมนา เรื่อง เทคนิคการควบคุมภายในสหกรณ์ออมทรัพย์. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์
ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- นิลนุบล หุตทัยวิจิตร โชค. 2539. วิเคราะห์เจาะลึกอัตราส่วนทางการเงิน. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น .
- เผด็จ เฉลิมศักดิ์. 2543. การบริหารจัดการแบบมีอาชีพในสหกรณ์ออมทรัพย์: ประมวลบทความ
เกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์ เล่ม 14. กรุงเทพฯ : บริษัทพาณิชพระนคร (2535) จำกัด.
- เพชร ชุมทรัพย์. 2532. หลักการบริหารการเงิน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพเราะ ไพโรจน์. 2534. การบริหารการเงินและนโยบายการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์:ประมวล
บทความเกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์ เล่ม 5. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร.
- ไพโรจน์ ลิ่มศรีสกุลวงศ์. 2543. การวิเคราะห์งบการเงินสำหรับการตัดสินใจของผู้บริหาร เอกสาร
ประกอบการบรรยาย เรื่อง หลักการบริหารการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์. กรุงเทพฯ: ชุมนุม
สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย.

ภัทรธิดา แก้วดี. 2547. การพัฒนาสหกรณ์ออมทรัพย์: กรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ รพช. จำกัด.

เชียงใหม่: ปัญหาพิเศษปริญญาโท มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วรเทพ ไวกยวิโรจน์. 2533. แหล่งเงินทุนและทุนบริการของสหกรณ์: ประมวลบทความ

เกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์ เล่ม 4. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

สาโรจ อังสุมาลิน. 2528. การบริหารการเงินสหกรณ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2546. “การสร้างดัชนีชี้วัด” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.ftpi.or.th> (16 ตุลาคม 2546)

หทัยชนก คงเพ็ช. 2547. การศึกษาความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรจากการ

พัฒนาบุคลากรของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์

ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ไอพาร ไชยประวัตติ. 2530. การลงทุนในกลุ่มประเทศอาเซียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทอโต้คอม

แอนด์พริ้น จำกัด.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตารางภาคผนวก

ตารางผนวก 1 ข้อมูลทางการเงินประกอบการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรขนาดเล็กลงมา

หน่วย: บาท

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อ									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
สินทรัพย์หมุนเวียน	-	448,533.99	82,063.25	-	-	-	377,075.20	-	720,239.72	1,627,912.16
สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว	-	37,542,272.00	18,863.25	-	-	-	323,383.85	-	683,935.10	38,568,454.20
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	-	455,233.99	82,066.25	-	-	-	380,313.20	-	741,194.97	1,658,808.41
หนี้สินหมุนเวียน	-	191,988.47	18,635.27	-	-	-	163,837.45	-	185,171.12	559,632.31
หนี้สินทั้งสิ้น	-	191,988.47	18,635.27	-	-	-	163,837.45	-	303,879.83	678,341.02
ทุนของสหกรณ์	-	63,245.52	63,430.98	-	-	-	216,475.75	-	437,315.14	780,467.39
สินค้ำคงเหลือถาวรเฉลี่ย	-	-	31,600.00	-	-	-	69,813.75	-	185.40	101,599.15
สินทรัพย์ทั้งสิ้นถาวรเฉลี่ย	-	408,976.14	83,356.89	-	-	-	663,351.33	-	683,284.52	1,838,968.88
ทุนสหกรณ์ถาวรเฉลี่ย	-	221,137.23	63,944.09	-	-	-	268,679.57	-	393,380.41	947,141.30
ขาย/บริการ	-	335,676.79	5,119.00	-	-	-	395,752.26	-	224,962.00	961,510.05
ต้นทุนสินค้าขาย	-	43,060.00	3,400.00	-	-	-	82,427.50	-	53,519.20	182,406.70
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	-	284,622.15	4,125.21	-	-	-	383,128.95	-	199,674.03	871,550.34
รายได้ทั้งสิ้น	-	345,302.08	5,549.00	-	-	-	409,915.54	-	246,982.93	1,007,749.55
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	-	93,886.95	1,719.00	-	-	-	40,193.72	-	58,430.31	194,229.98
กำไร (ขาดทุน) จากการ	-	60,679.93	1,423.79	-	-	-	26,786.59	-	47,308.90	136,199.21
ดำเนินงาน										
กำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี	-	84,993.93	1,423.79	-	-	-	25,186.59	-	47,308.90	158,913.21

ตารางผนวก 1 (ต่อ)

ตารางผนวก 1 (ต่อ)

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อย									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ลูกหนี้เงินให้กู้	-	93,518.00	12,000.00	-	-	-	9,000.00	-	176,834.00	291,352.00
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	-	35,822.00	0.00	-	-	-	0.00	-	0.00	35,822.00
ลูกหนี้เงินให้กู้										
ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ	-	57,696.00	12,000.00	-	-	-	9,000.00	-	176,834.00	255,530.00
ทุนเรือนหุ้นและทุนสำรอง	-	181,604.18	83,500.00	-	-	-	185,063.65	-	381,522.31	831,690.14
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	-	38,732.48	299.00	-	-	-	17,586.41	-	22,328.94	78,946.83

ตารางผนวก 2 ข้อมูลทางการเงินประกอบการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรขนาดเล็ก

หน่วย: บาท

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อ									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
สินทรัพย์หมุนเวียน	1,933,629.12	27,790,748.41	3,271,916.46	1,056,129.52	-	-	7,998,934.85	-	34,135,980.42	76,187,338.78
สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว	1,732,071.60	26,986,950.48	3,249,342.09	971,658.52	-	-	7,204,991.51	-	32,448,843.14	72,593,857.34
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	1,941,048.18	28,117,478.25	3,416,331.74	1,153,430.47	-	-	8,537,242.22	-	35,396,422.35	78,561,953.21
หนี้สินหมุนเวียน	1,233,223.41	7,731,206.18	643,777.96	584,246.01	-	-	1,708,049.78	-	17,017,742.79	28,918,246.13
หนี้สินทั้งสิ้น	1,433,223.41	8,185,552.62	1,324,927.96	652,953.84	-	-	2,097,324.57	-	19,417,045.20	33,111,027.60
ทุนของสหกรณ์	507,824.77	19,931,925.63	2,091,403.78	500,476.63	-	-	6,439,917.65	-	15,979,377.15	45,450,925.61
สินค้าคงเหลือถาวร	104,551.62	257,999.78	4,212.50	42,130.50	-	-	208,368.74	-	773,654.75	1,390,917.89
สินทรัพย์ทั้งสิ้นถาวร	1,698,786.38	27,289,895.34	3,402,653.11	1,185,006.53	-	-	7,358,182.17	-	33,729,431.06	74,663,954.59
ทุนสหกรณ์ถาวร	465,821.50	18,669,020.16	2,034,525.53	436,623.10	-	-	5,362,026.65	-	14,905,136.02	41,873,152.96
ขาย/บริการ	758,198.06	16,383,037.85	564,733.20	4,151,695.20	-	-	63,039,555.80	-	17,934,696.40	102,831,916.51
ต้นทุนสินค้าขาย	638,915.18	6,001,570.85	384,181.00	2,457,458.00	-	-	3,067,705.53	-	11,321,565.84	23,871,396.40
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	725,503.20	14,712,213.66	540,166.17	4,161,894.72	-	-	61,443,378.95	-	16,853,667.30	98,436,824.00
รายได้ทั้งสิ้น	795,845.40	17,143,450.40	623,192.44	4,206,017.29	-	-	63,701,663.43	-	18,782,987.37	105,253,156.33
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	99,444.69	4,285,553.32	135,660.00	149,936.44	-	-	4,222,295.13	-	2,872,234.81	11,765,124.39
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงาน	70,342.20	2,431,236.74	83,026.27	44,122.57	-	-	2,258,284.48	-	1,929,320.07	6,816,332.33
กำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี	70,342.20	2,431,236.74	83,026.27	44,122.57	-	-	2,573,189.69	-	1,929,320.07	7,131,237.54

ตารางผนวก 2 (ต่อ)

ตารางผนวก 2 (ต่อ)

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อย									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ลูกหนี้เงินให้กู้	1,024,704.00	9,758,499.72	1,709,441.74	107,000.00	-	-	804,019.00		17,666,243.04	31,069,907.50
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	0.00	178,548.05	48,000.00	0.00	-	-	1,800.00		278,770.06	507,118.11
ลูกหนี้เงินให้กู้										
ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ	1,024,704.00	9,579,951.67	1,661,441.74	107,000.00	-	-	802,219.00	-	17,387,472.98	30,562,789.39
ทุนเรือนหุ้นและ	426,092.57	14,259,711.22	1,562,567.97	440,121.14	-	-	3,485,581.31	-	12,902,645.21	33,076,719.42
ทุนสำรอง										
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	45,096.40	1,433,911.98	56,217.92	156,900.96	-	-	1,287,961.83	-	1,062,436.36	4,042,525.45

ตารางผนวก 3 ข้อมูลทางการเงินประกอบการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรขนาดกลาง

หน่วย: บาท

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อ									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
สินทรัพย์หมุนเวียน	51,121,896.55	189,658,201.18	28,394,239.45	47,142,729.99	6,159,076.50	-	215,821,830.82	-	165,225,013.02	703,522,987.51
สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว	50,311,524.08	183,445,388.92	24,939,264.22	41,842,920.90	6,000,431.01	-	209,098,398.79	-	155,033,185.61	670,671,113.53
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	52,228,625.26	198,715,169.11	37,362,804.23	63,345,105.37	6,181,298.16	-	249,221,253.16	-	179,703,014.70	786,757,269.99
หนี้สินหมุนเวียน	17,535,048.05	88,207,311.77	9,996,446.79	24,107,019.58	2,222,320.61	-	35,847,834.99	-	91,285,639.71	269,201,621.50
หนี้สินทั้งสิ้น	21,664,184.25	93,852,415.08	18,088,584.03	33,934,696.13	3,189,909.58	-	43,029,222.05	-	106,784,990.06	320,544,001.18
ทุนของสหกรณ์	30,564,441.01	104,862,754.03	19,274,220.20	29,410,409.24	2,991,388.58	-	206,192,031.11	-	72,918,024.64	466,213,268.81
สินค้างเหลือถัวเฉลี่ย	449,472.18	3,461,877.97	2,009,223.45	3,702,523.86	47,152.28	-	2,081,546.70	-	5,592,438.35	17,344,234.79
สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย	49,453,289.83	179,953,730.65	36,021,011.66	59,450,369.83	6,081,754.48	-	201,892,862.15	-	165,711,393.91	698,564,412.51
ทุนสหกรณ์ถัวเฉลี่ย	29,258,712.63	97,116,264.47	17,712,574.20	26,854,851.70	2,970,366.55	-	162,073,792.43	-	67,465,499.69	403,452,061.67
ขาย/บริการ	23,364,811.30	136,585,000.67	109,457,275.15	252,308,200.92	1,097,788.45	-	2,131,322,600.25	-	202,924,146.89	2,857,059,823.63
ต้นทุนสินค้าขาย	14,778,920.75	97,310,279.54	63,903,586.78	94,320,438.81	462,320.67	-	40,125,352.87	-	123,249,408.39	434,150,307.81
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	21,765,792.92	128,495,145.88	107,708,810.87	247,482,924.89	1,099,498.55	-	2,052,807,768.62	-	199,931,387.25	2,759,291,328.98
รายได้ทั้งสิ้น	24,465,849.49	140,358,641.31	111,354,497.78	254,735,910.86	1,178,698.55	-	2,157,185,112.49	-	208,516,855.37	2,897,795,565.85
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	6,411,997.91	21,509,215.16	7,119,762.36	20,875,756.58	516,115.78	-	153,947,293.34	-	21,010,404.94	231,390,546.07
กำไร (ขาดทุน) จากการ	2,700,056.57	11,863,495.43	3,645,686.91	7,252,985.97	79,200.00	-	104,377,343.87	-	8,585,468.12	138,504,236.87
ดำเนินงาน										
กำไร (ขาดทุน) สุทธิประจำปี	2,698,359.29	11,945,172.92	3,152,546.34	7,252,985.97	79,200.00	-	108,335,748.49	-	8,963,546.76	142,427,559.77

ตารางผนวก 3 (ต่อ)

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อย									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ลูกหนี้เงินให้กู้	35,094,168.20	108,942,903.76	9,525,378.18	5,897,370.00	4,091,856.00	-	10,540,252.17	-	92,646,443.76	266,738,372.07
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ						-	153,623.75	-	2,561,847.52	7,731,393.50
ลูกหนี้เงินให้กู้	2,292,748.75	2,021,655.05	165,936.33	186,182.10	349,400.00					
ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ	32,801,419.45	106,921,248.71	9,359,441.85	5,711,187.90	3,742,456.00	-	10,386,628.42	-	90,084,596.24	259,006,978.57
ทุนเรือนหุ้นและ	23,673,352.86	79,796,772.45	12,795,239.89	17,506,402.97	2,464,986.91	-	82,146,348.28	-	59,827,349.80	278,210,453.16
ทุนสำรอง										
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	1,939,035.05	6,647,823.97	2,956,618.57	5,158,641.37	260,976.50	-	40,845,686.71	-	9,591,754.69	67,400,536.86

ตารางผนวก 4 ข้อมูลทางการเงินประกอบการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อย								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
สินทรัพย์หมุนเวียน	235,641,340.50	89,985,453.57	53,901,987.68	397,166,072.06	74,005,520.51	1,190,579.29	27,499,737.05	12,978,265.41	2,577,336,742.87
สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว	228,419,333.08	84,868,224.62	51,285,254.27	362,809,108.40	72,521,231.29	652,484.15	24,854,172.29	10,829,671.97	2,475,574,644.68
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	248,302,336.08	104,540,254.22	65,921,804.74	570,243,820.72	76,739,157.84	1,529,354.60	37,074,620.01	16,615,724.36	2,791,293,408.69
หนี้สินหมุนเวียน	129,421,123.82	42,435,372.49	37,312,409.12	233,492,410.01	53,533,065.49	970,914.10	6,150,981.43	1,105,641.98	1,683,242,395.37
หนี้สินทั้งสิ้น	141,733,308.25	47,940,796.87	42,000,277.43	304,992,971.84	55,349,154.10	1,032,634.10	7,957,073.75	1,656,874.76	1,792,555,968.99
ทุนของสหกรณ์	106,569,028.29	56,599,457.35	23,921,527.31	265,250,848.88	21,390,003.74	496,720.50	29,117,546.26	14,958,849.60	998,737,439.70
สินค้าคงเหลือถาวร	2,324,723.71	3,404,595.19	1,145,729.02	14,610,229.16	333,396.04	289,394.81	668,464.99	1,502,459.91	31,796,329.39
สินทรัพย์ทั้งสิ้นถาวร	244,298,024.38	95,704,273.79	65,522,603.02	536,380,560.19	72,541,861.83	1,172,558.17	32,101,265.63	16,068,076.14	2,730,234,584.91
ทุนสหกรณ์ถาวร	101,527,923.27	52,761,810.66	22,201,448.85	240,260,602.02	20,292,321.00	545,322.11	25,796,620.89	14,461,684.46	994,500,788.22
ขาย/บริการ	145,458,190.24	114,030,372.62	180,608,950.09	2,147,858,754.58	14,579,041.09	2,259,921.00	303,993,873.56	16,179,716.25	1,103,064,246.06
ต้นทุนสินค้าขาย	45,213,096.14	74,571,981.19	108,701,738.89	532,698,496.32	4,548,893.16	1,964,746.34	9,401,639.79	14,804,786.55	675,131,806.89
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	142,309,858.78	111,456,984.95	181,094,303.00	2,096,907,190.41	13,886,227.83	2,315,579.43	300,982,734.67	16,996,302.56	1,079,618,875.09
รายได้ทั้งสิ้น	150,695,129.55	118,271,051.80	184,834,688.49	2,162,174,489.90	15,790,765.38	2,328,279.22	309,902,151.42	17,282,519.79	1,159,761,592.98
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	18,814,551.57	14,036,325.78	6,960,818.11	194,647,858.64	5,523,715.48	295,174.66	13,218,532.09	1,057,200.70	191,811,620.57
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงาน	8,385,270.77	6,814,096.85	3,740,385.49	65,267,299.49	1,904,537.55	12,699.79	8,919,416.75	286,217.23	80,142,717.89
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	8,270,355.01	7,054,977.27	3,946,400.45	65,561,671.85	1,844,210.37	12,699.79	11,158,311.77	286,217.23	84,157,306.18
ประจำปี									

ตารางผนวก 4 (ต่อ)

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อย									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ลูกหนี้เงินให้กู้	70,968,365.72	9,003,709.00	20,595,188.69	25,018,276.98	54,730,942.50	584,866.75	2,623,548.00	258,000.00	1,839,114,196.89	2,172,897,094.53
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	5,100,751.12	1,148,607.95	124,385.10	214,421.70	172,118.90	344,642.75	0.00	0.00	29,232,080.27	36,337,007.79
ลูกหนี้เงินให้กู้										
ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ	165,867,614.60	57,855,101.05	20,470,803.59	24,803,855.28	54,558,823.60	240,224.00	2,623,548.00	258,000.00	1,809,882,116.62	2,136,560,086.74
ทุนเรือนหุ้นและ	87,868,489.24	42,757,109.32	15,951,027.59	147,160,378.95	21,266,387.90	479,021.71	13,492,467.65	16,479,834.94	800,453,619.26	1,145,908,336.56
ทุนสำรอง										
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	8,220,244.24	6,286,422.52	3,470,435.47	34,629,011.69	2,238,884.64	227,750.50	3,605,388.94	1,473,644.89	80,164,641.68	140,316,424.57

ตารางผนวก 5 ข้อมูลทางการเงินประกอบการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่มาก

หน่วย: บาท

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อ									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
สินทรัพย์หมุนเวียน	115,101,998.34	9,318,216.00	-	1,541,644,762.80	265,583,092.74	-	-	1,061,350,800.74	40,842,195,487.78	43,835,194,358.40
สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว	107,483,942.06	8,216,125.05	-	1,227,386,590.81	248,709,333.56	-	-	734,068,287.76	38,861,409,013.32	41,187,273,292.56
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	124,981,069.82	10,501,217.76	-	2,254,164,201.51	295,784,457.01	-	-	1,347,754,274.62	43,601,204,959.43	47,634,390,180.15
หนี้สินหมุนเวียน	75,314,703.73	6,038,792.30	-	868,455,614.44	164,267,273.94	-	-	341,255,818.30	26,703,165,703.30	28,158,497,906.01
หนี้สินทั้งสิ้น	80,173,162.60	6,948,682.30	-	1,240,798,291.96	175,990,803.06	-	-	385,536,189.44	27,865,275,658.49	29,754,722,787.85
ทุนของสหกรณ์	44,807,907.22	3,552,535.46	-	1,013,365,909.55	119,793,653.95	-	-	962,218,085.18	15,735,929,300.94	17,879,667,392.30
สินค้ำคงเหลือถาวร	817,796.26	1,854,751.35	-	41,867,704.68	2,939,305.35	-	-	197,327,687.51	317,193,789.29	562,001,034.44
สินทรัพย์ทั้งสิ้นถาวร	119,889,717.97	11,163,523.57	-	2,096,289,720.53	285,690,118.19	-	-	1,383,519,661.70	42,239,052,336.78	46,135,605,078.74
ทุนสหกรณ์ถาวร	43,466,733.46	3,193,235.04	-	980,802,387.46	114,274,088.29	-	-	933,295,825.12	15,046,923,795.44	17,121,956,064.81
ขาย/บริการ	39,782,537.65	12,174,926.49	-	5,012,856,253.86	250,308,519.63	-	-	3,127,641,462.19	11,395,513,119.44	19,838,276,819.26
ต้นทุนสินค้าขาย	25,458,130.67	10,721,547.00	-	848,186,296.45	117,177,119.49	-	-	2,426,726,974.22	5,388,671,126.55	8,816,941,194.38
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	38,600,698.62	12,068,365.29	-	4,867,497,559.56	247,233,664.07	-	-	3,143,747,812.20	10,754,053,020.68	19,063,201,120.42
รายได้ทั้งสิ้น	41,315,342.50	12,458,095.13	-	5,037,245,882.65	263,667,691.90	-	-	3,192,863,100.53	12,062,685,545.09	20,610,235,657.80
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	7,400,758.17	1,290,085.49	-	443,707,290.49	37,704,113.33	-	-	123,979,007.92	2,796,165,872.58	3,410,247,127.98
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงาน	2,714,643.88	389,729.84	-	169,748,323.09	16,434,027.83	-	-	49,115,288.33	1,308,632,524.41	1,547,034,537.38
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	1,932,836.52	389,759.84	-	169,748,323.09	16,392,904.47	-	-	52,740,544.24	1,304,521,949.21	1,545,726,317.37
ประจำปี										-

ตารางผนวก 5 (ต่อ)

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อย									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ลูกหนี้เงินให้กู้	98,352,013.00	7,107,869.00	-	105,298,993.74	149,296,921.00	-	-	25,358,731.70	30,341,901,952.40	30,727,316,480.84
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	0.00	1,690.00	-	5,232,905.33	229,881.30	-	-	33,190.39	234,615,628.53	240,113,295.55
ลูกหนี้เงินให้กู้										
ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ	98,352,013.00	7,106,179.00	-	100,066,088.41	149,067,039.70	-	-	25,325,541.31	30,107,286,323.87	30,487,203,185.29
ทุนเรือนหุ้นและ	39,758,622.08	2,964,886.78	-	500,942,533.81	74,915,525.31	-	-	883,557,926.83	13,212,765,623.26	4,714,905,118.07
ทุนสำรอง										
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	3,249,125.08	550,143.24	-	95,611,853.49	10,003,240.30	-	-	70,651,992.15	722,067,207.03	902,133,561.29

ตารางผนวก 6 ข้อมูลทางการเงินประกอบการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร โดยรวม

หน่วย: บาท

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อ									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
สินทรัพย์	403,798,864.51	317,201,153.15	85,650,206.84	1,987,009,694.37	345,747,689.75	1,190,579.29	251,697,577.92	1,074,329,066.15	43,619,613,463.81	48,086,238,295.79
หมุนเวียน										
สินทรัพย์	387,946,870.82	303,892,111.79	79,492,723.83	1,633,010,278.63	327,230,995.86	652,484.15	241,480,946.44	744,897,959.73	41,525,146,621.85	45,243,750,993.10
หมุนเวียนเร็ว										
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	427,453,079.80	342,329,353.33	106,783,006.96	2,888,906,558.07	378,704,913.01	1,529,354.60	295,213,428.59	1,364,369,998.98	46,608,339,000.14	52,413,628,693.48
หนี้สินหมุนเวียน	223,504,099.01	144,604,671.21	47,971,269.14	1,126,639,290.04	220,022,660.04	970,914.10	43,870,703.65	342,361,460.28	28,494,896,652.29	30,644,841,719.76
หนี้สินทั้งสิ้น	245,003,878.51	157,119,435.34	61,432,424.69	1,580,378,913.77	234,529,866.74	1,032,634.10	53,247,457.82	387,193,064.20	29,784,337,542.57	32,504,275,217.74
ทุนของสหกรณ์	182,449,201.29	185,209,917.99	45,350,582.27	1,308,527,644.30	144,175,046.27	496,720.50	241,965,970.77	977,176,934.78	16,824,001,457.57	19,909,353,475.74
สินค้าคงเหลือ	3,696,543.76	8,979,224.29	3,190,764.97	60,222,588.19	3,319,853.66	289,394.81	3,028,194.17	198,830,147.42	355,356,397.17	636,913,108.44
ถัวเฉลี่ย										
สินทรัพย์ทั้งสิ้น	415,339,818.55	314,520,399.48	105,029,624.67	2,693,305,657.07	364,313,734.50	1,172,558.17	242,015,661.27	1,399,587,737.84	45,169,411,031.17	50,704,696,222.72
ถัวเฉลี่ย										
ทุนสหกรณ์	174,719,190.86	171,961,467.55	42,012,492.66	1,248,354,464.28	137,536,775.84	545,322.11	193,501,119.53	947,757,509.57	16,124,188,599.77	19,040,576,942.17
ถัวเฉลี่ย										
ขาย/บริการ	209,363,737.25	279,509,014.42	290,636,077.44	7,417,174,904.56	265,985,349.17	2,259,921.00	2,498,751,781.87	3,143,821,178.44	12,719,661,170.79	26,827,163,134.94
ต้นทุนสินค้าขาย	86,089,062.74	188,648,438.58	172,362,906.67	1,477,662,689.58	122,188,333.32	1,964,746.34	52,677,125.69	2,441,531,760.77	6,198,427,426.87	10,741,552,490.56
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	203,401,853.52	267,017,331.93	289,347,405.25	7,216,049,569.58	262,219,390.45	2,315,579.43	2,415,617,011.19	3,160,744,114.76	12,050,656,624.35	25,867,368,880.46
รายได้ทั้งสิ้น	217,272,166.94	288,576,570.72	296,817,927.71	7,458,362,300.70	280,637,155.83	2,328,279.22	2,531,198,842.88	3,210,145,620.32	13,449,993,963.74	27,735,332,828.06
กำไร (ขาดทุน)	32,726,752.34	41,215,066.70	14,217,959.47	659,380,842.15	43,743,944.59	295,174.66	171,428,314.28	125,036,208.62	3,011,918,563.21	4,099,962,826.02
ขั้นต้น										

ตารางผนวก 6 (ต่อ)

ข้อมูลทางการเงิน	รูปแบบย่อ									ภาพรวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ลูกหนี้เงินให้กู้	305,439,250.92	184,906,499.48	31,842,008.61	136,321,640.72	208,119,719.50	584,866.75	13,976,819.17	25,616,731.70	32,291,505,670.09	33,198,313,206.94
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้	7,393,499.87	3,386,323.05	338,321.43	5,633,509.13	751,400.20	344,642.75	155,423.75	33,190.39	266,688,326.38	284,724,636.95
ลูกหนี้เงินกู้สุทธิ	298,045,751.05	181,520,176.43	31,503,687.18	130,688,131.59	207,368,319.30	240,224.00	13,821,395.42	25,583,541.31	32,024,817,343.71	32,913,588,569.99
ทุนเรือนหุ้นและหุ้นสำรอง	151,726,556.75	139,960,083.95	30,392,335.45	666,049,436.87	98,646,900.12	479,021.71	99,309,460.89	900,037,761.77	14,086,330,759.84	16,172,932,317.35
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	13,453,500.77	14,957,034.19	6,483,570.96	135,556,407.51	12,503,101.44	227,750.50	45,756,623.89	72,125,637.04	812,908,368.70	1,113,971,995.00

ตารางผนวก 7 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

หน่วย: เท่า

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	1.57	2.92	1.82	1.53	1.81
รูปแบบย่อย 2	2.34	3.59	2.15	2.19	1.54	2.19
รูปแบบย่อย 3	4.40	5.08	2.84	1.44	-	1.79
รูปแบบย่อย 4	-	1.81	1.96	1.70	1.78	1.76
รูปแบบย่อย 5	-	-	2.77	1.38	1.62	1.57
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	1.23	-	1.23
รูปแบบย่อย 7	2.30	4.68	6.02	4.47	-	5.74
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	11.74	3.11	3.14
รูปแบบย่อย 9	3.89	2.01	1.81	1.53	1.53	1.53
ภาพรวมปีสถิติ 2545	2.91	2.63	2.61	1.59	1.56	1.57
ภาพรวมปีสถิติ 2544	2.80	2.51	2.16	1.48	1.52	1.52

ตารางผนวก 8 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว

หน่วย: เท่า

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	1.40	2.87	1.76	1.43	1.74
รูปแบบย่อย 2	1.96	3.49	2.08	2.00	1.36	2.10
รูปแบบย่อย 3	1.01	5.05	2.49	1.37	-	1.66
รูปแบบย่อย 4	-	1.66	1.74	1.35	1.41	1.45
รูปแบบย่อย 5	-	-	2.70	1.51	1.51	1.49
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	0.67	-	0.67
รูปแบบย่อย 7	1.97	4.22	5.83	4.04	-	5.50
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	9.79	2.15	2.18
รูปแบบย่อย 9	3.69	1.91	1.70	1.47	1.46	1.46
ภาพรวมปีสถิติ 2545	2.50	2.51	2.49	1.51	1.60	1.48
ภาพรวมปีสถิติ 2544	2.31	2.13	1.89	1.27	1.32	1.32

ตารางผนวก 9 อัตราหนี้สินต่อทุน

หน่วย: เท่า

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	2.82	0.71	1.33	1.79	1.34
รูปแบบย่อย 2	0.73	0.41	0.90	0.85	1.96	0.85
รูปแบบย่อย 3	0.29	0.63	0.94	1.76	-	1.35
รูปแบบย่อย 4	-	1.30	1.15	1.15	1.22	1.21
รูปแบบย่อย 5	-	-	1.07	2.59	1.47	1.63
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	2.08	-	2.08
รูปแบบย่อย 7	0.76	0.33	0.21	0.27	-	0.22
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	0.11	0.40	0.40
รูปแบบย่อย 9	0.69	1.22	1.46	1.79	1.77	1.77
ภาพรวมปีสถิติ 2545	0.69	0.73	0.69	1.58	1.66	1.63
ภาพรวมปีสถิติ 2544	0.44	0.70	0.96	1.87	1.76	1.76

ตารางผนวก 10 อัตราหมุนของสินค้า

หน่วย: ครั้ง

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	6.11	32.88	19.45	31.13	23.29
รูปแบบย่อย 2	0.00 ¹	23.26	28.11	21.90	5.78	21.01
รูปแบบย่อย 3	0.11	91.20	31.81	94.33	-	54.02
รูปแบบย่อย 4	-	58.33	25.47	36.46	20.26	24.54
รูปแบบย่อย 5	-	-	9.80	13.64	39.87	36.81
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	6.79	-	6.79
รูปแบบย่อย 7	1.18	14.72	19.23	14.06	-	17.40
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	9.85	12.30	12.28
รูปแบบย่อย 9	288.67	14.63	22.04	21.23	16.99	17.44
ภาพรวมปีสถิติ 2545	1.80	17.16	25.03	26.15	15.69	16.87
ภาพรวมปีสถิติ 2544	32.61	32.61	42.52	94.33	13.23	16.05

¹ หมายถึง อัตราหมุนของสินค้าที่มีจำนวนรอบมากจนหาค่าไม่ได้

ตารางผนวก 11 อายุเฉลี่ยของสินค้า

หน่วย: วัน

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	59.73	11.10	18.77	11.72	15.67
รูปแบบย่อย 2	0.00 ¹	15.69	12.99	16.66	63.14	17.37
รูปแบบย่อย 3	3392.35	4.00	11.48	3.87	-	6.76
รูปแบบย่อย 4	-	6.26	14.33	10.01	18.02	14.88
รูปแบบย่อย 5	-	-	37.33	26.75	9.16	9.92
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	53.76	-	53.76
รูปแบบย่อย 7	309.14	24.79	18.93	25.95	-	20.98
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	37.04	29.68	29.72
รูปแบบย่อย 9	1.26	24.94	16.56	17.19	21.49	20.93
ภาพรวมปีสถิติ 2545	203.30	21.27	14.58	13.96	23.27	21.64
ภาพรวมปีสถิติ 2544	11.19	14.24	8.58	63.14	27.59	22.74

¹ หมายถึง อายุเฉลี่ยของสินค้าที่มีจำนวนวันน้อยมากจนหาค่าไม่ได้

ตารางผนวก 12 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

หน่วย: รอบ

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	0.45	0.47	0.60	0.33	0.50
รูปแบบย่อย 2	0.82	0.60	0.76	1.19	1.09	0.89
รูปแบบย่อย 3	0.06	0.17	3.04	2.76	-	2.77
รูปแบบย่อย 4	-	3.50	4.24	4.00	2.39	2.75
รูปแบบย่อย 5	-	-	0.18	0.20	0.88	0.73
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	1.93	-	1.93
รูปแบบย่อย 7	0.60	8.57	10.56	9.47	-	10.32
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	1.01	2.26	2.25
รูปแบบย่อย 9	0.33	0.53	1.22	0.40	0.27	0.28
ภาพรวมปีสถิติ 2545	0.52	1.38	4.09	1.06	0.43	0.53
ภาพรวมปีสถิติ 2544	3.84	2.66	3.25	1.14	0.45	0.54

ตารางผนวก 13 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

หน่วย: ร้อยละ

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	46.85	49.47	61.68	34.46	52.31
รูปแบบย่อย 2	84.43	62.82	78.00	123.58	111.60	91.75
รูปแบบย่อย 3	6.66	18.31	309.14	282.09	-	282.60
รูปแบบย่อย 4	-	354.94	428.48	403.10	240.29	276.92
รูปแบบย่อย 5	-	-	19.38	21.77	92.29	77.03
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	198.56	-	198.56
รูปแบบย่อย 7	61.78	865.73	1068.48	965.39	-	1045.88
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	107.56	2.26	229.36
รูปแบบย่อย 9	36.15	55.69	125.83	42.48	28.56	29.78
ภาพรวมปีสถิติ 2545	54.80	140.97	414.82	108.62	44.67	54.70
ภาพรวมปีสถิติ 2544	386.96	271.77	330.62	1045.88	47.40	55.74

ตารางผนวก 14 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น

หน่วย: ร้อยละ

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	4.14	5.46	3.43	2.26	3.34
รูปแบบย่อย 2	14.84	8.91	6.59	7.12	3.49	6.85
รูปแบบย่อย 3	1.71	2.44	10.12	5.71	-	7.11
รูปแบบย่อย 4	-	3.72	12.20	12.17	8.10	9.00
รูปแบบย่อย 5	-	-	1.30	2.63	5.75	5.06
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	1.08	-	1.08
รูปแบบย่อย 7	4.04	30.69	51.70	27.79	-	47.76
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	1.78	3.55	3.53
รูปแบบย่อย 9	6.92	5.72	5.18	2.94	3.10	3.10
ภาพรวมปีสถิติ 2545	7.41	9.13	19.83	4.62	3.35	3.68
ภาพรวมปีสถิติ 2544	6.32	10.95	11.84	4.38	3.76	3.88

ตารางผนวก 15 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนลงทุน

หน่วย: ร้อยละ

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	15.10	9.22	8.15	4.45	7.42
รูปแบบย่อย 2	38.43	13.02	12.30	13.37	12.20	12.74
รูปแบบย่อย 3	2.23	4.08	17.80	17.78	-	17.10
รูปแบบย่อย 4	-	10.11	27.01	27.29	17.31	19.43
รูปแบบย่อย 5	-	-	2.67	9.09	14.35	13.32
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	2.33	-	2.33
รูปแบบย่อย 7	9.37	47.99	66.84	43.25	-	63.10
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	1.98	5.65	5.59
รูปแบบย่อย 9	12.03	12.94	13.29	8.46	8.67	8.68
ภาพรวมปีสถิติ 2545	16.78	17.03	35.30	12.38	9.03	9.86
ภาพรวมปีสถิติ 2544	16.71	19.85	23.02	12.95	10.34	10.70

ตารางผนวก 16 อัตราค่าไร่ขั้นต้น

หน่วย: ไร่ละ

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	13.12	27.44	12.93	18.60	15.63
รูปแบบย่อย 2	27.97	26.16	15.75	12.31	10.60	14.75
รูปแบบย่อย 3	33.58	24.02	6.50	3.85	-	4.89
รูปแบบย่อย 4	-	3.61	8.27	9.06	8.85	8.89
รูปแบบย่อย 5	-	-	47.01	37.89	15.06	16.45
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	13.06	-	13.06
รูปแบบย่อย 7	10.16	6.70	7.22	4.35	-	6.86
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	6.53	3.96	3.98
รูปแบบย่อย 9	25.97	16.01	10.35	17.39	24.54	23.68
ภาพรวมปีสถิติ 2545	20.20	11.44	8.10	11.08	17.19	15.28
ภาพรวมปีสถิติ 2544	3.91	7.00	8.10	37.89	16.80	15.10

ตารางผนวก 17 อัตราค่าใช้จ่าบ

หน่วย: ร้อยละ

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	91.16	88.96	94.44	93.43	93.62
รูปแบบย่อย 2	82.43	85.82	91.55	94.24	96.87	92.53
รูปแบบย่อย 3	74.34	86.68	96.73	97.98	-	97.48
รูปแบบย่อย 4	-	98.95	97.15	96.98	96.63	96.75
รูปแบบย่อย 5	-	-	93.28	87.94	93.77	93.44
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	99.45	-	99.45
รูปแบบย่อย 7	93.47	96.45	95.16	97.12	-	95.43
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	98.34	98.46	98.46
รูปแบบย่อย 9	80.85	89.73	95.88	93.09	89.15	89.60
ภาพรวมปีสถิติ 2545	86.48	93.52	95.22	95.74	92.49	93.27
ภาพรวมปีสถิติ 2544	98.36	95.97	96.42	99.45	92.06	93.03

ตารางผนวก 18 อัตราค่าไรสุทธิ

หน่วย: ไร่/ละ

แบบ	ขนาด					รวม
	เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
รูปแบบย่อย 1	-	9.28	11.55	5.69	4.86	6.20
รูปแบบย่อย 2	25.32	14.84	8.75	6.19	3.20	7.84
รูปแบบย่อย 3	27.81	14.70	2.88	2.19	-	2.47
รูปแบบย่อย 4	-	1.06	2.87	3.05	3.39	3.27
รูปแบบย่อย 5	-	-	7.21	12.65	6.55	6.89
รูปแบบย่อย 6	-	-	-	0.56	-	0.56
รูปแบบย่อย 7	6.36	4.08	5.08	3.67	-	4.89
รูปแบบย่อย 8	-	-	-	1.77	1.69	1.69
รูปแบบย่อย 9	21.03	10.76	4.42	7.63	11.45	11.00
ภาพรวมปีสถิติ 2545	16.53	6.93	4.99	4.53	7.79	7.00
ภาพรวมปีสถิติ 2544	1.65	4.12	3.64	3.84	8.30	7.25

ตารางผนวก 19 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					โดยรวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	-	1.57	2.92	1.82	1.53	1.81
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	-	1.40	2.87	1.76	1.43	1.74
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	-	2.82	0.71	1.33	1.79	1.34
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	-	6.11	32.88	19.45	31.13	23.29
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	-	59.73	11.10	18.77	11.72	15.67
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	-	0.45	0.47	0.60	0.33	0.50
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	-	46.85	49.47	61.68	34.46	52.31
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	-	4.14	5.46	3.43	2.26	3.34
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	-	15.10	9.22	8.15	4.45	7.42
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	-	13.12	27.44	12.93	18.60	15.63
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	-	91.16	88.96	94.44	93.43	93.62
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	-	9.28	11.55	5.69	4.86	6.20

ตารางผนวก 20 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					โดยรวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	2.34	3.59	2.15	2.12	1.54	2.19
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	1.96	3.49	2.08	2.00	1.36	2.10
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	0.73	0.41	0.90	0.85	1.96	0.85
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	0.00	23.26	28.11	21.90	5.78	21.01
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	0.00	15.69	12.99	16.66	63.14	17.37
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	0.82	0.60	0.76	1.19	1.09	0.89
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	84.43	62.82	78.00	123.58	111.60	91.75
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	14.84	8.91	6.59	7.12	3.49	6.85
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	38.43	13.02	12.30	13.37	12.20	12.74
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	27.97	26.16	15.75	12.31	10.60	14.75
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	82.43	85.82	91.55	94.24	96.87	92.53
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	25.32	14.84	8.75	6.19	3.20	7.84

ตารางผนวก 21 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์เลี้ยงสัตว์

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					โดยรวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	4.40	5.08	2.84	1.44	-	1.79
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	1.01	5.05	2.49	1.37	-	1.66
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	0.29	0.63	0.94	1.76	-	1.35
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	0.11	91.20	31.81	94.33	-	54.02
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	3392.35	4.00	11.48	3.87	-	6.76
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	0.06	0.17	3.04	2.76	-	2.77
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	6.66	18.31	309.14	282.09	-	282.60
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	1.71	2.44	10.12	5.71	-	7.11
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	2.23	4.08	17.80	17.78	-	17.10
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	33.58	24.02	6.50	3.85	-	4.89
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	74.34	86.68	96.73	97.98	-	97.48
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	27.81	14.70	2.88	2.19	-	2.47

ตารางผนวก 22 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์โคนม

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					โดยรวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	-	1.81	1.96	1.70	1.78	1.76
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	-	1.66	1.74	1.55	1.41	1.45
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	-	1.30	1.15	1.15	1.22	1.21
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	-	58.33	25.47	36.46	20.26	24.54
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	-	6.26	14.33	10.01	18.02	14.88
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	-	3.50	4.24	4.00	2.39	2.75
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	-	354.94	428.48	403.10	240.29	276.92
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	-	3.72	12.20	12.17	8.10	9.00
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	-	10.11	27.01	27.29	17.31	19.43
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	-	3.61	8.27	9.06	8.85	8.89
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	-	98.95	97.15	96.98	96.63	96.75
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	-	1.06	2.87	3.05	3.39	3.27

ตารางผนวก 23 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์กรป.กลาง นพค.

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					โดยรวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	-	-	2.77	1.38	1.62	1.57
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	-	-	2.70	1.35	1.51	1.49
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	-	-	1.07	2.59	1.47	1.63
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	-	-	9.80	13.64	39.87	36.81
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	-	-	37.23	26.75	9.16	9.92
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	-	-	0.18	0.20	0.88	0.73
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	-	-	19.38	21.77	92.29	77.03
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	-	-	1.30	2.63	5.75	5.06
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	-	-	2.67	9.09	14.35	13.32
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	-	-	47.01	37.89	15.06	16.45
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	-	-	93.28	87.94	93.77	93.44
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	-	-	7.21	12.65	6.55	6.89

ตารางผนวก 24 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช.

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					โดยรวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	-	-	-	1.23	-	1.23
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	-	-	-	0.67	-	0.67
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	-	-	-	2.08	-	2.08
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	-	-	-	6.79	-	6.79
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	-	-	-	53.76	-	53.76
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	-	-	-	1.93	-	1.93
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	-	-	-	198.56	-	198.56
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลคอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	-	-	-	1.08	-	1.08
4.2 อัตราผลคอบแทนต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	-	-	-	2.33	-	2.33
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	-	-	-	13.06	-	13.06
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	-	-	-	99.45	-	99.45
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	-	-	-	0.56	-	0.56

ตารางผนวก 25 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์กองทุนสวนยาง

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					โดยรวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	2.30	4.68	6.02	4.47	-	5.74
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	1.97	4.22	5.83	4.04	-	5.50
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	0.76	0.33	0.21	0.27	-	0.22
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	1.18	14.72	19.28	14.06	-	17.40
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	309.14	24.79	18.93	25.95	-	20.98
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ ทั้งสิ้น	รอบ	0.60	8.57	10.56	9.47	-	10.32
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	61.79	865.73	1068.48	965.39	-	1045.88
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อ สินทรัพย์	ร้อยละ	4.04	30.69	51.70	27.79	-	47.76
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อ ส่วนของทุน	ร้อยละ	9.37	47.99	66.84	43.25	-	63.10
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	10.16	6.70	7.22	4.35	-	6.86
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	93.47	96.45	95.16	97.12	-	95.43
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	6.36	4.08	5.08	3.67	-	4.89

ตารางผนวก 26 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า รกส.

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					โดยรวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	-	-	-	11.74	3.11	3.14
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	-	-	-	9.79	2.15	2.18
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	-	-	-	0.11	0.40	0.40
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	-	-	-	9.85	12.30	12.28
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	-	-	-	37.04	29.68	29.72
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	-	-	-	1.01	2.26	2.25
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	-	-	-	107.56	230.78	229.36
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	-	-	-	1.78	3.55	3.53
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	-	-	-	1.98	5.65	5.59
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	-	-	-	6.53	3.96	3.98
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	-	-	-	98.34	98.46	98.46
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	-	-	-	1.77	1.69	1.69

ตารางผนวก 27 เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินสหกรณ์การเกษตรทั่วไป

ประเภทอัตราส่วน	หน่วย	ขนาด					โดยรวม
		เล็กมาก	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ใหญ่มาก	
1. อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง							
1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	3.89	2.01	1.81	1.53	1.53	1.53
1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	เท่า	3.69	1.91	1.70	1.47	1.46	1.46
2. อัตราส่วนวัดการก่อหนี้							
2.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	0.69	1.22	1.46	1.79	1.77	1.77
3. อัตราส่วนวัดความสามารถในการใช้สินทรัพย์							
3.1 อัตราหมุนของสินค้า	ครั้ง	288.67	14.63	22.04	21.23	16.99	17.44
3.2 อายุเฉลี่ยของสินค้า	วัน	1.26	24.94	16.56	17.19	21.49	20.93
3.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น	รอบ	0.33	0.53	1.22	0.40	0.27	0.28
3.4 อัตราร้อยละของรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ร้อยละ	36.15	55.69	125.83	42.48	28.56	29.78
4. อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร							
4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	6.92	5.72	5.18	2.94	3.10	3.10
4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน	ร้อยละ	12.03	12.94	13.29	8.46	8.67	8.68
4.3 อัตรากำไรขั้นต้น	ร้อยละ	25.97	16.01	10.35	17.39	24.54	23.68
4.4 อัตราค่าใช้จ่าย	ร้อยละ	80.85	89.73	95.88	93.09	89.15	89.60
4.5 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	21.03	10.76	4.42	7.63	11.45	11.00

ภาคผนวก ข
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางกาญจนา จิตเพิ่มสุข	
เกิดเมื่อ	27 มิถุนายน 2502	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2517- 2520	มัธยมศึกษา โรงเรียนสตรีวัชรพงษ์
	พ.ศ. 2521 - 2525	ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสยาม
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2531 – 25333	นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 3 จังหวัดมหาสารคาม
	พ.ศ. 2533 – 2534	นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 4 จังหวัดนครราชสีมา
	พ.ศ. 2534 – 2536	เจ้าหน้าที่บริหารงานตรวจสอบบัญชี 5 จังหวัดนครราชสีมา
	พ.ศ. 2536 – 2538	นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 6
	พ.ศ. 2539 – 2540	เจ้าหน้าที่บริหารงานตรวจสอบบัญชี 6
	พ.ศ. 2541 - ปัจจุบัน	นักวิชาการตรวจสอบบัญชี 6 ว กลุ่มพัฒนาระบบและสอบบัญชี กองแผนงาน